

РОЗМИСЛИ

У ВСЕСВІТІ, В ЛЮДИНІ І В КОРАНІ

Осман Нурі Топбаш

ВИДАВЕЦЬ ЮРІЙ ШЕЛЯЖЕНКО

Стамбул 1441 / 2019

© Видавництво «ЕРКАМ» - 2019 / 1441

РОЗМИСЛИ

У ВСЕСВІТІ, В ЛЮДИНІ І В КОРАНІ

Осман Нурі Топбаш

Переклад здійснений з оригіналу: Kâinat, İnsan ve Kur'ân'da Tefekkür

Автор: Осман Нурі Топбаш

Переклад з російської : Ігор Дмитрук

Канонічний редактор: Альона Дмитрук

Верстка та Обкладинка: Расим Шакироглу

ISBN: 978-605-302-664-8

Адрес: İkitelli Organize Sanayi Bölgesi Mahallesi, Atatürk Bulvarı, Haseyad 1. Kısım No: 60/3-C, Başakşehir Стамбул / Туреччина

Тел: +90 212 6710700 pbx

Факс: +90 212 6710748

Електронная почта: info@islamicpublishing.org

Веб-сайт: www.islamicpublishing.org

Language: Ukrainian

РОЗМИСЛИ

У ВСЕСВІТІ, В ЛЮДИНІ І В КОРАНІ

Осман Нурі Топбаш

ПЕРЕДМОВА

***«Ніщо не зрівняється з таким
видом поклоніння, як розмисл».***

(Байхакі, Шуаб, 4/157)

Нескінченні подяки і хвала Всевишньому Аллаху, Який є Владикою нескінченних благ і той, хто подарував нам здатність до «тафаккуру»¹ і «тахассусу»², і той, хто відкрив шляхи до «ма'рі-фатуллаху»!³

Хай буде благословення і вітання Мухаммаду (саляллаху алейхі ва саллям), який найпрекраснішим чином, зворушливо і глибоко пізнавши все суще, людину і священний Коран, навчив свою умму читання серцем, а також його нащадкам і його асхабам⁴.

-
1. Тафаккур - розмисл.
 2. Тахассус – хвилювання, почуття, пізнання серця.
 3. Маріфатуллах – пізнання Аллаха.
 4. Асхаби – сподвижники Мухаммада (саляллаху алейхі ва саллям).

Всевишній Аллах, з усіх живих створінь, наділив тільки людей, і частково джинів, здатністю витягувати перлини істини з трьох великих проявів божественних імен та атрибутів, які висвітлюють життя: «Корану», «Людини» і «Всесвіту». І єдиним засобом для цього є «тафаккур» і «тахассус».

Дійсно, тафаккур і тахассус є невід'ємними умовами осягнення істини і досягнення необхідного рівня для духовного життя.

Священний Коран, який є найкращим керівництвом осягнення істини і щастя, починаючи з першого аяту і закінчуючи останнім, при кожному зручному випадку закликає до розмислів. Він велить розмислювати над мудрістю створення людини, над чудовою гармонією Всесвіту і над аятами Аллаха, тобто, над візерунками божественної могутності, величних проявів і над абсолютним пануванням Аллаха над Всесвітом.

При кожному випадку Всевишній Аллах, наказуючи «Невже ви не задумаєтеся?» «Можливо, ви подумаєте?»⁵, дає настанови людям.

5. Аль-Анам, 50; аль-Бакара, 219, 266; Мухаммад, 24; ан-Ніса, 82 Йа Сін, 68.

Наприклад, Всевишній Аллах, запитуючи «Невже вони не бачать, як створені верблюди?»⁶, привертає увагу до своїх творінь. Він також, стверджував «Він - Той, Хто розпростер землю, встановив на ній непорушні гори і річки, виплекав на ній з різних плодів по парі»⁷, вказує нам на географічні явища. Запитуючи «Невже вони не мандрували по землі і не бачили, яким був кінець їх попередників?»⁸, Господь акцентує нашу увагу на історії.

Таким чином, Аллах при кожній нагоді закликає нас міркувати і намагатися зрозуміти божественні закони, які тяжіють над Всесвітом, прояви яких називаються «адатуллах».

-
6. Такі сифати Всевишнього Аллаха, як «Аль-Барі» і «аль-Мусаввір», кажуть про те, що всі Його творіння були створені в різних один від одного формах, і в залежності від умов надходження наділені відповідними здібностями, які відповідають певній функції. Типовим прикладом цього є особливості, які серед тварин дані верблюдам. Так як вони змушені існувати в кліматичних умовах пустелі де мало води і рослин, верблюди можуть збирати в своїх горбах воду, якої вистачає на тижні і, харчуючись навіть колючками, зберігати свіжими з'їдені рослини. Безперечно, це одне з безкінечних проявлень божественних знань, могутності і мистецтва.
 7. Сури: Каф,6; Юнус,101; аль-Джасія,17-20; ан-Нур,43;аль-Хадж, 63;ар-Рад,3; аль-Анбія, 31;ан-Нахль,65; ар- Рум,50.
 8. Сура Мухаммад, 10.

Також наш Господь підкреслює, щоб людина дивилася на Всесвіт не безглуздим і туманним поглядом, а споглядала проникливим поглядом, здатним зрозуміти її мудрість. Після згадки Божих благ, священний Коран безліч разів звертається до власників розуму в такий спосіб: **"Воістину, в цьому є повчання для тих, хто володіє зором (розумом)".⁹**

Всевишній наполегливо вимагає від нас розмислів, як про Нього, так і про природу. Приблизно в 150 місцях священного Корану наказується розмислювати над проявами божественної величі і могутності. Для цього використовуються такі терміни як «тааккуль» (التَّعَقُّلُ), «тадаббур» (التَّدْبِيرُ), «тазаккур» (التَّذَكُّرُ) і «розмисл» (التَّفَكُّرُ).

Що стосується області, де ці терміни були практично використані в найвищій мірі і стали методом морального виховання, то їм є «Тасаввуф». «Тасаввуф» - це назва шляху досконалості, мета якого полягає в розкритті духовних здібностей індивіда. У доповненні до цього, в залежності від ступеня милості Аллаха, це шлях в досягненні вершин істини. Саме тому мудрість, яка виражена словами «хто знає себе, той пізнав Господа», є

одним з головних принципів майстрів тасаввуф на шляху духовної досконалості.

У Всесвіті немає жодної крихти, яка б не знайомила людину, що володіє «живим серцем», з Творцем і Його майстерною могутністю. У Всесвіті все, починаючи з мікро і закінчуючи макросвітами, вказує нам на божественну велич.

Всі творіння мають форму вираження, яка називається «Мова Стану» (Лісануль Халь), у вільному доступі і явно оповідає про це. Для віруючих, які в повній мірі розуміють цю мову, Всевишній Аллах є кібла душі, точно так само, як Кааба є кіблою фізичного тіла.

У священному Корані говориться:

«Вони згадують Аллаха стоячи, сидячи та на боці і розмірковують про створення небес і землі:« Господь наш! Ти не створив це даремно. Пречистий Ти! Захисти ж нас від мук у Вогні »¹⁰.

Людина, яка належним чином може міркувати над проявами божественної могутності і величі у Всесвіті, усвідомлює власну слабкість, і з повною покорою і підпорядкуванням, при кожному вдиху і видиху поминає Всевишнього. Таким чином,

10. Сура Алі Імран, 191

його серце наповнюється світлом богобоязливості. І розмисл разом з богобоязливістю досягає своєї мети.

Для Всевишнього Аллаха людина являє собою цінність не фізичною формою, зовнішнім виглядом і матеріальними можливостями, а духовною зрілістю, глибиною змісту, душевними якостями і здібностями. Тому священний Коран, підкріплюючи розмисл віруючого глибиною почуттів віри, рятує його від ув'язнення в тісні межі матерії і нафсу¹¹, і допомагає досягти вічних і безкраїх горизонтів духовного стану.

Розмисли правовірного, який зміг осмисленим поглядом споглядати божественні прояви у Всесвіті, знаходить духовні властивості. І глибокий і всеосяжний розмисл, який досяг вершини духовної чутливості, є найпрекрасніший ключ віри.

Хто не зміг удосконалити своє духовне начало, той грузне на низьких проявах життя, підвладних нафсу, і в вірі минуших пристрастей вбиває здатність до розмислу. І замість того, щоб кинути-ся до істини і добра, таке грубе серце і розум завжди накидаються на все плотське і стають бранцями

низьких пристрастей. І він не зрозуміє, що саван, який є останніми шатами тлінного життя, неодмінно огорне його, і трагедія смерті поставить свою остаточну печать на всі ефемерні насолоди, привабливі і оманливі прикраси! ...

Розмисл, який підкріплений глибиною почуттів віри, завжди дає людині умиротворення, тоді як перебування в межах сухого розуму, підсилює жадібність і егоцентризм, сприяє ослабленню духовної сили, викликає стан безтурботності.

Як відбитки пальців є своєрідною ідентифікаційною карткою, так і властивості розмислу і чутливості віруючого являють собою його духовне посвідчення. Отже, віруючий, який бажає досягти духовної глибини, живучи відповідно до людської гідності і метою створення, змушений увійти в клімат розмисла, вказаний священним Кораном. Бо «хушу» (страх) при поклоніннях, душевна тонкість і делікатність у відносинах з людьми, набувається тільки за допомогою такого розмислу.

Незважаючи на ту важливість, яку надає наша релігія тафаккуру і тахассусу, людина через безтурботність, що з'явилася через надмірні мирські турботи, в більшості випадків живе далеко від серйозного і справжнього тафаккуру і тахассусу. Як результат цього, вона забуває про смерть і

реальності, яка полягає в тому, що цей світ є місцем випробувань.

Що стосується правовірних, які, ведучи благочестивий спосіб життя, змогли зробити повноцінний тафаккур і тахассус - а таких людей мало - вони долають свій нафс і досягають досконалості, при якій пізнають свої людські особливості, а також разом зі своїми слабкостями і своїми перевагами.

Такі люди, незважаючи на зовнішні умови, де вони живуть, завдяки духовному клімату, знаходять вічну свіжість. Завдяки своєму духовному зростанню вони досягають такої високої свідомості, яке перевершує горизонти видимого матеріального світу, і усвідомлюють: справжня віра є божественне благо, яке знаходять тільки таким чином.

Для істинного віруючого, який досяг таких якостей, тепер тлінне життя не буде сприйматися як благо, до якого можна було б прив'язуватися. Для такого віруючого мирські дні подібні катушці з ниткою, на якій не позначені метри, на нитку, яка може обірватися в кожен мить.

Поряд з цим, капітал життя має величезне значення. Так як це єдиний капітал для знахо-

дження вічного життя. І коли віруючий, який досяг такої свідомості, не живе згідно аяту **«Будь же твердий на прямому шляху, як тобі велено»**¹², він прекрасно знає, що його чекає жалюгідний кінець. І щоб не шкодувати, у нього завжди перед очима буде наступне попередження Всевишнього Аллаха:

«Витрачайте з того, чим Ми вас наділили, до того, як вас спіткає смерть, і ви скажете: «Господи! Надай мені недовгу відстрочку, і я буду роздавати милостиню і стану одним з праведників». Аллах не надасть відстрочки душі, якщо наступив її термін. Аллах знає про те, що ви робите».¹³

Словом, Всевишній Аллах бажає, щоб правовірний дійсно зрозумів таїнство і мудрість цієї великої гармонії. Господь бажає, щоб внаслідок цього людина стала прекрасним рабом, який не сподівається ні на одне з минутих цінностей, якими він володіє, буде вести богобоязливий спосіб життя, і стане гідним Раю.

Так ось, ми в цій скромній праці постараємося розглянути важливість, користь і шляхи втілення в життя таких понять, що стоять на початку сунни

12. Сура Худ 112.

13. Сура аль-Мунафікун, 10-11

Пророка (саяллаху алейхі ва саллям), як «тафаккур» і «тахассус».

У зв'язку з цим, хотілося б висловити свою вдячність док. Мурату Кая і М. Акіфу Гунаю, які доклали своїх зусиль в процесі підготовки цієї книги і молимо Всевишнього, щоб їхні праці стали для них «садака-і -джарія»¹⁴.

Нехай Всевишній Своєю милістю з'єднає наші почуття і думки! Нехай, сприяючи нашому досягненню вершин маріфатуллаха і мухаббатуллаха, допоможе нам з цими якостями завершити своє тлінне життя!

Амінь!

Осман Нурі Топбаш

Червень 2010

Ускудар

РОЗМИСЛИ

у Всесвіті, в людині і в Корані

Межі розуму

Іслам приділяє настільки величезне значення розуму, що вважає його одним з двох основних умов відповідальності за свої вчинки.¹⁵ При кожному зручному випадку нагадує про належне використання розуму. Поряд з цим, Іслам також заявляє, що здібності до пізнання істини не безмежні. Бо Всевишній Аллах жодному з Своїх творінь не дав безмежної могутності.

Як обмежені можливості зору і слуху, також обмежена здатність розуму до розуміння. Як за межами зору існує безліч невидимих істот, як за

15. Однією з умов відповідальності перед Аллахом є повноліття, тобто, досягнення повноліття. Друга умова – бути розумним, тобто досягти такого рівня мислення, щоб можна було відрізнити помилку від вірного рішення. Виходячи з цього критерію, з точки зору Ісламу діти і божевільні не несуть відповідальності за свої вчинки.

межами можливостей слуху є маса звуків, так і за межами можливості пізнання розуму існує безліч істин. Тобто, одного розуму недостатньо для всебічного розуміння всієї істини.

Люди, які опинилися під впливом філософів-раціоналістів в питанні пізнання істини, які стверджують про необмежені можливості розуму, замість щастя прийшли до розчарувань.¹⁶

16. У стародавній Греції сталася історія, де наочно показана слабкість розуму. Якийсь молодий чоловік звернувся до одного філософа для вивчення юриспруденції. Вони уклали договір, згідно з яким половину плати за навчання виплатять відразу, а решту учень виплатить тільки в тому випадку, якщо він виграє першу тяжбу. Суть цієї угоди полягає в тому, що якщо учень виграє першу судову тяжбу, то це показує, що навчання було чудовим, і вчитель заслужив оплату за свою працю. Але після завершення навчання учень вважав достатнім первинну оплату, і зажадав, щоб останній відмовився від домагань на решту оплати. Через цю вимогу перша тяжба сталася між учителем і учнем. При судовому розслідуванні учень заявив судді:

- Я не зобов'язаний платити в будь-якому випадку: виграю цей позов або програю!

Суддя запитав:

- Чому?

Учень зробив таке пояснення:

- Якщо я виграю цей позов, то винесете відповідне рішення. Якщо ж програю, а це моя перша тяжба, то відповідно до нашої угоди: я не зобов'язаний йому платити.

У відповідь філософ заявив:

- Я зобов'язаний отримати плату в будь-якому випадку: виграю або програю!

Всевишній Аллах, який, безсумнівно, багато краще за них знає особливості створених Їм рабів, для заповнення цього недоліку і слабкості в питаннях пізнання розумом істини, - згідно з повідомленнями - протягом всієї історії людства послав більш 124 000 пророків. І при посередництві посланих сувоїв і книг надав найпрекраснішу допомогу для того, щоб людство досягло істини.

Виходить, що розум необхідно виховати божественним одкровенням, бо в разі відсутності виховання розум схожий на скаженого коня, на якому неможливо досягти мети. І з великою ймовірністю скине вас із крутого обриву і стане причиною вашої загибелі. Тому, як для найбільш прекрасного використання енергії неприборканого коня потрібно

Суддя запитав:

- Чому?

- Якщо я програю цю тяжбу, а він, виходить, що виграє, то в наявності умови для обов'язковості виплати решти. Отже, він буде моїм боржником.

Як бачимо, претензії обох сторін цілком розумні і логічні. Значить, розум і логіка, як це сталося в нашому прикладі, час від часу може укласти себе в власноруч зведені стіни і упрутся в глухий кут. Розум, який забуксував від нездатності вирішити безліч таких життєвих проблем, зрозуміло, не зможе всебічно зрозуміти божественні безмежні істини. Тому для того, щоб убезпечити себе від таких нерозв'язних питань, розум потрібно виховати за допомогою «вахій» (божественні одкровення), а також залежить від розуміння необхідності бути покірним своєю душею істинам, які перевершують усі межі.

його загнuzдати і об'їздити, також необхідно розум взяти під контроль «вахій» (божественне одкровення) та провести духовне виховання «сунною», яка є пояснення і тлумачення одкровень, і довести до рівня «аклі салім» (здорове мислення). Без цього процесу розум уподібниться зброї: його можна використовувати як в хороших, так і поганих цілях.

Призначення серця

З точки зору Ісламу віра здійснюється шляхом підтвердження серцем і визнання мовою. Тобто, основним місцем прояву є не розум, а серце - центр почуттів. Дана обставина дуже важлива, так як віра є піднесеним почуттям. А розум є необхідним засобом, необхідним для набуття почуття віри шляхом подолання відомих ступенів на початковому етапі.

Якщо божественні реалії, усвідомлювані розумом і підтверджені розумом, не прийняті серцем, то в цьому випадку справжня віра не виникає. Поки віра міцно не оселиться в серці, і не буде проявлятися у вчинках, вона не дасть сталості в діяннях. А це не має ніякої цінності для Всевишнього Аллаха. Наприклад, вчених-їудеїв, які читають і знають божественні істини, але так і не відчувших це. Як бачимо, претензії обох сторін цілком розумні і логічні. Значить, розум і логіка, як це сталося в нашому прикладі, час від часу може

укласти себе у власноруч зведені стіни і упнутся в глухий кут. Розум, який забуксував від нездатності вирішити безліч таких життєвих проблем, зрозуміло, не зможе всебічно зрозуміти божественні безмежні істини. Тому для того, щоб убезпечити себе від таких нерозв'язних питань, розум потрібно виховати за допомогою «вахій» (божественні одкровення), а також залежить від розуміння необхідності бути покірним своєю душею істинам, які перевершують усі межі серцем, і які не надходять відповідно знанням, Аллах уподібнює ослама, що носять багатотомні книги на своїх спинах.¹⁷

Тому знання божественних істин не означає складування їх у своїй пам'яті. Знати, значить, розкриваючи в результаті тафаккуру і тахассусу таїнства великої гармонії у Всесвіті і в житті, чинити так, як це потрібно. А це може зробити тільки серце, освячене світлом віри.

Результат, який досягає розум шляхом розмислів над людиною, Всесвітом і над священним Кораном, подібний до руди, що витягується з-під землі. А доводить цю руду до необхідного стану серце.

Серце є центром тахассусу, тобто почуттів і відчуттів. Функція серця, яка виражається словами «хадс ільхам і сунухат», об'єднує доводи розу-

17. Сура аль-Джуму'а 5.

му, і забезпечує повноцінне розуміння істини, як наприклад після склеювання розбитих частин вази ми бачимо її геометричну форму.

Значить, досконалий спосіб для досягнення істини і добра - це виховання розуму божественним одкровенням. І в той момент, коли розум стає безсилим, потрібна допомога серця, що володіє досконалістю віри, і яке допоможе усунути недоліки через покірність і підпорядкування. Бо сила розуму, як і інших органів, обмежена.

Цінність розмислу полягає в підтримці тахасусу, тобто, залежить від гармонійної, збалансованої функції мозку і серця. Якщо приділити надмірну увагу мозку і розуму, можливо, людина стане прекрасною особистістю для цього світу, тобто думаючим тільки про свою матеріальну вигоду. Але для того, щоб стати досконалим віруючим, потрібно духовно виховати серце, яке є центром почуттів, і зробити його провідником розуму. Так як серце, яке є центром почуттів, надає напрямок розмислу, а розмисл - волі. Це означає, що основним спонукальним чинником волевиявлення є серце. І в ньому поселяються і пускають коріння почуття.

З цієї точки зору, перебування серця в рамках божественних наказів набагато важливіше, ніж інших органів. Бо розмисл розуму, який позбав-

лений наставлянь «кальбі салім»¹⁸, знаходиться під впливом низинних бажань і впливів таких духовних захворювань, як гордіня, зарозумілість, в кінці кінців виходить за межі цих рамок і штовхає людину на сатанинські ницості і вульгарності.

Хазрат Мавляна говорив:

«Якби у Шайтана було стільки ж любові, скільки розуму, він не потрапив би в положення нинішнього Ібліса».

Таким чином, розум сам по собі не представляє цінності. Щоб взяти управління розумом під свій контроль і надати йому правильний напрямок, необхідно вдосконалити душевні почуття.

Словом, справжній розмисл починається в тій точці, де з'єднується розум, вирощений фейзом,¹⁹ і духовно вдосконалена душа. Використовуючи в цій книзі слово «тафаккур» (розмисл), ми маємо на увазі ту необхідну форму, яка вихована божественними істинами, і підтримана духовним тахассус.

«Розмисл» (التَّفَكُّرُ) з лексичної точки зору означає «концентрацію і поглиблення на те, з чого можна витягти корисні уроки».

18. Здорове духовне серце.

19. Фейз – духовна енергія

«Тааммуль» (التأمل) означає «міркування», продовження розмисла і скрупкульозне дослідження. Також під цим словом мають на увазі наступне: робити висновки і для осягнення істини ретельно міркувати над Всесвітом і тим, що відбувається.

«Тадаббур» (التدبُّر)- міркувати і думати про результати і наслідки якої-небудь справи.

Сьогодні ми висловлюємо всі ці смисли словосполученням «здійснювати розмисл» або «міркувати». Безперечно, це ситуація є наслідком жакливого зрадницького руйнування, вчиненого в нашій мові з метою відокремлення нашої великої нації від ісламської культури. Так як людина думає словами. Неможливо описати горизонти ісламського мислення визначеннями і мовою, в якій немає слів, які є формою їх вираження.

З огляду на це необхідно зберегти слова, що прийшли до нас з культурою Корану і оживити їх, використовуючи на практиці, і ні в якому разі не надавати значення штучній мові, яку хочуть запровадити замість нашого.

Важливість розмисла

У книзі Аллаха і хадісах нашого Пророка (саяллаху алейхі ва саллям) містяться безліч нака-

зів і закликів вивчати, досліджувати, міркувати і робити відповідні висновки. У зв'язку з цим з сотень аятів, наявних в священному Корані, в двох говориться наступне:

«Невже вони не міркували про самих себе? Аллах створив небеса, землю і те, що між ними, тільки заради істини і тільки на певний термін. Але багато людей не вірять в зустріч зі своїм Господом».²⁰

«Скажи: У мене до вас тільки одна порада: звертайтеся до Аллаха по двоє і по одному, потім глибоко задумайтеся, ...»²¹.

В даних аятах радиться колективно або поодинці поклонятися Аллаху і вдумливо міркувати над істиною²². І в разі виконання тільки цієї

20. Сура ар-Рум, 8.

21. Сура Саба, 46.

22. Громадське мислення або образ думок основної частини суспільства в більшості випадків впливає на думки індивідів. І для того, щоб позбутися від цього впливу, потрібно звернутися до наставництва фахівця і, залишившись на самоті, зануритися в атмосферу розмислів. Якщо виходити з цих аятів, громадська думка не завжди буває правильною або близькою до правди. Значить, кожен індивід повинен висловити свої власні думки і, правильно критикуючи громадські рішення, знайти незалежну думку.

одної настанови дається обіцянка нагородити вічним спасінням.

Мухаммад (саляллаху алейхі ва саллям) завжди розмірковував

Мухаммад (саляллаху алейхі ва саллям) любив мовчання і розмисли. Коли наблизився час пророцтва, він став ще більше бажати самотності і самоти. Він ішов до печери Хіра, що знаходиться в 5 км від Мекки, і цілими днями перебував там. Його поклоніння в цій самоті, подібно предку Ібрахіму, полягало в міркуванні над світом ангелів небес і землі, і спогляданні Кааби²³. Таким чином, Всевишній Аллах готував нашого Пророка до священної місії. Мухаммад (саляллаху алейхі ва саллям), в ті дні, розмірковуючи над Всесвітом і її Творцем, і в подальшому своєму житті завжди перебував в стані розмисла.

Хінд бін Абу розповідав:

«Наш Пророк завжди був сумним і постійно розмислював. Для нього не могло бути й мови про спокій. Без потреби він ніколи не говорив. Мовчання тривало більше розмови. Починаючи говорити і закінчуючи, він завжди згадував Аллаха».²⁴

23. Айнї, Умдатуль карі, Бейрут, 1/16, 24/128.

24. Ібн Сад, 1/422.

В якості стимулу своєї умми до розмисла, Посланець Аллаха (саляллаху алейхі ва саллям) говорив:

«Мій Господь наказав мені, щоб моє мовчання було розмислом». Ібрахім Джанан, Хадіс ансіклопедісі, 16/252/5838.

«Немає поклоніння, подібного розмисла». (Бейхакі, Шуаб, 4/157; Алі аль-Муттакі, 16/121).

«Будьте в цьому світі як подорожні! Перетворіть мечеті в свої будинки! Привчіть свої серця до співчуття! Часто робіть розмисл і часто плачте! Та не змінять вас ниці бажання!» (Абу Нуаїм, Хілья, 1/358).

Також Посланець Аллаха передав такі слова з сувоїв, посланих хазрату Ібрахіму:

«У розумної людини повинні бути певні години: частину часу потрібно приділити молитвам і зверненням до Аллаха; частину - розмислів над мистецтвом і могутністю Аллаха; частину - самозвіту і самоаналізу над вчинками, скоєними в минулому і планування майбутніх справ; і частину часу потрібно приділити чесному заробітку». (Абу Нуаїм, Хілья, 1/167; Ібні Асір, аль-Каміль, 1/124).

Хазрат Лукман дуже часто любив сидіти в затишному місці і міркувати. Коли у нього запитали: «Ти завжди сидиш один і ні з ким не спілкуєш-

ся. Можливо, буде краще, якщо ти все-таки будеш розмовляти з людьми? »Він відповів наступне:

«Довга самотність більше підходить для розмислів. А довгі міркування - це провідник, який приводить людину на шлях до Раю ». ²⁵

Абу Дарда (радияллаху анху) говорив:

«Одна година розмисла перевищує 40 ночей додаткових поклонінь». (Дейламі, 2 / 70-71; №: 2397, 2400).

У хазрата Мусайба запитали:

- Яка ібада володіє великими перевагами?

Він дав таку відповідь:

- Міркувати над творіннями Аллаха і в релігійних питаннях володіти «тафаккух» (був прозорливим, кмітливим) ²⁶.

Хазрат Бішрі Хафі важливість розмисла висловив так:

«Якби люди як слід, міркували над величчю Всевишнього Аллаха, вони б не порушували Його волю, не робили б гріховних вчинків». ²⁷

25. Імам Газалі, Іхья Улюмід Дін, Бейрут 1990, Даруль Хайр, 6/45. У місті Тарсусі, в одній історичній мечеті, є місце, де колись хазрат Лукман на самоті віддавався розмислу. У наші дні люди відвідують це місце.

26. Бурсаві, Рухул Байан, сура ан-Нур, 44.

27. Ібн Кясір, 1/448 тлумачення сури Алі Імран, 190.

Як ми раніше згадували, розмисл, який веде людину до пізнання величі Аллаха, є розумне діяння. А серце призводить це діяння до прекрасних результатів. Так як серце є нашим найважливішим органом, то, зрозуміло, його вчинки і діяння вагоміше дій інших органів, бо серце - місце, куди звернений погляд Аллаха.

Наступне є очевидною істиною: розмисл розуму, вихований божественним одкровенням, є першим придбанням серця, висвітлений духовним світлом; єдиний засіб, що сприяє досягненню «басірата»²⁸ і ірфана»²⁹. Також, такий розмисл є засобом, що веде до знань, аскетизму, відмови від всього, крім Всевишнього, і набуття божественної любові.

Найбільш корисний тафаккур (розмисли) - це розмисли над божественною могутністю, величчю і Його пануванням. Завдяки цьому людина замислюється над тим, як виправити мирське життя, позбутися від усього, що може зашкодити ахірату.

Коли людина розмірковує над благами Аллаха, Його дарами, повеліннями і заборонами, над Його прекрасними іменами і атрибутами, в його серці починають проростати паростки любові і пізнан-

28. Басірат - внутрішній зір, "третє око".

29. Ірфан - пізнання сокровенного.

ня, і він починає духовно зростати. Подумавши про Ахірат, його достоїнства і його вічності, про те, що цей світ минулий і є світом випробувань, людина починає більше прагнути до ахірату і вона починає цінувати цей світ лише настільки, наскільки це потрібно. Вона зрозуміє, що земне життя складається з швидкого бігу між материнською утробою і могилою. Вона буде усвідомлювати цінність часу і піде по шляху найбільш кращого його використання, шляхом вчинення прекрасних і праведних вчинків.

Як прекрасно сказав хазрат Абуль Хасан Харакані: «Одна з частин тіла правовірного повинна бути постійно зайнята Всевишнім Аллахом. Правовірний повинен згадувати Аллаха серцем, або мовою, або ж очима бачити те, що хотів би бачити Він. Або ж проявляти щедрість руками, або ж ногами відвідувати людей, або ж головою (розумом) служити правовірним, або ж з щирою вірою підносити молитви, або ж розмірковуючи розумом, намагатися досягти «маріфата», або ж від щирого серця що-небудь робити, або ж попереджати людей про труднощі Кінця світу. Я гарантую, що така людина, не встигнувши навіть підняти голову з могили, швидко потрапить в Рай».

РОЗМИСЛИ ВСЕСВІТУ

*Як дивно, коли людина, побачивши
неймовірно розкішний і пишний
палац, захоплюється ним. Вона
не забуває про нього, і протягом
свого життя невпинно розповідає
про нього. Але при всьому цьому,
постійно бачачи грандіозний
Всесвіт - чудо божественного
мистецтва - не думає про її велич
і нічого не розповідає. Немов
бачить щось буденне, і проходить
повз. Але ж тлінний палац, яким
вона захоплюється, являє собою
найменшу крихту цього світу,
що є найменшою часткою цього
величного Всесвіту.*

РОЗМИСЛИ ВСЕСВІТУ

Все в цьому світі, починаючи від атомів і до Всесвіту, є дивом божественного мистецтва. Всесвіт своїми незліченними проявами мудрості, які він представляє людській свідомості, подібний демонстраційній залі доказів могутності Аллаха.

Всесвіт своїм створенням, порядком і гармонією для мислячих людей являє собою найважливіший засіб для винесення уроків. Відомо безліч аятів, де повідомляється про це. Всевишній Аллах велить:

«Невже вони не дивилися на те, як ми побудували і прикрасили небо над ними? У ньому немає ущелин. Ми простягнули землю, встановили на ній непорушні гори і виростили на ній всякі чудові пари рослин для роз'яснення і нагадування кожному рабу, який звертається до Аллаха».³⁰

30. Сура Каф, 50/6-8.

«Невже ти не бачив, що Аллах послав з неба воду і провів її до джерел по землі? Потім за допомогою неї Він виводить посіви різних кольорів. Потім вони в'януть, і ти бачиш їх пожовклими. Потім Він перетворює їх на потерть. Воістину, у всьому цьому - нагадування для володіючих розумом».³¹

Вода, що залишилася на поверхні землі, служить людям. Її використовують при приготуванні їжі, для втамування спраги, для підтримки чистоти і задоволення різних потреб. Тому, час від часу, вона забруднюється. Однак Всевишній Аллах чудовим чином очищає її і знову дарує її Своїм рабам.

Бажаючи, щоб ми подумали над процесом кругообігу води в природі, хазрат Мавляна писав наступне:

«Коли вода втрачає чистоту і прозорість, тобто забруднюється, так само як і ми, вона втрачає спокій. Від щирого серця починає молитися Творцеві. У відповідь Всевишній Аллах у вигляді пари і випарів забирає воду на небеса. Різними шляхами очищає її і потім посилає її у вигляді дощу, іноді у вигляді снігу, а іноді у вигляді граду. Зрештою, Він доводить її до глибокого моря».

Описуючи природне явище, свідком якої ми стаємо кожен сезон, шляхом натяку Мавляна нагадує нам наступне:

«Як вода очищається на небесах, і ти, наблизившись до Всевишнього Аллаху, будь чистий від всіх видів бруду! Таким чином, і ти, немов дощ, поширюй навколо благодать і милосердя!»

З іншого боку, гармонійний рух, який відбувається з моменту створення Всесвіту, і безперервні нескінченні мудрості і таїнства, достатні для розуміння того, що все суще є творіння єдиної і безмежної могутності.

РОЗМИСЛИ НЕБЕС

Одним із доказів могутності і величі Всевишнього Аллаху є божественне панування, що демонструється на небесах, на землі і на зірках. Небажання розмислювати про велич Всесвіту є причиною позбавлення людської свідомості, вміння споглядати виставку величної мудрості.

Поверхня землі в порівнянні з небесами, схожа на краплю в морі, і навіть ще менше. У Корані майже немає жодної сури, де в різних аятах не говорилося б про велич небес! Відомо безліч клятвених запевнянь, зроблених із згадуванням небес.

Всевишній Аллах велить:

«Клянуся небом з сузір'ями Зодіаку!»³²

Клянуся місцями заходу зірок (або послання частин Корану)! Якби ви тільки знали, що це - клятва велика».³³

Ширина Всесвіту, руху тіл в ній, відстані між ними згадуються в таких невеликих кількостях, які набагато перевершують не тільки силу людини, але і її уяву. Навіть вчені змушені визнати наступне:

«Всесвіт виявився ще страшнішим, що викликає жах і ще величніший, ніж ми могли уявити. Так як небесні тіла в космічному просторі віддаляються один від одного з жахливою швидкістю».³⁴

Вчені-астрономи припускають, що радіус Всесвіту становить 14 трильйонів світлових років. А швидкість світла, приблизно, досягає в одну секунду 300 000 км.

32. Сура аль-Бурудж, 1

33. Сура аль-Вакія, 56/75-76. Крім цього см. аз-Заріят, 7; ан-Наджм, 1; ат-Таквір, 15; ат-Тарік, 1; аш-Шамс, 1-2, 5.

34. Юсуф аль-Наж, Мавсуатуль іджазі ільмі, стр. 413.

Галактики

На небі є 100 мільярдів галактик, які можна спостерігати через сучасні телескопи. Галактики - це скупчення гігантських зірок і небесних тіл, що залишилися від зірок, число яких налічується між десяти мільйонами і одним мільярдом. Чумацький шлях, що знаходиться в сонячній системі, тільки один з них.

Групи, де скупчилися сотні або тисячі галактик, називають скупченнями галактик. А скупчення галактичних груп називають супергрупо.

Чумацький шлях, всередині якого ми знаходимося і тридцять галактик, що знаходяться поблизу, складають собою місцеву групу сузір'їв. Одна з галактичних груп, яка знаходиться на відстані 65 мільйонів світлових років під назвою Virgo, за приблизними розрахунками, включає в себе 2000 галактик. Супергрупа містить в собі групу галактик, і радіус її досягає 100 мільйонів світлових років

Іншим фактом, що показує божественну велич, що проявилася у Всесвіті, є зіткнення галактик. Це явище відбувається досить-таки часто. Якщо збігається орбіта руху двох галактик, або ж вони сильно наближаються одна до одної, сила тяжіння притягує їх. Хоча галактики містять в собі мільярди зірок, але так як відстань

між зірками величезна, при зіткненні вони проходять одна через іншу, не стикаючись. Але, через зіткнення, міжзоряна речовина, яка складається з газу і пилу, стискається в певних місцях. Дана обставина прискорює процес створення зірок. З цієї причини, в тих галактиках, які зіткнулися між собою, спостерігається величезний ріст зародження нових зірок.

Висуваються гіпотези, згідно з якими через три мільярди років таке зіткнення станеться між Чумацьким шляхом і сузір'ям Андромеди. Так як Чумацький шлях і його сусідка Андромеда наближаються одна до одної зі швидкістю 500 000 км. в годину. Ці дві галактики, що знаходяться один від одного на відстані 2,2 мільйони світлових років, зіткнуться приблизно через три мільярди років.

У галактиці Чумацького шляху орієнтовно є 200 мільярдів зірок. Сонце є всього лише однією планетою Чумацького шляху. Радіус Чумацького шляху становить 100 000 світлових років. В одну секунду вона (галактика) обертається зі швидкістю 274 км. в годину і зі швидкістю 900 000 км. направляється до планети Vega.

Сузір'я Геракл складається з 10 000 маленьких галактик і від нашої планети перебуває на відстані 25 000 світлових років.

Сонячна система

Сонячна система, що знаходиться в Чумацькому шляху, в радіусі налічує 12 мільярдів кілометрів. Вік Сонця близько 4,5-5 мільярдів років, і від центру Чумацького шляху знаходиться на відстані 30 000 світлових років.

Кожну секунду на Сонці 564 мільйони тонн водню перетворюються в 560 мільйон тонн гелію. Різниця газу в 4 мільйони тонн у вигляді енергії випромінювання розсіюється по космосу. Якщо зробимо розрахунки втраченої маси, то виходить, що Сонце в одну секунду втрачає 4 мільйони тонн, а за одну хвилину - 240 мільйон тонн речовини. Якщо протягом 3 мільярдів років з такою швидкістю Сонце виділяє енергію, значить втрачена протягом цього періоду маса, становить мільйон тонн по 400.000 мільйон разів. І це число складе всього 1/5000 раз тієї маси, з якої в даний момент складається Сонце.

Температура на поверхні Сонця досягає 6000 градусів за Цельсієм, а внутрішній частині - 20 мільйонів градусів. З плином часу температура Сонця постійно збільшується, також зростає і її діаметр. Цілком можливо, що Сонце, яке постійно збільшується, через деякий час вибухне і знищить

такі небесні планети, що знаходяться поблизу, як Меркурій, Юпітер, Земля і Марс.

Маса Сонця 2×10^{27} , тобто два рази по мільярду, потім мільярд, мільярд тонн. Сонце має велетенський радіус - 700 000 км. В 325.529 разів більше планети Земля.

«Благословен Той, Хто встановив на небі сузір'я Зодіаку і встановив на ньому світильник і висвітлює місяць».³⁵

Небеса безперервно розширюються

Всевишній Аллах заявляє, що безперервно розширює небеса, які Він звів найкращим чином. У Корані повідомляється:

«Ми спорудили небо завдяки могутності, і Ми його розширюємо (або даруємо прожиток; або володіємо міццю)».³⁶

У 1929 році вчені виявили, що туманності віддалилися від нашої галактики. Виходячи з цього, пізніше висунули теорію про те, що Всесвіт постійно розширюється. Відповідно до цієї теорії,

35. Сура аль-Фуркан, 61.

36. Сура аз-Зарія, 47.

що призвела до перетворення в науці 20 століття, галактики віддаляються один від одного з все більш наростаючою швидкістю.

У 1950 році вчені, вивчаючи цей закон, зробили розрахунки швидкості видалення галактик. Галактики, які знаходяться від нас на відстані 10 мільйонів світлових років, в одну секунду видаляються зі швидкістю 250 км. Що стосується галактики, яку від нас відділяють 10 мільярдів світлових років, вона видаляється зі швидкістю 250 000 км. в секунду.

Той факт, що Всесвіт, про розширення якого кажуть, не зберігає своє становище і збільшується, показує нам неможливість пізнання величі Аллаха так, як це личить.

Своє захоплення перед цією панорамою божественної величі поет висловив так:

*Великий Ти, о Боже, великий!
Поруч з Тобою велич стає малою!*

(Алі Хайдар Бей)

Всевишній Аллах безперервно збільшує цей величезний Всесвіт і в кінці кінців, подібно паперу, згорне її в рулон.³⁷ Також, коли настане час,

37. Сура аль-Анбія, 104.

Він перенесе землю в інше місце, а небеса - в інші небеса.³⁸ Це говорить про створення нового світу і початку нового життя.³⁹

Сім небесних верств

Також Всевишній Аллах в аяті повідомляє про сім шарів небес. Якщо все, що ми говорили вище, відноситься до першого шару, то як може винести розум людини інші шари?!

Всемогутній Аллах велить наступне:

«Він створив сім небес одне над іншим. У творінні Милостивого ти не побачиш жодної невідповідності. Поглянь ще раз. Чи бачиш ти якусь тріщину? Потім поглянь ще раз і ще раз, і твій погляд повернеться до тебе приниженим, стомленим. Воістину, Ми прикрасили найближче небо світильниками і встановили їх для метання в дияволів. Ми приготували для них муки в полум'ї».⁴⁰

Тепер підними голову і подивися на небеса вивчаючим поглядом! Подумай над гармонійним, безпомилковим, навіть в одну секунду, обертанням

38. Сура Ібрахім, 48.

39. en-Neccâr, es-Semâ, s. 82, 105-106, 187-194;

40. Сура Мульк, 3-5. .

безмежних небес. Все зберігає в собі безліч таємниць і премудростей.

Якби Земля не оберталася б навколо своєї осі, деяка частина постійно перебувала в темряві, а на іншій частині було б світло. Отже, неможливо було б відокремити час роботи від часу відпочинку.

У тому, що один оберт навколо своєї осі Земля здійснює протягом 24 годин, приховано безліч мудростей. Якби час обертання був довше, то різниця температури дня і ночі була б, аналогічна Меркурію, в 1000 градусів. У довгі дні все ще більше нагрівається. Через довгі ночі холод був би ще більш пронизливим і все навколо замерзло.

У світлі цих реалій зверни увагу на те, як Всевишній Аллах вночі покриває день, як зробив сон відпочинком і день - засобом існування. Подумай над проявами божественної могутності і милості, які безпомилково слідують один за одним.

Якби Земля не оберталася навколо Сонця, і в той же час не було б нахилу в 23 градуси і 27 хвилин власної осі обертання, не було літа, зими, весни і осені. Якби Землі не було б надано нахилу, випаровування води з поверхні океанів і морів спрямовувалися б на Північ і Південь, континенти промерзли б наскрізь.

Якби замість відстані, яка віддаляє в даний час Місяць і Землю, було б тільки 50.000 миль, то припливи і відливи траплялися б так часто, що всі континенти два рази в день заливало б водою. Навіть гори за короткий час, поступово, зникли б з лиця Землі.

Тому, незважаючи на масштаб і безліч зірок, не зациклюйся на Всесвіті і подивися на її Творця, подивися на те, як Він створив все це! Як Він утримує гігантські зірки, незважаючи на відсутність видимої опори або підвісу ?!

Подумай: чи порушують свої функції Сонце або Місяць? Чи буває, щоб вони, подібно людям, зверталися в майстерні? Чи трапляється, щоб стільки небесних тіл, обертаючись по своїй певній орбіті, раптом порушували божественний план і програму, і потім стикалися один з одним, як це буває при автомобільних аваріях?

Нехтування розмислом є великим гріхом

Примітний факт, коли людина побачивши неймовірно розкішний і пишний палац, захоплюється ним. Вона не може забути його, і протягом свого життя постійно розповідає про нього. Але при всьому цьому, постійно бачачи перед собою

грандіозний Всесвіт - чудо божественного мистецтва - не думає про неї і не захоплюється нею. Немов бачить щось буденне, і проходить повз. Але ж тлінний палац, яким він захоплюється, являє собою найменшу частку цього світу, що є самою маленькою піщинкою цього величного Всесвіту.

Стан людини, яка недбала до розмисла могутності Аллаха, схожий на стан мурашки з притчі:

Одна з мурах зробила собі мурашник в одному з палаців падишаха.

Палац був міцним, величним, був оточений високою стіною, прикрашений найкрасивішими речами, і наповнений слугами. Коли мураха виходила зі своєї нори і зустрічала товаришів, вона нічого іншого, крім як своєї нори, їжі і запасів їжі, не могла розповісти. Він був далекий від розмислів про могутність падишаха, який побудував палац, його розкоші. Мураха нічого не знала не тільки про палац, а й про його обитель.

Також і безтурботна людина нічого не знає про чудеса божественного мистецтва Аллаха, про ангелів і наближених Його рабів.

У мурашки не було можливості знати про палац і про всі його принади, в якому вона проживала. Але людина завдяки розмислу і «тахайю-

лю» (уява) може подорожувати в багатьох світах і пізнавати дива божественного мистецтва. У відповідь на численні блага, даровані Аллахом людині, вона може усвідомити свою нікчемність і слабкість, і потім впасти ниць, здійснюючи саджду подяки. Але це може зробити тільки «людина». Або ж іншими словами, тільки той, хто здатний це зробити, може називатися «людина», і гідний пошани і поваги. Бо тільки людина є єдиною істотою, яке за своєю природою має здібності до розмисла. Якщо ж не користуватися здатністю до розмисла, зрадити його забуттю, то це означає зраду по відношенню до того чим Бог наділив нас, і позбавлення одного з важливих якостей людини.

Хазрат Мавляна, один з друзів Аллаха, стан безтурботних людей, які в цьому світі, повному невимовних таємниць і мудростей, прогулюються з серцем, яке не має почуттів і з байдужим обличчям споглядають божественні прояви, описує за допомогою наступного порівняння:

«Якось в Багдад (в ті часи він був центром культури) прийшов бик. Серед безлічі красот, чудес і солодоців його увагу привернули скоринки кавунів і динь, що лежали біля дороги. Зрозуміло, увазі биків і ослів гідна солома, розсипана на дорозі, або ж трава, що росте біля дороги». (Маснаві, т.

4, бейт 2377-2379).

Розповідають, що за часів хазрата Муси (алеї-хі саллям) жив хтось, тридцять років здійснював поклоніння. Хмара у вигляді тіні оберігала його від Сонця. Одного разу хмара не прийшла, і праведник залишився під сонцем. Коли він запитав про причини цього у своєї матері, вона сказала йому:

- Мабуть, ти згрішив.

- Ні, я не грішив.

Мати пояснила йому:

- Хіба ти не дивився на небеса, квіти? Побачивши їх, хіба ти не забув подумати над величчю Всевишнього Аллаха?

Юнак зізнався:

- Так, побачивши чудову красу навколо, я забув про розмисл.

Мати дала йому таку раду:

- А хіба може бути гріх більше цього? Швидше покайся!

Тому кожний розсудливий правовірний не повинен нехтувати обов'язком - здійснювати розмисл.

Чим більше людина дізнається про чудеса мистецтва Аллаха, і чим більше буде розмислю-

вати над ними, тим більше у неї буде знань про велич Аллаха, і відповідно до цього посиляться близькість до Нього.

Хазрат Алі (радияллаху анху) говорив:

«Якщо хтось, знаючий Коран, навчиться чогось з астрономії, завдяки цьому у нього посиляться віра (іман) і впевненість (йакін). Слідом він прочитав наступний аят:

«Воістину, в зміні ночі і дня, а також те, що Аллах створив на небесах і на землі, укладені знамення для людей побожних».⁴¹

Кожна істота, створена Аллахом, в божественному порядку виконує певні функції і обов'язки. Людина до теперішнього часу має дуже туманне уявлення про неосяжні функції незліченних творінь. Мудрість, яку він не помітив і не зрозумів, набагато більша, ніж він зміг усвідомити.

Бо якщо нам знаком звук, то це завдяки тому, що у нас є прилад для прийому його, слух. Якщо ми знаємо кольори, то це завдяки очам. Ми не знаємо, скільки в цьому світі незліченних божественних творінь відбувається за все, так як у нас

немає приладів для вивчення їх, ми не володіємо будь-якими знаннями про них⁴².

Як може людина з обмеженим розумом, яка в достатній мірі не вивчила інші творіння з усіма їх особливостями, повністю пізнати Всевишнього Аллаха, що створив весь Всесвіт?

Ісламські вчені, трохи пізнали Його велич і прояв Його атрибутів, в подиві і в страху могли вигукнути лише наступне:

«Пізнати Його - це значить зрозуміти неможливість Його пізнання!»

Так як в творіннях немає відображень та заповідання проявам істини сутності Аллаха. Все, що створив Всевишній Аллах, було створено з елементів проявів Його атрибутів. Той факт, що досі

42. Відповідно до думки ісламських вчених, Всесвіт складається з «араз» і «джавахір». Джавахір, тобто перлини, це матеріалізовані істоти. А «араз» - це те, що можна пізнати через матеріалізовану істоту. Наприклад, кольори, запахи відносяться до «араз», то їх можна дізнатися тільки завдяки матеріалізованим засобам. Як ми згадували раніше, без очей неможливо визначити колір, а без нюху - запах. І так як на тому світі ми почнемо життя з іншими властивостями, то можна уявити собі, що там можна дізнатися і про інших істот, які не могли дізнатися про земне життя. І так як ми не володіємо засобами прийому, пізнання, то цілком можливо, що там дізнаємося і про інших, невідомих нам «араз».

не створено місце, де можна витримати прояв Його сутності, підтверджено випадком, що стався з хазратом Мусою (алейхі саллям). Він став наполегливо бажати побачити Всевишнього Аллаха і в результаті Його відповіді لَنْ تَرِيَنِي «**Ти не зможеш побачити Мене**», хазрат Муса знепритомнів.⁴³

Тому людина не зможе пізнати не тільки істину Його сутності, але навіть повноцінним чином не зможе пізнати істину Його атрибутів.

АТМОСФЕРА

У повітряному просторі, що оточує Землю, є безліч мудростей і таємниць: виникають там хмари, часом тихо, часом сильно дмуть вітри, чутний гул, блискучі блискавки, йдуть дощі, сніги і т.д. Все це є чудові прояви, розраховані і збалансовані дивовижно точно ...

Священний Коран закликає людей розмислювати над усім цим, і бачити докази, що вказують на божественну могутність. У аяті Корану наказується:

«Воістину, у створенні небес і землі, у зміні ночі і дня, в кораблях, які плывуть по морю з тим, що приносить користь людям, у воді, яку

Аллах послав з неба і за допомогою якої Він оживив мертву землю і розселив на ній усіляких тварин, в зміні вітрів, в хмарі, підпорядкованій між небом і землею, укладені знамення для людей розуміючих».⁴⁴

Атмосфера, що обіймає з добротою нашу Землю, одна з досконалих систем, що показує нескінченне милосердя Всевишнього Аллаха Своїм рабам. Атмосфера складається приблизно з 77% азоту, 21% кисню, і 1% двоокису вуглецю, аргону та інших газів. Кисень володіє великими властивостями окисляти, що передбачається наступне: при кожному 1% збільшення кисню на 70% зростає ймовірність виникнення лісової пожежі від блискавки. Пропорція кисню вище 25% означає загоряння великої кількості зелених насаджень, якими ми в даний час користуємося, і перетворення їх на попіл.

З іншого боку, незважаючи на те, що кисень і двоокис вуглецю постійно споживаються, їх пропорція в повітрі залишається незмінною. Якби на землі були тільки люди і тварини, вони витратили б весь кисень в природі і перетворили б його в двоокис вуглецю. Через деякий час від зменшення кисню стала б зростати пропорція двоокису вуглецю, від чого б живі істоти отруїлися і загинули.

44. Сура аль-Бакара, 164.

Але могутність, яка створила цей світ, також створила рослини і, надавши здатність використовувати вуглекислий газ і перетворювати його в кисень, створила в світі чудову рівновагу, життя, що йде і приходить.

Крім того, земна кора була створена в настільки делікатній мірі, що якби вона була трохи товща, ніж зараз, вона поглинала вуглекислий газ і кисень, і рослини не виростили б.

Кисень потребують також мільйони біохімічних процесів, що відбуваються в кожному мить в нашому організмі. Ми постійно вдихаємо легкими повітря і потім видихаємо. Знаходження в атмосфері кисню в ідеальній для вдиху пропорції доводить, що випадковість ніяк не може втрутитися в ці тонкі запобіжні заходи. Господь, який створив наші організми, які потребують кисню, наділив нас незліченною кількістю цього блага. Причому помістивши його в повітря в легкодоступній формі, і у відповідній пропорції. Отже, навіть кожен наш вдих і видих дуже повчальний і являє собою величезне божественне благо.

Коли ми сідаємо в літак, створений за самою останньою технологією, нам роблять оголошення: «Якщо на великій висоті впаде тиск, надіньте кисневі маски, які з'являться перед вами».

Але ж ніхто з людей не турбується: «Цікаво, чи підніметься завтра вміст кисню в повітрі від 21% до 25%. Або ж впаде до 18%. Може, мені дістати кисневий балон? »Так як кожна людина, віруюча чи невіруюча, може існувати, перебуваючи в повній впевненості в божественному порядку. В іншому випадку, якщо людина знала б про всі життєві небезпеки та ризики, що стоять перед нею, неможливо було б спокійно жити.

З іншого боку, повітря подібне склу, що висвітлює все навколо. Поки світ не зіткнеться з матеріальним предметом, він нічого не висвітлює. Вдарившись об невелику частку, світло, як світлова ракетниця, спалахне і освітить все навколо. У космічному просторі, за межами атмосфери, немає таких частинок, як молекули й атоми, і тому, хоча від Сонця йде світло, все навколо занурене в темряву.

Зокрема, на Місяці, позбавленому атмосфери, немає газового прошарку, який розсіяв і освітив би околиці. Тому, хоча поверхня Місяця світла, трохи вище вже панує темрява, незважаючи на потужний світловий потік.

Всі ці дивовижні прояви являють собою очевидні докази того, що Земля створена відповідно до тих особливих умов, які необхідні для життя

людини, і з дуже важливою метою. Поряд з тим, що ці ідеальні умови є великими дарами Всевишнього Аллаха Своїм рабам, вони ж і є доказами Його існування і безмежної могутності. Перебування всього у Всесвіті в рамках божественної програми, той факт, що все заплановане, розраховане і гармонійне, робить вимушеним визнання існування плануючої, врівноваженої і розрахованої сили.

Значить, твердження атеїстів «життя і Всесвіт виникли самі по собі, чисто випадково», нічого іншого, крім сміховинного безглуздя, собою не являє.

Цю істину Ісмаїл Фанні Ертугрул (1855-1946) пояснює наступним прикладом:

«Побачивши десь розрахунок і порядок, розум тут же виносить категоричне рішення, що тут присутні інженер-розраховувач і архітектор.

Давайте уявимо собі, що у вас є сад. У ньому ви посадили безліч саджанців, в будь-якому порядку. Одного разу ви вирушили в сад і помітили, що деякі саджанці лежать. Коли ви запитали садівника про причини цього, він пояснив, що піднявся сильний вітер і повалив саджанці. Ви прийняли це пояснення. Але одного разу ви знову вирушили в сад і помітили, що саджанці впали по порядку. Наприклад, чотири саджанця на місці, а

п'ятий саджанець лежить. Чотири на місці, а п'ятий - лежить. Запитали у садівника, і він дав вам попередню відповідь. Ви повірите йому? Ви не повірите і безперечно, що ви прийдете до думки про погані наміри цієї людини. Бо якщо попередній випадок він міг пояснити випадковістю, то в другому випадку це ніяк неможливо. На цей раз в наявний розрахунок ». ⁴⁵

Те, що Всесвіт існує на основі нескінченних розрахунків і тонко збалансований, жоден з розсудливих і розумних людей не зможе спростувати.

Ось, наприклад, кілька таких божественних межей:

Тиск повітря

Гази, з яких складається атмосфера, утворюють собою тиск в 1 кг. на площу розміром 1 кв / см. Тобто, тіло людини знаходиться під вагою в 15 тонн. Всевишній Аллах зрівноважив це найбільш чудовою гармонією. Дія атмосферного тиску зовні компенсується у людини внутрішнім кров'яним тиском. Причиною нездужання і кровотеч з носа людей, що піднялися на висоту, де падає тиск, є різниця атмосферного тиску. Космонавти, які

45. Іман хакікатлері етрафинда суаллер джеваплар, стр. 21-22. Стамбул, 1978

вийшли за межі атмосфери, можуть виходити у відкритий космос тільки в спеціальному одязі (скафандрах), в яких є тиск повітря.

Врівноваженість тепла і холоду

Вуглекислий газ, і молекули водяної пари, наявні в повітрі в необхідній кількості, своєю можливістю поглинати тепло, зберігають дивну гармонію. Ці молекули, вдень вбираючи в себе частину тепла, що йде від Сонця, перешкоджають надмірному підвищенню температури. Вночі, коли сонячні промені перестають гріти, тепло, відчуте молекулами повітря, зберігається як в теплицях, і не випускається в холодний космічний простір. Наприклад, так як Місяць позбавлений такого захисного шару, вдень він страждає від спеки, а вночі залишається під впливом сильного холоду.

Вітри

Атмосфера з урахуванням тепла, тиску, рівня вологи і явищ, які в ній відбуваються, ділиться на різні верстви. Перший шар - тропосфера і такі явища природи, як дощ, сніг, вітер відбуваються тут. Цей шар простягається до висоти 16 км від Землі, і з збільшенням висоти температура поміт-

но падає до -56 C . У цьому прошарку повітря створена досконала система постійного кругообігу.

І так як земна вісь нахилена, промені потрапляють вертикально тільки на область екватора. Таким чином, тепло розподіляється на тропічні області. Внаслідок ще більшого прогрівання повітря і земної поверхні в цих областях, тут утворюється велика кількість запасів тепла. А освіту запасів цього тепла означає забезпечення необхідної сили і енергії для вітрів.

Мільйони тон води, які випарувалися з поверхні океанів, піднімаються в атмосферу. Вітер починає гнати їх на сушу. В результаті цього кругообігу, замість постійно дощових і посушливих районів, в рамках досконалого плану кожна область отримує свою частку води і милості.

Завдяки чудовому плану створення атмосфери проводиться перенесення тепла. В результаті руху області низьких і високих тисків на північно-південних напрямках і з допомогою сильних течій вітру високого рівня, з одного боку, холодне повітря з північної широти опускається на нижні широти, а тепле повітря Півдня піднімається на більш високі широти.

Через різницю тепла, що приходить від Сонця на земну поверхню по-різному нагріваються пото-

ки повітря в атмосфері, і нагріте повітря, отримавши наказ, тут же піднімається нагору. Потім, замість нього приходить холодне повітря. Таким чином, в тих місцях земної поверхні, де переважає тепле повітря, утворюються швидкі джерела повітря, які називаються центрами низького тиску, а в місцях з холодним повітрям - центри високого тиску. І в кінці міні частки повітря в вигляді вітру починають дути. Завдяки цьому волога, тепло, концентрація, енергія і квітковий пил, який сприяє зростанню рослин, переноситься по атмосфері в необхідні місця. У Корані наказується наступне:

«Ми послали вітри, запліднюючі хмари водою, а потім звели з неба воду і напоїли вас нею, але не вам її зберігати».⁴⁶

Як і всі творіння у Всесвіті, і вітри в абсолютному порядку підкоряються волі Всевишнього Аллаха. Поряд з тим, що згідно з побажанням Аллаха, вітер може бути засобом милості людству, в той же час, якщо цього побажає Господь, вітер може стати проявом гніву.

Типовим прикладом цієї істини є аят Корану, в якому повідомляється про знищення племені Адітів:

«Ми наслали на них морозний (або завиваючий) вітер в день, безталання якого тривало. Він виривав людей, немов стовбури викорчуваних пальм».⁴⁷

Інші корисні властивості повітря

Як на ніжних плечах повітря переносить мільйони тонн води, також він носить літаки з сотнями пасажирів на борту. Поширює світло і спеку. На різних частотах хвиль доносить звуки до нашого слуху.

З іншого боку, повітря доносить до нашого нюху різні запахи, причому, не змішуючи один з одним. Якби не було атмосфери, ми б не почувли голосу товаришів, які перебувають поруч. Не могли освітлювати, включаючи світло. Крім того, потрапляючи в наші легені і кровоносні судини, повітря виконує життєво важливу функцію і нагадує нам незліченні і нескінченні прояви величі Всевишнього Аллаха.

Божественні фільтри

Після тропосфери знаходиться стратосфера, яка від земної поверхні знаходиться на висоті до 50

47. Сура аль-Камар, 19-20.

км. У цьому шарі, який запобігає потраплянню на Землю високої енергії і небезпечних променів, температура знову зростає. Тут знаходиться шар озону. Озон є молекулою кисню, що складається з трьох атомів. Озон нейтралізує шкоду сонячних променів.

Ультрафіолетові промені, що йдуть від Сонця, зменшують швидкість росту рослин, стають причиною шкірного раку людей, завдають шкоди зору і збільшують ризик деяких заразних захворювань. Шар стратосфери відображає ультрафіолетові промені, що йдуть від Сонця, і дивовижною, збалансованою, хімічною реакцією перетворює озон на кисень.

У своїй основі озон дуже небезпечний газ. Якщо людині вдихнути всього 1/200 грама озону, це може вбити його. Зверніть увагу на милість і мудрість Всевишнього Аллаха, що для попередження такої величезної небезпеки, яка загрожує людству, і збереження кліматичної рівноваги, навіть такий отруйний шар газу зробив своєрідним божественним фільтром.

Стеля, що оберігає

Шар, який досягає висоти 80 км. і вважається середнім, називається мезосферою. Цей шар виконує роль щита від метеоритних дощів.

Небесні камені, пройшовши через перешкоди Юпітера, Сатурна і Місяця, подавшись земному тяжінню, з величезною швидкістю входять в атмосферу. При цьому явищі, яке називають «падінням зірок», небесні камені стикаються з повітрям і, згораючи, перетворюються в мезосфері в пил. Якби навколо Землі не було б такого захисного шару або ж був би тонший, ніж є насправді, мільйони небесних каменів падали на земну поверхню і так само, як на Місяці, все навколо пробили і пропалили б. Тоді як в результаті безмежної милості Всевишнього Аллаха ці ядра, які падають з космосу, ще до досягнення земної поверхні перетворюються в стан пилу. І потім кожна частка цього пилу стає основою для дощових крапель.

Бо для освіти хмар на небі, необхідні дрібні частки, як земного, так небесного походження.

Крім того, ці частинки повинні досягти верхніх шарів атмосфери. Частинки, перенесені сюди вологими вітрами, почнуть тут концентруватися, і потім будуть утворюватися хмари. Згідно фізико-математичному плануванню, частинки хмар перетворюються в дощові краплі, і ці маленькі водні краплі почнуть падати на землю.

Ще до відкриття особливостей атмосфери Всевишній Аллах - владика небес і земель, повелів наступне:

«Ми зробили небо покрівлею, що оберігає, проте вони відвертаються від його знамень».⁴⁸

Радіохвилі

Шар, який піднімається до 500-1000 км., називають іоносферою. Тут всі атоми і молекули не нейтральні. Вони іонізовані, тобто, віддаючи електрони або ж їх приймаючи, мають електричний потенціал. В результаті іонізації шляхом поглинання сонячних променів з високою енергією, температура тут часом сягає 2000 С.

Шар іоносфери подібний до дзеркала, зробленого з іонів атмосфери. Електромагнітні хвилі, що йдуть від Землі в космос по радіозв'язку, вдаряються об це дзеркало. Частина відбивається і знову повертається на землю. Відбиті хвилі досягають кожного куточка Землі, і таким чином з'являється можливість всюди простежити за радіомовленням.

Як бачимо, Всевишній Аллах, Землю, яка швидко рухається в темному і холодному космічному просторі, зробив прекрасним куточком з відповідною нам температурою. На поверхні Землі, де переважає теплий і прекрасний клімат,

навіть невеликий подих вітру має свій сенс. Навіть листок не падає з дерева сам по собі, просто так. Все створене, починаючи з найдрібніших частинок і кінчаючи великими тілами, являє собою чудо божественного мистецтва. Всевишній Аллах велить наступне:

«Невже ви не бачите, що Аллах підкорив вам те, що на небесах, і те, що на землі, і обдарував вас сповна Своїми явними і незримими (невидимими, невідомими вам) благами? Але серед людей знаходиться такий, який сперечається про Аллаха, не маючи ні знання, ні вірного керівництва, не опромінює Письма ».⁴⁹

Щасливі ті, хто прочитавши рядки, повні мудрості і істини, зрозумів їх і заглибився в горизонти розмисла!

Хмари, дощ і сніг

Подумай про хмари! Величезні океани плавають в повітрі. Одна з функцій хмар полягає в перешкоджанні надмірного нагрівання землі. Зі збільшенням температури, вода ще в більшій кількості починає випаровуватися, і утворюється ще більше хмар. Промені, що йдуть від Сонця, подібно до

49. Сура Лукман, 20.

дзеркала, відбиваються хмарами. Таким чином, зберігається рівень температури Землі.

Коли Милосердний Аллах бажає послати дощ, як вісників Він відправляє вітри. Потім ці вітри, за повелінням Аллаха, звалюють на себе хмари, схожі на гори, і переносять в певні для них місця. Всевишній Аллах, згідно зі Своїм бажанням купами зібрав хмари, робить так, що йдуть дощі і потім виростають різні плоди.

Так Він нагадує, що подібним чином поживить померлих людей. Він бажає, щоб люди робили відповідні висновки з цього величного полотна.⁵⁰

Всевишній Аллах обсипає милостями тих рабів, яким Він побажав добра. І особливо ті люди, які гинуть від посухи, радіють цьому благу. І вони знову знаходять надію.⁵¹ Бо «Він - Той, Хто посилає дощ після того, як вони впадають у відчай, і поширює Свою милість. Він – Чудовий Покровитель»⁵².

Аллах іноді посуху, а часом і дощ, і град, робить засобом покарання і таким чином виховує

50. Аль-А'раф, 57; Фатир, 9.

51. Сура ар-Рум, 48.

52. Сура аш-Шура, 28.

Своїх грішних рабів. Ними Він б'є будь-якого, кого забажає. А кого забажає - оберігає.⁵³

Тобто, зв'язок небес і земель формується відповідно до бажання Всевишнього, в залежності від поведінки і духовного стану людей.

Всевишній Аллах відправляє дощ у вигляді крапель, при чому кожна крапля не доганяє попередню і не з'єднується з нею. Кожна крапля йде за своїм визначеним шляхом і не сходить з нього. Не спізнюється і не поспішає. Якщо навіть всі люди і джини зберуться в одному місці, щоб створити краплю води або поррахувати дощові краплі, що спадають на одне поселення, вони не зможуть цього зробити. Кількість дощових крапель відомо тільки Всевишньому Аллаху, який сотворив їх.

Поряд з цим, і в замороженій градині, що складається з прозорої води, що падає подібно кинутій ваті, міститься незліченна кількість божественних проявів.

Хто підняв до верхніх гілок дерев воду, від зійшовших на землю дощу і снігу? Вода розтікається по всьому листі, але при цьому вона невидима. Через волокнисті артерії живиться кожна

53. Сура ан-Нур, 43.

частка дерева. Зазвичай вода повинна стікати вниз. Яким чином вона піднімається нагору?⁵⁴

Якби дощові краплі падали відповідно до закону земного тяжіння, кожна крапля падала б на землю зі швидкістю кулі. А це б означало вірну смерть живих істот від дощових крапель. Тоді як кожна дощова крапля падає на землю з постійною швидкістю, повільно, не руйнуючи нічого на своєму шляху.

Краплі формуються згідно з визначеним законом і перетворюються в маленькі дощові краплі. Потім завдяки підйомній силі, і силі тертя, даної повітрю, врівноважується сила земного тяжіння і забезпечується падіння крапель з певною, постійною швидкістю.

Так ось, для тих, хто може робити уроки, всі ці чудеса показують - наскільки чудовий божественний порядок і гармонія в світі, в якому ми живемо.

РОЗМИСЛИ ПРО ЗЕМЛЮ

Всевишній Аллах прикрасив землю найпрекраснішим чином і зробив її придатною для життя людей. І зробив поверхню землі зручною для ходіння і пересування.

У священному аяті говориться:

«Він зробив для вас землю ложем, а небо - покрівлею, звів з неба воду і зростив нею плоди для вашого прожитку. Тому нікого не рівняйте з Аллахом свідомо».⁵⁵

«Хіба Ми не зробили землю ложем, а гори - кілочками?»⁵⁶

«Він - Той, Хто зробив для вас землю покірною. Ідть же по світу і споживайте з наділу, і до Нього ви з'явитесь після воскресіння».⁵⁷

У Своїй великій Книзі Всевишній Аллах так часто згадує про землю, щоб люди уважно подумали над мудрістю землі.

Поверхня землі для живих, внутрішня частина - для мертвих. Всевишній Аллах велить:

«Хіба Ми не зробили землю вмістилищем для живих і мертвих?»⁵⁸

Якщо Земля така, уважно подивися на неї! Коли на неї зводять воду, вона оживає, росте і зеленіє. Ростуть різнокольорові рослини. З неї

55. Сура аль-Бакара, 22.

56. Сура ан-Наба, 6-7.

57. Сура аль-Мульк, 15.

58. Сура аль-Мурсалат, 25-26.

виходять різні живі істоти. Потім зверни увагу на те, як Всевишній Аллах зміцнив Землю величезними горами! Як Він зібрав води під горами? Як Він змусив бризнути джерела водами і як потім потекли ріки? Як з сухих каменів і каламутного ґрунту вивів прозору, солодку і чисту воду? Як Він дав цією водою життя усьому суцшому? Як водою виростив різновиди дерев і рослин, пшеницю, виноград, конюшина, оливки, фініки, гранати і незліченну кількість фруктів? Всі ці фрукти мають різні форми, різні кольори, різний смак, властивості і запах. У кожного фрукту своя краса, свої розливи. Одні перевершують інших своїми продуктивними властивостями. Адже всіх поливають однією водою, і всі виростають з одного і того ж ґрунту.⁵⁹

Рослини (зелені насадження)

Коли насіння потрапляє в ґрунт і волога ґрунту впливає на неї, воно виростає і в результаті зростання тріскається верхня і нижня частини ґрунту. Коли з верхньої частини землі виростає дерево, яке буде тягнутися вгору, з нижньої частини ґрунту виростає коріння, що тягнеться в глибину. Це дивовижне явище. Бо, хоча природа насіння одна і вплив один, з одного боку тягнеться вгору

речовина, з іншого боку виходить речовина, що входить в землю. Народження з одного за своєю природою речовини двох інших, протилежних один одному, викликає здивування. Ми розуміємо, що це відбувається згідно з волею і бажанням Творця - який є Владикою мудрості в кожному діянні.

Пізніше частина дерева, що виросло з цього насіння, стає дровами, а частина - листям. А частина спочатку посміхається у вигляді квітки, а потім перетворюється на фрукти. Крім того, в цьому фрукті з'являються, з різними природними особливостями, корисні речовини для організмів людей.

Також в одному фрукті містяться різні своєрідні властивості. Наприклад, насіннячко винограду холодне і сухе, а м'ясиста частина - тепла і волога. Поява з одного насіння продуктів з різними особливостями, виявилися під одним і тим же впливом, є припис Істоти, що володіє абсолютною могутністю і Владики мудрості.

Також Всевишній Аллах зробив рослини природною аптекою для лікування багатьох хвороб людини. Одні рослини лікувальні та поживні, і надають силу організму. Інші оживляють, а є і отруйні, що вбивають. При прийомі одні рослини перетворюються в інші речовини. Існують росли-

ни, які очищують кров. Одні рослини викликають радість і поживлення, а інші - заспокоюють і при-сипляють

Крім того, досить цікавий факт створення рослинами за допомогою води і вуглекислоти - глюкози яка є паливом для клітин нашого організму, і для дихання живих істот - кисню.

Коротше кажучи, немає ні однієї рослини, немає жодної соломинки, щоб в ній не було корисних речовин для людини.

Причому так багато, що люди не можуть усвідомити усі їхні корисні властивості.

Наскільки чудове явище: жоден хімік не може створити різні кольори, запахи, смакові якості різноманітної форми, які виявили та вилучили з ґрунту прості, на перший погляд, але такі різноманітні рослини!

Порядок і гармонія при зростанні рослин теж є проявом окремої могутності. Наприклад, одна тополя щороку створює мільйони насіння. Для поширення їх навколо створюються своєрідні парашути з пуху. Вітер розносить ці насіння в далекі місця. Якби все насіння, яке поширює навколо одна тополя, стали деревами, кожна частина землі перетворилася б в тополиний ліс. Тобто, величез-

ний світ став би тісний для одного дерева. Цей же приклад можна привести щодо інших істот.

Наприклад, багато років тому в Австралії захотіли зробити з одного з сортів кактуса живопліт. І так як там не було жуків - шкідників кактусів - за короткий час ця рослина почала стрімко поширюватися. Внаслідок такого розвитку подій, кактуси заповнили величезну площу землі. Епідемія кактусів змусила покинути жителів міста і селища, які знаходилися на їхньому шляху. Загинули всі посіви. Щоб знайти вихід з положення, вчені перевернули весь світ і, в кінці кінців, знайшли жуків, які живуть тільки на кактусі і нічого, крім нього, не їдять. Причому ці жуки розмножуються швидко і у величезній кількості. Вони не мали ніяких природних ворогів в Австралії. Минуло дуже мало часу, і жуки здобули перемогу над кактусами. Тепер кактуси ростуть тільки на обмеженій площі і перестали бути проблемою. І жуки залишилися тільки в тій кількості, яка необхідна щоб тримати під контролем кактуси.

Цей приклад показує, що над Всесвітом панує гармонійна і таємнича, екологічна рівновага, яку неможливо легко зрозуміти розумом. Отже, жоден розум і логіка не можуть заперечувати існування сили, яка заважає надмірному збільшенню деяких рослин і тварин, і окупації ними світу.

Також гідне подиву виростання з елементів ґрунту мільйонів різних рослин і плодів. Наш Господь Раззак (дарує їжу) кожній живій істоті розстеляє різні скатертини страв.

Зокрема, багато, того чим можуть харчуватися вівці, людина не може їсти. Також, тим чим можуть харчуватися люди, не можуть їсти вівці. Тобто, блага прожитку теж вельми ретельно розподілені серед живих істот. Надзвичайний інтерес викликає наступний аят, що демонструє божественну могутність в питанні їжі і розподілу:

«Скільки є живих істот, що не забирають свого прожитку (або не запасуються своєю їжею)! Аллах наділяє їжею їх і вас. Він - Чує, Знає»⁶⁰.

Воістину, наскільки великий прояв Божого Милосердя, коли живі творіння піклуються про прожиток один одного, наприклад, коли здорова птиця приносить корм хворій ...

Починаючи від дня створення світу і до теперішнього часу, було розстелено безліч божественних скатертин, причому, не обділена їжею жодна жива істота, і так триває до наших днів. Наскільки повчально це. Ми добре знаємо, що $\frac{3}{4}$ земної поверхні вкрито водою. Велика частина $\frac{1}{4}$ частини

складається з скелястих і посушливих місць, непридатних для вирощування рослин. Залишається тільки невелика площа землі. Але наскільки велика могутність Всевишнього Аллаха, що цю землю нескінченними змінами та перетвореннями зробив джерелом прожитку, якого достатньо для утримання всіх живих істот.

Безкрайні океани

Більшу частину земної поверхні займають води. Завдяки цьому ні морозний холод північного полюса, ні спека тропіків не роблять свій вплив на весь світ.

Земля, вдень зігріта променями Сонця, подібно радіатору, зібране тепло поширює навколо. А океани, незважаючи на отримані від Сонця мільйони калорій, нагріваються лише на кілька градусів.

Але нагрівшись, океани швидко не остигають. Тобто, що перевершує кількість океанів в порівнянні із землею сушею, грає роль термостата для урівноваження клімату, попередження надмірного нагрівання і охолодження його. А також за допомогою випарів задовольняє потреби суші в воді. Якщо на Землі океанів було б менше, то зменши-

лися випаровування, і через посуху все навколо перетворилося на пустелю.

Особливості живих істот і субстанцій в океанах анітрохи не менше особливостей живих організмів і речовин на суші. Підняті з океанів перлини, корали та інші коштовності, а особливо свіжі продукти, дуже важливі і необхідні для людини.

Вода

Життя всіх живих істот на земній поверхні залежить від води. Коли людина, буде відчувати спрагу і не знайде воду, для отримання води вона без коливань віддасть всі земні багатства. Якщо людина після вживання води не зможе видалити її з організму, вона таким же чином без сумнівів віддасть земні багатства задля вирішення своєї проблеми. Можна тільки дивуватися поведінкою людини! Перебільшуючи в власних очах цінність грошей, золота і коштовностей, вона при цьому не може усвідомити цінність блага Всевишнього Аллаха, укладеного в одному ковтку води!⁶¹

Поряд з цим, людина, яка щиро розмірковує над незліченними істинами, швидко усвідомлює,

що для того щоб не померти, у всіх живих створінь світу існує потреба в покровителі, що володіє величезними знаннями і могутністю. Сама по собі людина не може забезпечити всі свої потреби, і вона розуміє, що живе в світі божественних чудес і дивних чудасій. Жоден розум, логіка і совість, які зрозуміли це, ні в якому разі не проявлять невдячності, порушивши волю Всевишнього Аллаха - Творця Світів і Зберігача Порядку.

МУДРІСТЬ, ЗАКЛАДЕНА В ТВАРИННОМУ СВІТІ

Потрібно уважно подивитися на птахів, що літають в небі, на диких і домашніх тварин, на маленьких жучків, яких можна побачити неозброєним поглядом. Бо в них криються такі чудеса, що неможливо не дивуватися величі, могутності і мудрості, який сотворив Всевишній Аллах.

Яким чином Всевишній Аллах помістив в середину малесеньких комах, яких насилу можна побачити, ці чудові органи? Як вони, без зупинки, виконують свої функції? Зрозуміти повністю всі особливості, якими володіють комахи, неможливо для розуму людини.

Якщо людина уважно подивиться на те, які тварини, на їх форму і образи, потім повернеться і

зверне погляд на такі корисні речі, як шкури, шерсть і молоко, вона помітить нескінченну щедрість і милість Всевишнього Аллаха. Для захисту від холоду Аллах дав тваринам особливу шкіру. Для захисту ніг Він дав їм товсті копита і задовольнив всі їхні потреби найпрекраснішим чином.

Наприклад, як багато можуть розповісти нам на своїй таємній мові, званій «лісануль-халь», метелики з чудовими візерунками, життя яких триває лише один-два тижні ...

Це тільки один із нескінченних божественних чудес, представлених погляду очей, усвідомлення розуму і особливо чутливості сердець ...

У священному Корані нас просять, звернувши увагу на верблюда, подумати над його створенням:

«Невже вони не бачать, як створені верблюди, як було піднесене небо, як поставлені гори, як розпростерта земля? Наставляй ж, адже ти (Мій посланник) являєшся наставником».⁶²

Значить, якщо ще ретельніше дослідити будову тварин і інших творинь, можна помітити безліч проявів величі.

Всевишній Аллах дав усім живим істотам такі особливості, що навіть якщо вони харчуються однаковою їжею, на світ з'являються різні результати. Вони своєю функціональністю доповнюють один одного.

Наприклад, корови чи вівці поїдаючи зелене листя шовковиці, виробляють молоко і шерсть. Маленький жук-шовкопряд з цих же листя створює шовк. Якщо ж листя поїсть газель, від неї можна отримати міск.⁶³ Бджола з квіткового пилку може зробити мед, але це непосильно для людини - найдосконалішого творіння у Всесвіті. Рослини відносяться до елементарного рослинного світу, але не одному хіміку не по силам створення квітів, запахів і еліксирів життя, які вони знаходять і беруть із землі. Це чудові властивості.

Тварини, згідно закладеній в них божественній програмі, можуть виробляти з трави м'ясо і молоко. Але людина, найбільш досконала істота, в сучасних хімічних лабораторіях з тонни рослин не може створити навіть один грам м'яса або молока.

Всевишній Аллах повеліває :

«Воістину, в домашній худобі для вас - для науки. Ми поїмо вас тим, що утворюється в їх

63. Міск – ароматичний засіб.

животах між послідом і кров'ю, - чистим молоком, приємним для тих, хто п'є».⁶⁴

Медова бджола

Всевишній Аллах в Корані повеліває:

«А потім харчуйся всілякими плодами і йди по дорогах твого Господа, які доступні тобі». З брюшків бджіл виходить питво різних кольорів, яке приносить людям зцілення. Воістину, в цьому - знамення для людей, які розмірковують».⁶⁵

Посланець Аллаха (салляллаху алейхі ва саллям) говорив:

*«Віруючий схожий на бджолу. Харчується чистими речовинами, робить чисті вчинки, відвідує чисті місця. І в цих місцях нічого не знищує і нікого не ображає ».*⁶⁶

Повідомляючи про властивості віруючого, одночасно Мухаммад (саллаллаху алейхі ва саллям) вказує і на красу і мудрість бджоли.

Муфассір Хусейн Кашіфі говорив наступне:

64. Сура ан-Нахль, 66.

65. Сура ан-Нахль, 69.

66. Ахмед, 2/199; Хакім, 1/147.

«Хто робить той знає з якою мудрістю Всевишній Аллах, який має владу над кожною річчю і яким відомо все, створив слабку медову бджолу».

Бджола зігне шию і дотримується істікамат у (постійності).

З'їдає дані їй гіркі і солодкі фрукти, але слідом дає солодкий мед.

Відрізняється настільки величезною праведністю, що крім чистої їжі, нічого не їсть.

Настільки підпорядкована Аллаху, що ніколи не порушує Його закони.

Вона знайшла таке житло, що летить за багато кілометрів, і знову повертається до себе на батьківщину.

Вона настільки чиста, що не сідає на нечистоти і не їсть їх.

Вона настільки вправна, що якщо навіть зберуться всі зодчі світу і інженери, вони не зможуть зробити те, що може вона.

Таким чином, мед, який збирають бджоли, є не тільки засобом лікування при зовнішніх хворобах, а також для тих, хто здійснює розмисл, є лікування від «внутрішньої» хвороби, якою є невігластво.

Чудо підсвідомості

Ісмаїл Фенні Ертугрул про функціонування тварин завдяки божественній програмі під назвою «підсвідомість», розповідав наступне:

«Все, що необхідно для збереження життя і продовження свого роду, всі корисні їм продукти тварини знають без навчання, і це відбувається завдяки цій функції. Птахи звивають прекрасні гнізда. Перелітні птахи перед далеким перельотом збираються в певний день. Деякі комахи перед своєю смертю, для забезпечення харчування ще не вилупилися з яєць дитинчат, приносять їм інших комах, не вбиваючи а травмуючи деякі частини їхніх тіл і роблячи їх нерухомими, залишають поруч з ними. Одне незбагненно: виростаючи, ці комахи харчуються іншою їжею. Бджоли, змінюючи їжу своїх личинок, мають здатність змінювати їх стать. Коли у вулику через нещасний випадок не залишається матки, бджоли шляхом зміни статі роблять личинку маткою».⁶⁷

Характерна поведінка самки джмеля. Вона нападає на сарану і перемагає її. Потім викопує ямку в землі і жалить сарану в таке місце, що вона не гине, а втрачає свідомість. Тепер це законсерво-

вана їжа. І потім самка джмеля відкладає яйця в такий відповідний час і місце, що після появи на світло в якості харчування личинки знаходять поруч з собою свіже м'ясо. Матка летить далеко і вмирає, так і не побачивши дитинчат. Такі таємничі вчинки і техніки ніяк не пояснюються такими словами, як «подальше навчання», «передача». Це їм дано Самим Всевишнім Аллахом.

Роками проплававши в океані, лосось повертається на свою батьківщину, в свою річку. І саме туди, де він з'явився на світ і до берега, де річка вливається у велику річку.

Хто дав йому почуття, відчуття, які в точності привели його в старе місце? Якщо візьмете цю рибу і покладете в іншу річку, але вливаючи в цю ж річку, вона відразу зрозуміє помилку і, повертаючись назад, повернеться в основну річку і звідти, повернувши в протилежну сторону, попрямує в свою рідну річку.

Ще складніше розгадати таємницю вугрів. Ці риби, викликають у людей сильне здивування, під час нересту повертаються з озер і річок з усіх кінців світу, і потім кидають ікру поблизу Бермудських островів. Після цього вони гинуть тут же.

Вугри, що живуть в Європі, повертаються сюди ж, пропливаючи тисячі миль в океані. Зазвичай думають, що ці мальки, що знаходяться в безкрайніх водах, нічого не знають, але вони виходять в зворотний шлях. І, врешті-решт, досягають тих берегів, звідки припливли їх батьки. Але і цим вони не обмежуються і плывуть в річки, озера або озерця, де жили їхні батьки. До цього дня в Європі не зустрічали американських вугрів і в американських водах не бачили європейських вугрів. І навіть Всевишній Аллах, з урахуванням дальності шляху, життя європейських вугрів продовжив на один рік.

У чому полягає сенс настільки завидної постійності?

Ці надприродні стани, які спостерігаються у тварин, є явним доказом того, що вони не випадкові, і вони поступають не просто так. Навпаки, все це доводить, що все це відбувається в рамках плану і програми, написаної для них міццю Творця, Який створив їх.

Управління тварин з боку вищої свідомості є чітким і явним доказом існування Аллаха, Його моці, божественної величі і Панування. Демонструючи ці докази перед людством, Господь показує: хто підкориться Істині, а хто, незважаючи на прояви чудес перед очима, перед істиною, напо-

легливо залишатиметься сліпим. Бо в священному аяті повеліває наступне:

«Воістину, Аллах не бентежитья приводячи притчі про комаря або про те, що більше за нього. Ті, які увірували, знають, що це - істина від їх Господа. Ті ж, що не увірували, кажуть: «Чого хотів Аллах, коли приводив цю притчу?» За допомогою неї Він багатьох вводить в оману, а багатьох наставляє на прямий шлях. Однак Він вводить в оману за допомогою неї тільки нечестивців».⁶⁸

Створення пар

Всевишній Аллах зробив Одичність властивій тільки Собі, а все суцце створив парами. Так, в священному аяті повелівається:

«Ми створили все суцце парами, - можливо, ви згадайте повчання».⁶⁹

«Він створив небеса без жодних опор, які б ви могли побачити, спорудив на землі непо-рушні гори, щоб вона не вагалася разом з вами, і розселив на ній всяких тварин. Ми

68. Сура аль-Бакара, 26.

69. Сура аз-Заріят, 49.

послали з неба воду і виростили там всякі шляхетні види».⁷⁰

Сучасна наука зовсім недавно визначила цю властивість - створення парами, - тоді як про це нам повідомили і представили як дарунок людству в аяті Корану, посланого 14 століть тому.

Цей Всесвіт, що знаходиться за межами розуму і свідомості людини, настільки ретельно і скрупульозно прикрашений, немов кімната нареченої, всі його частки, клітини, рослини, тварини, люди і речовини, і навіть такі таємничі елементи, як електрони і протони в атомі, в залежності від властивостей, підпорядкований дивовижним і властивим кожному окремо закону пар. А це відкриває для нас чудові горизонти розмисла.

РОЗМИСЛИ ПРО БЛАГА АЛЛАХА

Найбільш добра новина, дарована нам Аллахом, це серед настільки величезної кількості створінь бути створеним «людиною» і народитися на цей світ мусульманином. Ще більш великим благом бути в числі тих, до кого звернений Священний Коран і бути уммою Мухаммада (саллаллаhu алейхі ва саллям).

Пророк Мухаммад (саллаллаху алейхі ва саллям) є для нас чудовим прикладом відображення Корану у вчинках. Він навчав нас мудростям Корану і очищав наш внутрішній світ. Варто нам лише по праву усвідомити ці блага, як ми не зможемо підняти голови з «сажда шукур» (подячної саджди).

Блага Всевишнього Аллаха не обмежуються цим. Ще більше Його благ сходять на нас, рабів, подібно зливі. Пророк (саллаллаху алейхі ва саллям) говорив:

*«Аллах повелів: «Ти подай милостиню, і я тобі подам». Комори Аллаха величезні. Прожиток, даний Їм всім живим істотам, анітрохи не зменшать Його казну. Він вдень і вночі, безперервно, щедро обсилає благами. Уявіть собі всі блага, які Він послав з дня створення Небес і Земель. Вони нічого не зменшили з Його благ».*⁷¹

Щоб віддати подяку за блага, потрібно міркувати над ними, вірити в існування Творця, Його могутності і в Його блага, дякувати, розмірковуючи над цим.

Умар бін Абдульазіз (рахматуллахі алейхі) говорив:

71. Бухарі, Тафсір, 11/2; Тавхід, 22.

«Добре розмовляти, поминаючи Аллаха. Що стосується розмислів над благами Аллаха, це є найбільш гідним видом поклоніння».⁷²

«Куфрані німат», тобто невдячність, означає нехтувати вдячністю, безмірно витратитися на низинні задоволення. Цей стан віддаляє людину від Аллаха, обдарувавши його благами.

Подяка буває трьох видів:

1. Подяка серця: розмірковувати над благами.
2. Подяка мови: За дані блага вихвалити і прославляти Аллаха.
3. Подяка інших частин тіла: Відповідати взаємністю за блага.

У доповненні до цього, говориться наступне: «Подяка за кожне благо віддається аналогічним чином». Тобто, чим нас обдарував Господь, тим же нам потрібно допомогти тим, хто позбавлений цього. Бо в священному аяті повелівається:

«За допомогою того, що Аллах дарував тобі, прагни до Останньої обителі».⁷³

72. Абу Нуаїм, Хілья, 5/314; Імам Газалі, Іхья, 6/45.

73. Сура аль-Касас, 77.

Розмисли при кожній нагоді

Зія Паша писав:

«На кожній сторінці цієї книги Всесвіту можна прочитати тисячі уроків знання «маріфата». О Господь! Цей світ є прекрасною школою, такий, що занурившись в річку розмисла, можна витягти безліч повчальних уроків».

Суфьян бін Уйайна, великий ісламський вчений, роз'яснюючи цей стан, часто повторював слова одного поета:

«Якщо людина буде завжди займатися розмислом, вона всюди буде витягувати повчальні уроки». ⁷⁴

Тому араби говорили:

«Багато, з чого можна зробити висновки, але мало тих, хто зробив ці висновки».

Кожна крихта розповідає про Аллаха

Якщо людина, навчиться читати книгу Всесвіту, здійснюючи розмисл, кожна частка, яку він бачить навколо себе, буде нагадувати йому про

74. Імам Газалі, Іхья, 6/45.

велич Аллаха і наблизить його до пізнання Бога. Як прекрасно писав поет Фузулі:

«Якщо аріф⁷⁵ буде мати здатність розуміння божественних одкровень, кожна частка у Всесвіті буде здаватися Джібрілем, який доносить веління Творця!»

Всевишній Аллах повеліває:

«О так! Клянуся тим, що ви бачите, і тим, чого ви не бачите. Це - слова благородного посланця (Мухаммада або Джібріля)».⁷⁶

Одною з причин того, що Аллах клянеться чим-небудь в Корані, є Його бажання, щоб Його раби звернули увагу на те, чим Він клянеться, пізнали Його користь і мудрість. Всевишній хоче, щоб раб надихнувшись цією величчю, загострив свої почуття.

Отже, всі видимі і невидимі для нас істоти, є аяти могутності і божественності Всевишнього Аллаха. Розмірковуючи над ними, можна витягти уроки, так як в них міститься незліченна кількість мудростей.

75. Людина, яка пізнала сокровенні мудрості, це володар знань про Аллаха, Його атрибутах, діях Аллаха, про світ невидимий, отриманий через натхнення.

76. Сура аль-Хакка, 38-40.

Отже, подібно до того, як насіння тополі, потрапивши в родючий ґрунт, виростає в величезне дерево і знаходить грандіозну пишність, так і наш тафаккур і тахассус потрапивши в благодатний атмосферу Корану, в результаті стають величними як те дерево.

Всевишній Аллах повеліває наступне:

«Воістину, на небесах і на землі є знамення для віруючих. У створенні вас і живих створінь, яких Він розселив, є знамення для людей переконаних. У зміні ночі і дня, в наділі, який Аллах посилає з неба і за допомогою якого Він оживляє землю після її смерті, і в зміні вітрів є знамення для людей розуміючих».⁷⁷

Концентруючи увагу і мислення на цих прикладах розмисла, Священний Коран приводить раба в атмосферу «таква» (богобоязливості). Як квіти потребують повітря, води, ґрунту і тепла, також і підвищення рівня в здібностях до розмисла залежить від «таква».

Всевишній Аллах бажає, щоб його раби були ніжними людьми, які розмірковують і тонко мислять. З цієї причини кожен мусульманин при кожній нагоді, з тремтінням релігійного

77. Сура аль-Джасія, 3-5.

поклоніння, повинен спрямуватися до розмисла. Прекрасно демонструє цей стан Рабія ханум, дружина Ахмеда бін Хавафі, розповідала наступне:

- Кожного разу, чуючи азан, я згадую заклик Судного дня.

- Кожного разу, коли бачу, як іде сніг, я немов бачу, як злітає в повітря книга записів діянь.

- Кожного разу, коли я бачу зграю сарани, згадую Хашр (місце зборів в Судний день).⁷⁸

Говорять, що одного разу халіф Харун Рашід відправився в баню. Помилково банщик вилив на нього киплячу воду. Від окропу з'явилися опіки і він, страждаючи від болю, вийшов назовні і роздав тисячі милостині. При цьому він говорив:

«Сьогодні я не можу витримати воду лазні. Що буде зі мною, якщо у Судний день я стану мандрівником в Пекло!»

Витягуючи уроки з усього, на що він дивився, Пророк Мухаммад (саляллаху алейхі ва саллям), вихваляючи Аллаха, линув до Нього. І ми, споглядаючи у всьому божественну велич, зобов'язані докладати всіх зусиль, щоб отримати духов-

ну їжу нашого внутрішнього світу - почуттів і думок. На що б не подивився мусульманин: на Сонце, на Місяць, на атмосферу, на своє створення, на батьків, на дітей, тобто на все, він повинен «очима душі» прочитати дані за допомогою їх божественних послань. Він завжди повинен усвідомлювати: звідки і як він прийшов, яке він веде життя, хто йому надав форму і тіло, хто визначив його долю, куди він йде. Він повинен знати, що життя і Всесвіт має свою мудрість, і що ніщо не пустує, і не створено просто так.

Він повинен розуміти, що він не полишений сам на себе, і завжди пам'ятати про божественну могутність і велич.

Навіщо Всемогутній Аллах створив цей Всесвіт

«Ми не створили небеса, землю і те, що між ними, бавлячись. Ми створили їх (небеса і землю) по реальній причині, але більшість їх не знають цього».⁷⁹

Людина, розмірковує над Всесвітом, зрозумівши мету Всевишнього Аллаха, зобов'язаний зрозуміти, що Він, створивши все суще з певною

79. Сура Духан,38-39.

метою, дав на благо людства. Потім, розмірковуючи над тим, що в обмін бажає Аллах, повинен ретельно виконувати обов'язки раба перед Ним. Так як залишатися байдужим і невдячним перед цими величезними благами і дарами Аллаха не представляє нічого іншого, крім як гіркої безпечності.

Людина повинна пам'ятати, що доведеться відповідати за всі блага, якими вона володіє. Так як Всевишній Аллах сказав:

«У той день ви, безсумнівно, будете запитані про блага».⁸⁰

Таким чином, ми зобов'язані без кінця дякувати і поклонятися нашому Господу за всі божественні блага, які ми бачимо, і за ті, яких ми не помічаємо. Які щасливі ті, хто прекрасно усвідомлюючи і розуміючи сенс цих обов'язків, докладають всіх зусиль при їх виконанні.

РОЗМИСЛИ ПРО ЛЮДИНУ

Якщо трохи подумати, то зрозуміємо, що земля, по якій ми ходимо, наповнена тілами мільярдів людей, що жили до наших днів. Немов мільярди тіней, накладених одна на одну ... Завтра і ми, увійдемо в цю прозору тінь.

Після цього почнеться вічне життя і шлях у вічність. В такому випадку, нам потрібно зупинитися і подумати: який дурень може проміняти мить на вічність?

РОЗМИСЛИ ПРО ЛЮДИНУ

ЧУДЕСНІ ТОНКОЩІ В СТВОРЕННІ

Всевишній Аллах звелів наступне:

وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُوقِنِينَ. وَفِي أَنفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ

«На землі є знамення для переконливих людей, а також у вас самих. Невже ви не бачите?»⁸¹

Всевишній Аллах настільки чудовим чином створив людину, що, незважаючи на незліченні відкриття, зроблені за допомогою сучасної науки і високих технологій, ми не змогли дістатися до сенсу чудесних таїнств і мудрості, які приховані в людині. В аяті звелено наступне:

«О людино ! Що привело тебе в оману відносно твого Великодушного Господа, Який

81. Сура аз-Заріят,20-21.

створив тебе і зробив твій вигляд досконалим та співрозмірним? Він склав тебе у тому вигляді, в якому забажав».⁸²

Тут Всевишній Аллах, нагадуючи минуле людини, бажає, щоб ми подумали над творінням.

Своїм виключним створенням людина зроблена самим почесним творінням із живих істот, але при цьому всьому вона з'являється на світ з неприємної та неприягальної краплі води.⁸³

Періоди створення ембріона людини, які медицина змогла виявити зовсім недавно, 14 століть тому в аяті описуються наступним чином:⁸⁴

82. Сура аль-Інфітар, 6-8.

83. См. сури: Абаса, 17-22; ар-Рум, 20; аль-Кияма, 36-38; аль-Мурсалят, 20-22; Йасін, 77; аль-Інсан, 2.

84. 1400 років священний Коран підтверджує кожне наукове відкриття. Хоча Книга, запропонована неписьменному Пророку і людству, зачіпає божественні закони, які відбуваються у Всесвіті і, як їх наслідок, тисячі випадків, жодне відкриття не змогло спростувати його. Це є ще одним категоричним доказом того незаперечного факту, що Коран є продуктом божественного одкровення. Тобто, священний Коран постійно йде попереду науки людей і зроблені відкриття його підтверджують. Деякі західні сходознавці, негативно налаштовані проти Ісламу, зіткнувшись з тим, що істини, відкриті в наш час, в священному Корані - як у вищенаведеному випадку - були порушені ще 1400 років, були здивовані і встали на істинний шлях. Одним з них є ембріолог Проф. Dr. Maurice Bucaille, француз за походженням. Він прийняв Іслам. Хоча є й інші приклади, але

«Воістину, Ми створили людину з есенції глини. Потім Ми помістили її краплиною в надійному місці. Потім Ми створили з карплини згусток крові, потім створили із згустку крові розжований шматочок, потім створили з цього шматочка кості, і потім зодягнули кості м'ясом. Потім Ми виростили її в іншому творінні. Благословенний Аллах, Найкращий із творців! Після цього ви неодмінно помрете. А потім, в День воскресіння, ви неодмінно воскреснете».⁸⁵

Як процес створення людини, так і її органи на Божественній мові (лісануль-халь) закликають людину до розмисла. Тобто, наші очі, вуха, руки, ноги, мозок, серце: все наше тіло, будучи широким полем розмисла, немов закликає:

«Подивися уважно, як Всевишній Аллах влаштував наші органи, що складаються з м'яса, нервів і артерій, і як Він створив чудову систему, в якій всі ці органи гармонійно працюють один з одним! Він створив голову круглою, розташував на ній вуха, очі, ніс, рот та інші отвори. Руки та

цей один приклад дуже важливий. Крім того, в зв'язку з цим ми радимо прочитати нашим читачам наступні твори вищенаведеного вченого: *Müsbet İlim Yönünden Tevrat, İncil ve Kur'ân*, перев. Mehmet Ali Sönmez, Ankara, 1998; *Mûsâ ve Firavun*, перев. Ayşe Meral, İstanbul, 2002.

85. Сура аль-Му'мінун, 12-16.

ноги створив довгими, на кінцях розташував пальці, а пальці розділив на суглоби.

Такі внутрішні органи, як серце, шлунок, печінку, селезінку, кишечник створив найбільш підходящим чином. Ні один з органів не є зайвим, і всі вони пов'язані між собою. У кожного органу є життєво важливі функції, і всі вони створені найкращим чином для виконання своєї функції.

Потім у кожного з цих органів є свої частини. Наприклад, очі мають свої кулі, і кожна куля має свої властивості і форму. Якщо що-небудь з них порушиться або втратить властивості, очі перестануть бачити».

Кістки

Утворення кісток також гідне подиву! Яким чином Всевишній Аллах з тонкої і слабкої краплі (згустку) зробив їх настільки твердими і міцними?! І потім привів у форму міцного і врівноваженого скелета, який утримує і зберігає будову тіла! Як Він надав їм форму з різною кількістю та мірою? Одні кістки маленькі, інші великі, одні довгі, інші круглі. Одні кістки порожні, інші сповнені, одні широкі, інші вузькі.

Людина створена не тільки з одного шматка кістки. Кістки і суглоби пов'язані між собою еластичними м'язами. Кожній з них Він надав таку форму, яка відповідає виконувальній функції. А механізм мастила суглобів настільки дивний, що повністю нез'ясований навіть на основі теорії мастильних матеріалів, яка використовується в сучасній технології.

Тепер давайте уявимо собі, з якими величезними труднощами ми стикаємося в житті, якщо не буде функціонувати один із суглобів нашого організму!

Якби Всевишній Аллах створив в нашому тілі одну кістку більшою, то ця кістка стала б причиною труднощів і незручностей, і виникла б необхідність її видалити. І навпаки, якщо на одну кістку було б менше, для її відшкодування потрібно було б докласти багато зусиль і праці. У більшості випадків це навіть було б неможливо.

Уявімо, що ми не можемо користуватися великим пальцем руки. Наскільки б це завадило нашим справам. Цей стан дійсно змушує нас подумати.

Деякі зуби слабкі і часто кришаться. Деякі гострі і ріжучі, тому їх можна тільки видалити і розділити.

Щоб кістки рухалися, Всевишній Аллах створив м'язи. Кількість і форма м'язів відрізняється в залежності від місця і функцій. Наприклад в очах багато м'язів. Якщо порушиться функція хоч одного м'яза, зір погіршується.

Все це видимі чудеса. Крім того, існують властивості, які неможливо пізнати п'ятьма органами почуттів. Тобто, є такі духовні особливості, як характер, особистісна особливість, совість. Їхня сутність ще величніша.

Чудеса людського тіла - це мистецтво Аллаха в одній краплині води. Коли людина дивиться на красиву картину, вона захоплюється мистецтвом художника, його геніальністю і розумом. Вона звеличує його. Адже художник створює щось не з небуття. Його праця полягає тільки в тому, щоб взявши папір, пензель і розбавивши фарби в певній консистенції, відобразити результати того враження, яке він отримав від світу, створеного Аллахом.

В такому випадку, уважно подивившись на картину одного художника і захоплюючись ним, хіба не варто було нам захоплюватися історією «людини» - безприкладним творінням та вершиною мистецтва – яке Всевишній Аллах створив з однієї краплини води. Хіба це не гідне розмислу?

Органи

Будова вух, функції носа, здатність якої розмовляти, вміння вимовляти різні літери, прикраса ротової порожнини зубами, дивовижна будова зубів, які збудовані подібно перлинам, тонка будова голосових зв'язок

Різні звуки голосів кожної людини ... Здатність сліпої людини по голосу розрізняти різних людей.

Волосся, борода, брови, вії... Шлунок, легені, нирки, вени ... Над кожним з них необхідно міркувати. Наскільки з глибокими знаннями і мудрістю створений кожен з цих органів, і кожен з них самим гармонійним чином виконує свої функції ...

Наші нирки складаються з невеликого шматка плоті. Однак вони розрізняють отруйні речовини від нетоксичних. Отруйні речовини виводяться назовні. А нетоксичні речовини знову повертаються в організм. Хіба в нирках є розум, у них є комп'ютерна система, лабораторія для аналізів? Всі ми знаємо, які муки відчуває людина при захворюванні цього маленького органу. Величезні машини не можуть повноцінно виконати ті функції, які виконує цей шматок м'яса вагою всього в 50 грам.

Подивімося на наші руки! Щоб дістати предмети, які знаходяться на відстані, вони створені довгими. Нутрощі долонь плоскі, і розділені на п'ять пальців. Кожен палець має три суглоби. Якщо зберуться разом всі люди, які жили як раніше, так і в даний час, і загальними зусиллями намагатимуться надати пальцям ще кращу форму, вони не зможуть цього зробити.

Якщо людина втратить нігті, які здаються самими марними в тілі, то варто тільки десь початися зуду, як вона стане самим безсилим творінням. Якщо вона у цьому випадку попросить допомоги в іншої людини, то й зможе знайти потрібну точку тільки після довгих пояснень і декількох спроб. Але ж рука людини створена таким чином, що може відразу знайти точку зуду і миттєво дістатися туди. Навіть в стані сну і безпечності вона може тут же знайти потрібне місце.

Крім того, навіть самі елементарні рухи, які здійснюються нашими ногами і руками, вимагають здійснення вельми тонких і скрупульозних інженерних обчислень. Якщо порівняти рух, рук і ніг роботів, які побудовані з урахуванням найвищих технологій наших днів, то неможливо не захоплюватися нескінченними знаннями і могутністю, які Господь показав на людині.

Як прекрасно описав поет божественне мистецтво вихваляння Абсолютного Художника, яке постійно здійснюється «лісану-халь» очима, які бачать; вухами, які чують:

«Моє існування є найпрекраснішим доказом існування Творця. Навіть якщо є й інші, більш сильні докази, цього доказу цілком достатньо, і в інших немає ніякої потреби». (Шінасі)

Милосердя та милість Всевишнього Аллаха

Зверніть увагу на милосердя і милість Всевишнього Аллаха: зростання зубів Він відклав на два роки після народження, бо дитя протягом двох років нічого іншого, крім материнського молока, в їжу не вживає. З огляду на це у нього немає потреби в зубах. Навіть навпаки, наявність зубів в цей період стала б причиною мук матері-годувальниці.

З ростом дитини збільшується потреба організму в їжі і тепер одного молока їй недостатньо. В даний час виникає потреба в калорійній їжі. А їжу потрібно пережувати і проковтнути. З цієї точки зору утворення зубів дитини відбувається ані раніше, ані пізніше. Зуби виростають тільки в той час, коли в них виникає необхідність. Якщо

вони вирости б раніше, вони перешкодили споживанню молока з материнських грудей. Воістину, виростання з м'яких ясен твердих кісток (зубів), причому в потрібний час, і є той процес, який викликає здивування.

Потім Всевишній Аллах дав батькам окреме почуття милосердя для виховання дитини. Якби Аллах - Володар мудрості - не чинив люб'язність і не дав би батькам милосердя, хто б став терпіти труднощі при вихованні дитини ?!

Тіло людини є ареною чудового розмисла. Це найпростіше свідчення величі Всевишнього Аллаха. Але людина, яка не розуміє цього, завжди зайнята задоволенням незмінних потреб.

Адже в питаннях «нафсу» навіть тварини подібні до людей. Мистецтво, яке відокремлює людину від тварин і робить її найпочеснішим творінням з усіх творінь - це бачити світ ангелів земель і небес, мистецтво, яке досягається шляхом вивчення чудес божественного мистецтва.

Так раб, заглибившись в це мистецтво, підноситься на рівень «мукарраб» (особливо наближених) ангелів, і навіть ще вище. Він буде оживлений серед пророків і «сиддиків» (правдивих), в місці, найближчому до Всевишнього Аллаха.

А шана і повага не мають відношення до безтурботних людей, які живуть як тварини, і навіть гірше тварин, що стали полоненими своїх незмінних пристрастей.⁸⁶

Обличчя людини та кінчики її пальців

Одного разу хтось прийшов до хазрат Умара і сказав:

- У мене шахи викликають подив. Довжина і ширина шахівниці не більше одного аршина, але якщо людина зіграє на ньому мільйони ігор, кожна гра буде сильно відрізнятись від іншої гри. Жодна гра не подібна на іншу гру.

Халіф Умар зауважив:

- Є ще щось, більш гідне подиву. Довжина і ширина обличчя людини не більше п'яді. Місця таких органів, як брови, очі, ніс ні в якому разі не змінюються. Незважаючи на це, на Сході і Заході не знайдете навіть двох людей, абсолютно подібних один на одного. Велика могутність, велич і мудрість Аллаха, Який на такому маленькому шматочку шкіри показав безмежні і безприкладні відмінності.⁸⁷

86. См. Імам Газалі, Іхья, 6/58-62.

87. Разі, Тафсір, 4/179-180 (аль-Бакара, 164).

Маючи на увазі цю мудрість, поет запитує:

Хто цей майстерний Художник, який створив цю особу?

Чи немає кого-небудь, хто, проходячи, не питає про це дзеркало? (Наджіп Фазил)

Ще більше захоплюють відбитки пальців. У наші дні використовуються комп'ютери і двері, які відкриваються за допомогою відбитків пальців, бо відбитки пальців у кожної людини різні. І навіть відбитки на кожному пальці людини відрізняються один від одного.

Наявність різниці відбитків пальців і особливі форми, подібні серії або ідентифікаційний номер кожної людини, були виявлені в кінці 19 століття і стали використовуватися, зокрема, для безпеки та посвідчення особи в юриспруденції. У наші дні існує наукова галузь під назвою «дактілоскопія», яка досліджує відбитки пальців.

Всевишній Аллах, який дарував людині цю особливість, звернув увагу на це божественне диво в аятах Корану, послані ще 1400 років тому. Повідомляється, що при воскресінні людей в Судний день, навіть кінчики пальців будуть приведені в першопочатковий вигляд. У священному аяті звелено наступне:

«Невже людина вважає, що Ми не зберемо її кісток? Звичайно! Ми здатні відновити навіть кінчики її пальців».⁸⁸

Як бачимо, Священний Коран завжди йде попереду, а наука людей, підтверджуючи його, йде слідом за ним.

Також як і відбитки пальців, очі людей відрізняються один від одного. В наші дні з'являються машини, які замість шифру, пізнають власника по очах, і відкривають двері, розблоковують комп'ютери.

Великий Аллах, який на маленькому просторі, що не досягає навіть 1 см², створив стільки нескінченних відмінностей.

Чудо генів

Згідно останнього відкриття, зробленого в площині генної науки, знайдений генетичний шифр, властивий кожній людині.

Крім того, ці гени настільки малі, що якщо зібрати в одне місце всі гени, за допомогою яких створені всі живі істоти, вони не наповнять навіть наперсток кравця.

88. Сура аль-Кияма,3-4.

Ці гени, які неможливо побачити через мікроскоп, розташовуються в клітинах кожної живої істоти і надають свої особливості тваринам, рослинам і людям. Вони настільки малі, що один наперсток може вмістити всі особистісні особливості населення людства, яке нараховує понад 6 мільярдів людей, проте це істина, в якій не має місця сумніву.

Добре, що являє собою те, що називають геном, який може зберігати в собі особливості живих істот, кількість яких невідома ?!

Як це можливо, що в такому маленькому місці, в наявність якого навіть важко повірити, можуть зберігатися окремо всі особливості, аж до психологічних рис?

Здатність маленького гена, невидимого через мікроскоп, і в якому заключені декілька мільйонів атомів, керувати самим категоричним чином всім життям на Землі, можливо тільки завдяки глибоким знанням і мистецтву Творця - Владики мудрості. Немає місця іншим поглядам і думкам.

Бо, вказуючи на цю істину, Всевишній Аллах звелів:

«Ось твій Господь вийняв з попереку синів Адама їх потомство і змусив їх засвідчити проти

самих себе: «Хіба Я - не ваш Господь?» Вони сказали: «Так, ми свідчимо». Це - для того, щоб в День воскресіння ви не говорили: «Ми не знали цього».⁸⁹

Але і ці, відкриті в наші дні, і інші, аналогічні, прояви божественної могутності та мистецтва, викликають здивування умів. Мабуть тому ще в 19 столітті поет Зія Паша написав ці рядки, повні мудрості:

«Прославимо Господа, який залишив безсильними людей перед Своїм мистецтвом та могутністю».

Хто змушує працювати фабрику тіла?

Людина, починаючи з себе, постійно бачить, що все суще на небесах і землі потребує Всевишнього Аллаха. Найпростіше, що ми бачимо, це наступне:

Майже всі функції нашого організму працюють поза нашою волею і бажанням. Наприклад, такі биття серця, вдихи і видихи, взаємодія органів між собою, і робота на внутрішньоклітинному рівні. Якби нам лише на один день надали роботу і контроль над сотнями видів біохімічних реакцій,

89. Сура аль-А'раф, 172.

які відбуваються всередині однієї клітини або ж органу, який функціонує в організмі людини згідно божественній програмі з дивовижною гармонією, хто знає - скільки хвилин ми змогли б витримати або скільки зробити помилок?

Дуже дивно: з одного боку ми бачимо, як слон, що важить десять тонн - приручений згідно з волею Аллаха - підпорядковується десятирічному хлопчикові. З іншого боку - як вираз слабкості людини - невидимий для звичайного зору крихітний вірус валить на землю сильні і великі тіла!

З цього випливає, що людина ніколи не повинна вважати своєю власністю силу і могутність, дану їй Всевишнім Аллахом. Ніколи не величаться, не забувати справжнього Власника, завжди бути з почуттям вдячності, розуміючи, що перед божественною могутністю вона не варта навіть порошинки, постійно вдається до захисту Аллаха.

Ми тут торкнулися кількох прикладів щодо тіла людини, з незліченної кількості божественних мудростей і проявів могутності. Якщо міркувати над суттю людини, то побачимо, що Всевишній Аллах вклав в неї ще безліч таємниць і премудростей. Тобто, цілком доречно написати окрему книгу про кожну її клітку.

ДЛЯ ЧОГО СТВОРЕНА ЛЮДИНА?

Які в цьому світі функції людини, створеної найпрекраснішим чином і удостоєної багатьох милостей Всевишнього Аллаха? Що очікують від неї? За що вона несе відповідальність?

Всевишній Аллах повеліває:

«Невже ви вважали, що Ми створили вас заради забави і що ви не будете повернуті до Нас?»⁹⁰

«Я створив джинів і людей тільки для того, щоб вони поклонялися Мені».⁹¹

«За кожну клітину свого організму людина зобов'язана в день тисячі разів віддавати вдячність. А це потрібно показувати в формі поклоніння, милостині, здійснюючи благі та добрі справи, так як кожне благо має свою ціну, і кожне благо вимагає вдячності. Мухаммад (саляллаху алейхі ва саллям) казав:

«За кожен суглоб люди щодня повинні подавати милостиню. Допомогти тому, хто бажає сісти на верховну тварину або ж допомогти звалити вантаж є садака. Добре слово - садака.

90. Сура аль-Му'мінун, 115.

91. Сура аз-Заріят, 56.

*Кожен крок, зроблений на шляху до мечеті, є садака. Показати шлях людині також є садака».*⁹²

*«Кожен день за кожен суглоб і кістку потрібно подавати садака. Кожен тасхіб - садака, кожен хамд - садака, кожен тахліль (ля іляха іллялах) - садака, кожен такбір - садака, радити робити добрі справи - садака, утримувати від поганого - садака. Два ракяти намазу, який здійснюється вранці, еквівалентні всьому цьому».*⁹³

В іншому варіанті цих хадісів додані наступні висловлювання: *«Справедливо розсудити між двома людьми» та «прибирати з дороги те, що заважає людям».*⁹⁴

Значить, в цьому світі потрібно прагнути бути хорошим рабом Всевишнього Аллаха. Наповнюючи життя поклонінням, добрими діями і вчинками, найкращим чином готуватися до ахїрату.

92. Бухарі, Джад,72; Муслім, Закят,56.

93. Муслім, Мусафірін, 84; Закят,56; Бухарі, Сульх, 11; Джихад, 72, 128.

94. Бухарі, Сульк,11; Джихад, 72, 128; Муслім, Закят,56.

РАЗГАДАТИ ТАЄМНИЦЮ СМЕРТІ

Мухаммад бін Каб аль-Куразі розповідав:

«Одного разу я зустрівся в променистій Медині з Умаром бін Абдульазізом. У той час він був привабливим юнаком і жив в розкішній обстановці.

Пізніше, коли він став халіфом, я пішов до нього і, попросивши дозволу, увійшов до нього. Побачивши його, я здивувався і став зі страхом поглядати на нього. Він запитав у мене:

- Гей, Мухаммаде, чому ти з таким подивом дивишся на мене?

Я пояснив йому:

- Гей, повелителю правовірних! У вас блідий колір обличчя, ваше тіло змарніле, волосся посивіло і випало! Побачивши вас в такому стані, я не зміг приховати свого подиву.

У відповідь Умар бін Абдульазіз сказав мені:

– Гей, Мухаммаде! Хто знає, як ти здивуєшся, якщо побачиш мене через три дні після того, як мене поховать в могилі? Тоді мурахи виймуть мої очі із зірниць, і вони витечуть на щоки. Мій рот буде наповнений кров'ю та гноєм. І саме тоді ти не впізнаєш мене і ще більше здивуєшся. Тепер відклади все це в сторону і ще раз перекажи

мені хадіс, повідомлений тобі ібн Аббасом зі слів Пророка (саляллаху алейхі ва саллям).⁹⁵

Людина, перш за все, повинна міркувати про свій кінець. Якою буде її смерть, з чим вона зустрінеться в могильному житті і який буде її ступінь в ахираті? Саме ця невідомість і є найбільш важливою. Тобто, зрозуміти таїнство пригоди людини від колиски до похоронних носилок, прихід в цей світ і мудрість переходу звідси в світ вічності ... Людина повинна все життя докладати зусилля, щоб зрозуміти цю загадку і знайти вічне спасіння.

Спочатку людина повинна міркувати над тлінністю, бо наступна істина безперечна:

«Всі на ній (землі) смертні».⁹⁶

Настане день і в цьому дні не буде завтра! Той день невідомий для нас всіх! Всевишній Аллах прорік:

«Смертельна агонія з'явиться з істиною. Ось те, чого ти уникав! І подують в Ріг. Це - День погрози!»⁹⁷

95. Хакім, аль-Мустадрак, 4/300/7706.

96. Сура ар-Рахман, 26.

97. Сура Каф, 19-20.

Кожен входить у цей світ з одних дверей, тобто, з материнської утроби. Він робить низькі і піднесені вчинки, крутиться як білка в колесі, тобто живе земним життям, повним почуттів і перешкод. Пройшовши цей тісний коридор, в кінці - кінців, через двері могили переходить у вічний світ.

Життя, подібне кімнаті з двома дверима, починаючи з пророка Адама і до наших днів, аналогічним чином була наповнена і звільнена незліченною кількістю людей. Добре, але де вони тепер? Де ми опинимося через деякий час? Невідомо. Але безперечно одне: смерть забрала як тиранів, так і скривджених, як праведників, так і грішників, і тепер всі чекають Кінця світу - початку вічного життя ...

Уявімо собі, що земля, по якій ми ступаємо, наповнена тілами мільярдів людей, які перетворилися в прах, тими, хто жив до нас. Немов мільярди тіней, накладених один на одного. Завтра і ми, увійдемо в цю примарну тінь.

Після цього почнеться вічне життя і шлях у вічність. У такому випадку потрібно зупинитися і подумати. Як може розум погодитися поміняти вічність на мить ?!

У Корані наш Господь, повідомляючи про швидкоплинність мирського життя в порівнянні з вічним, велить:

«У той день, коли вони побачать його, їм здасться, що вони провели в цьому світі лише післяполудневі години або ранок».⁹⁸

Зверніть увагу, як поет, пояснюючи цю істину, коротко викладає смисл земного життя:

Наше життя подібне на відкриття і закриття очей,

Прийшло і пішло, не почувли ми.

Немов птах, сіло і полетіло. (Ашик Паша)

В такому випадку, що може бути жахливіше безглуздої витрати капіталу свого короткого життя, немов воно ніколи не закінчується?

Розмисли про смерть (тафаккур маут)

Пророк (саляллаху алейхі ва саллям) наказував часто згадувати про смерть і не бажав, щоб ми погрузились в земне життя.⁹⁹ При цьому він казав:

98. Сура ан-Назіят, 46.

99. Тірмізі, Зухд, 4; Насаі, Джанаіз, 3.

*«Варто тільки дивуватися людині, яка, хоч увірувала у вічну обитель, але при цьому працює тільки заради цього оманливого світу».*¹⁰⁰

Коли людина подумає про те, що обірветься будь-який зв'язок зі світом, що все добро і зло, яке вона зробила, залишиться тільки з нею, і що нагороду за свої діяння вона отримає сповна, вона стане уникати гріховних вчинків і буде прагнути до праведних діянь. Тобто, розмисли про смерть сприяють усвідомленню, осмисленню, упорядкуванню життя і прикрасі ахірату. Так як в одному хадісі йдеться наступне:

*«Часто згадуйте про смерть, бо спогади про смерть очищають від гріхів, і спонукають бути праведником. Якщо будете міркувати про смерть, маючи великі статки, це убезпечить вас від бід багатства. Якщо будете міркувати про смерть бідним, то це буде сприяти тому, що будете задоволені своїм життям».*¹⁰¹

Також заохочуючи розмисли про смерть, Посланець Аллаха (саяллаху алейхі ва саллям) казав:

100. Кудай, Шихабুলъ ахбар, № 383.

101. Суюті, Джаміус сагір, 1/47.

*«Раніше я вам забороняв відвідування кладовища. Тепер ви можете відвідувати їх, так як відвідування кладовищ буде нагадувати вам про ахірат».*¹⁰²

«Згадуйте смерть і те, що буде після смерті

*Той, хто бажає Вічного життя відкидає принади тлінного світу».*¹⁰³

*«Хто часто згадує про смерть, того любить Аллах».*¹⁰⁴

Один з асхабів запитав у Мухаммада (саляллаху алейхі ва саллям):

– Хто з віруючих є самим розумним?

Пророк (саляллаху алейхі ва саллям) відповів:

*– Хто часто згадує про смерть і найбільш крацим чином готується до подальшого життя. Саме така людина і є дійсно розумною.*¹⁰⁵

Розмисли про смерть сподвижників

В одній із проповідей Абу Бакр (радияллаху анху) сказав наступне:

102. Муслім, Джанаіз, 60; Муслім, Джанаіз, 106.

103. Тірмізі, Кияма, 24.

104. Хайсемі, 3/325.

105. Ібн Маджа, Зухд, 31.

«Де вони, люди з красивими обличчями, якими всі захоплювалися?! Де вони, молоді хлопці, які пишалися своєю молодістю? Де правителі, які побудували чудові міста і оточили їх високими стінами? Де багатирі, які не знали поразки на полі бою! Всі вони згнили і перетворилися в земний прах. Всі пішли, занурившись в темряву могили. Поспішайте, поспішайте! Поки не пізно, візьміть себе в руки і якомога швидше готуйте себе до загробного життя! Рятуйте себе, рятуйте себе!»¹⁰⁶

Розповідає вельмишановна Айша (радияллаху анху):

«Якось я згадала про Пекло і заплакала. Побачивши мене в такому стані, Мухаммад (саяллаху алейхі ва саллям) запитав:

- Гей, Айшо! Що сталося з тобою?

Я відповіла:

– Згадала про пекло та заплакала. Ви, пророки, в Судний день згадаєте про членів своїх сімей?

Посланець Аллаха дав наступну відповідь:

– *Є три моменти, коли людина не думає про інших:*

106. Ібн Джаузї, Заммуль-хава, ст. 668; Надратун-наїм, 3/960.

1. Під час зважування діянь на Терезах. До тих пір доки не взнає: чаша терез легка або ж важка.

2. Коли буде сказано **«Ось! Прочитайте мою книгу»**¹⁰⁷ і, отримуючи книгу записів діянь, доки не взнає: справа або зліва, спереду або ззаду дадуть йому цю книгу.

3. Коли над проваллям пекла возведуть міст Сірат, з двох сторін якого безліч гаків та гострих колючок. За допомогою цих гаків Всевишній Аллах схопить із своїх творінь будь-яке, кого побажає, та кине в пекло. І доки людина не взнала – вона уникнула гаків або ні, ні про кого не буде думати»¹⁰⁸.

Усайд бін Худайр (радияллаху анху) – один із асхабів – був гідною людиною. Він часто казав наступне:

«Якщо б я зміг постійно знаходитись хоча б в одному з нижче наведених станів, немає ніяких сумнівів у тому, щоб я був би з числа жителів Раю:

1. Стан, який буває у мене при читанні Корану або при слуханні читання Корану.

107. Сура аль-Хакка, 19.

108. Хакім, аль-Мустадрак, 4/622/8272.

2. Стан, який знаходить на мене в той момент, коли слухаю бесіди Мухаммада (саяяллаху алейхі ва саллям).

3. Стан, який буває у мене за участі в поховальній процесії. Коли я приймаю участь в похованні, то вдумливо запитую в себе: «Цікаво, що буде з тобою після кончини? Що з тобою зроблять? Куди тебе потім відправлять?»¹⁰⁹

Користь від розмислів про смерть

Згідно хадіса «для людей в якості настанови достатньо смерті»¹¹⁰, для тих людей, які думають та засвоюють уроки смерті, міститься багато уроків.

Надмірна любов до таких цінностей, які минули, як влада, мирське життя і краса, прив'язування до них душею, є головною причиною духовних захворювань. Заздрість, зарозумілість, вчинення справ напоказ і ниці бажання: все це плоди любові до мирського. Розмисли про смерть, про могилу та стан в ахираті є одним з найбільш дієвих ліків від негативних властивостей свого характеру і духовних захворювань.

109. Ахмед, 4/351; Хакім, 3/326/5260.

110. Хайсемі, Маджамуз-заваїд, Бейрут 1988, 10/308.

Основна мета тасаввуфу - це перемогти свій нафс, захистити себе від його домагань і видалити з серця любов до мирського. Тому «тафаккур маут» (розмисли про смерть) став одним з методів, до якого вдаються у багатьох тарікатах. Виконуючи щоденні вправи, мюрід 5 або 10 хвилин розмірковує про смерть.

Щоб полегшити розмисли про смерть, під час правління Османів, кладовища влаштовували всередині міста, на краю доріг, у дворах мечетей. Помітивши це, один західний мандрівник не зміг утримати себе від вигуку:

«Турки живуть разом з мертвими».

Стримання від низинних бажань, підготовка до ахірату шляхом частіших спогадів про смерть, захищає людину від каяття, яке стискає серце на смертному одрі. Всевишній Аллах про глибокий жаль, який відчуває людина під час передсмертної миті, приходячи в себе немов від пробудження від сну, повідомляє наступне:

«Господи! Дозволь мені недовгу відстрочку (від смерті), і я буду роздавати милостиню і стану одним з праведників».¹¹¹

Щоб не відчувати це гірке співчуття і безвихідь, нам потрібно своєчасно прокинутися і, поки не втратили всі можливості, готуватися до життя в ахираті.

Хазрат Хасан Басрі брав участь в похованнях. Після закінчення поховання він сказав людині, яка стояла поруч:

- Цікаво, ця покійна людина зараз думає про те, щоб повернутися назад в цей світ і збільшити число праведних діянь, поминань і ще більше просить вибачення за свої гріхи?

Той відповів:

- Звичайно, він думає про це.

І тоді Хасан Басрі сказав:

- В такому випадку що відбувається з нами, що ми не думаємо як він?¹¹²

Підготуватися до жахів смерті

Хазрат Хасан Басрі казав:

«Є два дні і дві ночі, подібно яким творіння ніколи не чули і ніколи не бачили.

112. Ібн Джаузї, аль-Хасануль Басрі.

Перша ніч - це ніч перебування з мешканцями могил. Раніше ти ніколи з ними не залишався.

Друга ніч - ніч перед світанком Судного дня. Тепер почнеться день, у якого не буде ночі.

Що стосується двох найжахливіших днів, то перший день - це день, коли прийдуть посланці Всевишнього Аллаха і повідомлять тобі - задоволений Він тобою чи ні, і куди тебе відправлять: в Рай або Пекло?

Другий день - це день, коли тобі, дали книгу записів діянь в праву або ліву руку, приведуть до Всевишнього Аллаха».¹¹³

Самим великим іспитом для людини і жахливою бідою є смерть. Але ще гірше її - це жити, нічого не знаючи про смерть, не пам'ятати про неї і не здійснювати вчинків, яких гідний Аллах.

Розумна людина повинна до настання смерті до неї готуватися і позбутися від негативних рис характеру.

Шейх Саді казав:

113. Ібнুল Джаузі, аз-Захруль Фатіх, ст. 25; Абдуль Фараж Абдурахман, Ахвалюль кубур, ст. 154.

«О, мій брате! Зрештою, ти станеш земним прахом! Ще до того, як ти станеш прахом, будь скромним, подібно землі!

Хазрат Умар (радияллаху анху) казав:

*«Підавайте себе самозвіту ще до того, як у вас будуть питати звіт. Прикрашайте себе добрими вчинками для того дня, коли вас представлять Всевишньому Аллаху! Безперечно, хто підав себе самозвіту в цьому світі, тому буде легко звітувати в Судний день».*¹¹⁴

Коли наше тлінне тіло будуть опускати в могилу, наші діти і майно залишаться позаду нас. Ми будемо поховані разом з нашими вчинками. Там наші тіла разом з саваном перетворяться в земний прах. З нами залишаться тільки наші праведні справи.

Хазрат Імам Газалі сказав:

«У момент смерті з людиною залишаться тільки три речі:

1. Чистота серця, тобто, наскільки серце очистилось від мирського бруду. Всевишній Аллах звелів наступне:

114. Тірмізі, Киямат, 25.

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيَهَا

«Мав успіх той, хто очистив його».¹¹⁵

2. Прив'язаність до зікри Аллаха. Всевишній Аллах велить наступне:

أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

«Хіба не поминанням Аллаха втішаються серця?»¹¹⁶

3. Любов до Аллаха. Всевишній Аллах звелів:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ
لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

«Скажи: «Якщо ви любите Аллаха, то йдіть за мною, і тоді Аллах полюбить вас і простить вам ваші гріхи, адже Аллах – Той, який прощає, Милосердний».¹¹⁷

Чистота серця досягається за допомогою знання (маріфат), тобто, через пізнання серцем Аллаха. Маріфат купується в результаті постійних занять

115. Сура аш-Шамс, 9.

116. Сура ар-Рад, 28.

117. Сура Алі Імран, 31.

зікром і розмислом. Саме ці три якості мають спасительні властивості».

Якщо людина зможе зробити необхідні приготування для «завтра», для неї смерть почне здаватися прекрасним. Людина перестане боятися смерті.

Так як хазрат Бішрі бін Харіс говорив:

«Для того, хто підкоряється Аллаху, могила є прекрасним житлом».¹¹⁸

Як красиво казав хазрат Мавляна:

«Синку, смерть кожного має свої нариси. Хто ненавидить смерть, не думаючи, що вона приводить людину до Аллаха, і ворожий до смерті, смерть здається страшним ворогом. Для тих, хто дружить зі смертю, смерть з'являється в образі друга.

Гей, душа, що тікає в страху від смерті! Якщо хочеш знати суть справи, правду, ти насправді не смерті боїшся, а самого себе.

Бо те, що ти побачив і злякався в дзеркалі смерті, не обличчя смерті, а твоє - страшне обличчя. Твоя душа подібна на дерево. А смерть

118. Надратун-Наїм, 3/963; Абуль-Фарадж Абдурахман, Ахваль-люль-кубур, ст.155.

є листя цього дерева. А у кожного дерева своє, тільки йому властиве листя...»

Наша смерть і життя в могилі, які триватимуть до Кінця світу, будуть залежати від нашого способу життя і наших вчинків.

Тому Всевишній Аллах у багатьох аятах розкриває нам обставини цього світу та ахирату. Він бажає, щоб ми, подумавши про те, що мирське коли-небудь підійде до свого кінця і одного разу, вибухнувши, зникне, триматися віддалік від його обманів і підступності. Аллах велить нам, що з кожним днем ахират до нас наближається, і буде тривати вічно. Тому нам необхідно думати про нього і прагнути до нього.

З цієї причини людині до настання смерті потрібно щиро покаятися і перестати грішити, і в питаннях виконання наказів Аллаха і уникнення Його заборон, заповнити свої недоліки і прорахунки. Також необхідно окремо відшкодувати зневажені права людей, яким заподіяли зло. Тобто, попросити вибачення у тих, кого образили, оббрехали або про кого лихо словили, вдарили рукою, подумали про них щось погане. До настання смерті слід також очистити себе від чужих прав і боргів.

Безтурботна людина може зрадіти тому, що в цьому світі порушила чужі права і свою ницість

прийняла за щастя. Але завтра, коли будуть зведені Терези справедливості, коли їй скажуть: **«Ти нікчемний, слабкий і безсилий. Тепер вже ти не зможеш відшкодувати чужі права і ні у кого не зможеш попросити прощення»**, тоді ніхто не може уявити собі, як він буде розкаюватись та співчувати.

На самому заході свого життя Абдульмалік бін Марвана, один з аббасидських халіфів, на одному з околичних кварталів Сирії побачив жінку, яка б'є білизну об камінь для прання. Подумавши про жахливий звіт в ахіраті, він глибоко зітхнув і вигукнув:

«Ех, було б краще, якщо я був просто прачкою! Своєю працею заробляв би собі на хліб насущний, харчувався ним і не мав би ніякого права голосу в мирських справах».¹¹⁹

Поряд з розмислами про жахи смерті і підготовкою до них, потрібно ніколи не втрачати надії на милість Аллаха.

Укба аль Баззар розповідав:

«Один із бедуїнів побачив поховальну процесію, яка направляється на кладовище. Повернувшись до померлого, він сказав:

119. Імам Газалі, Іхья, 114.

- Гей, небіжчик, вітаю тебе! Який ти щасливий!

Я запитав у нього:

- А з чим ти його вітаєш?

Бедуїн мені відповів:

- Як мені не вітати людину, яку несуть в темницю (в могилу) щедрої і милосердної Істоти? Його (небіжчика) несуть до такої Істоти, частування Якого Своїм гостям величезні, а прощення - ще величніше.

Я до цього ніколи не чув більш прекрасніших слів, ніж слова цього бедуїна.¹²⁰

РОЗМИСЛИ В КОРАНІ

Священний Коран - це тишині врата, які відкриваються для віруючих з високою духовністю в глибини світу тафаккуру. Це великий горизонт тафаккуру. Мова земель і небес. Своїми мудрими повідомленнями - їжею для душі - є безмежним колодязем достатку (фейза). Це чудо слова, подарованого людині. Тисячі книг ісламської літератури, написаних протягом 1400 років, мають на меті повніше і глибше зрозуміти цю одну Книгу, причому розуміючи її, краще пізнати Його і розчинитися в Ньому.

РОЗМИСЛИ В КОРАНІ

За своєю природою людина схильна до розмисла, але вона потребує провідника, який допоможе позбавити розум від тісних кордонів низчисленних розрахунків, і направити до істини та благих діянь. А самим надійним провідником і путівником є Книга Аллаха - Священний Коран, - і його істинний тлумач - Пророк Мухаммад (саяяллаху алейхі ва саллям). Священний Коран, посланий людству як висловлення милості, особливо для людей з високою духовністю являє собою величну книгу, відкриту в глибини світу розмисла. Це безмежний горизонт розмисла. Це мова землі неба. Своїми мудрими повідомленнями - їжею для душі - безмежний колодязь «фейза». Це чудо слова, яке подароване людині. Священний Коран, книга, яка описує людину і Всесвіт. Всесвіт, людина і Коран пов'язані між собою, і вони являють собою три світи, які найпрекраснішим чином пояснюють один одного. Хто заглибився в Коран, той пізнає себе і блага Аллаха; починає бачити мудрі

сторінки Всесвіту. Для нього стане явною безліч божественних таємниць. Серцем своїм він зможе побачити інші світи.

Саме в Корані містяться ліки від низчисленних і егоїстичних почуттів, які ведуть людство до духовної загибелі. Шлях позбавлення від неморальності і аморальності, які «опустили» людину нижче межі тварин, також є в Корані.

Запобіжні заходи для того щоб справедливість не перетворилася в тиранію, також містяться в Корані. Словом, найбільший рецепт щастя, в якому людина має потребу при будь-яких обставинах, є тільки у священному Корані.

Аллах навчив Корану

Священний Коран є самим великим даром Аллаха людству. В аяті Корану повідомляється:

«Милостивий навчив Корану, створив людину і навчив її висловлюватися».¹²¹

Як висловлення Своєї величезної, нескінченної милості, Всевишній Аллах навчив людину Корану, і за допомогою цього подарував людині безліч мудростей і таємниць. В такому випадку,

людина повинна вивчити Коран і, слідуючи божественним повчанням, в першу чергу розвинути внутрішній світ і потім, своїм станом і вчинками, прагнути стати «живим Кораном». Потім, чіткою і красивою мовою намагатися донести Коран до всього людства.

ВСІ КНИГИ ТІЛЬКИ ЗАРАДИ ОДНІЄЇ КНИГИ

Тисячі книг ісламської літератури, написаних протягом 1400 років, мають на меті повніше і глибше зрозуміти цю одну Книгу, причому розуміючи її, краще пізнати Його і розчинитися в Ньому. Навіть якщо всі дерева на землі стануть пір'ям, а всі океани - чорнилом, в будь-якому випадку неможливо перерахувати і описати на папері всі мудрості та істини, які містяться в Корані.¹²²

У ньому містяться шифри всіх знань і мудростей. Ключі щастя обох світів також зберігаються в ньому. Священний Коран завжди йде попереду і знання людства завжди йдуть за ним слідом. Кожне наукове відкриття підтверджує і пояснює істини Корану.

Всевишній Аллах велить:

122. Сура Лукман, 27.

«Ми покажемо їм Наші знамення по світу і в них самих, поки їм не стане зрозуміло, що це є істина. Невже мало того, що твій Господь є Свідком усякої речі?»¹²³

І поки триватимуть дослідження Священного Корану, будуть проявлятися все нові і нові чудеса. Так Посланець Аллаха (саяяллаху алейхі ва саллям) повідомляв про те, що вчені не зможуть насититися ним, що від численних повторень він не втратить свою новизну і незліченні межі Корану, берудуть викликати здивування людей.¹²⁴

Священний Коран необхідно читати розмислюючи

Ісламські вчені говорили, що під читанням Корану мають на увазі розмисли над його мудрістю і здоровим глуздом, а також по можливості керівництво ним у своєму житті.

Для розвитку розумових здібностей немає нічого кориснішого, ніж читання Священного Корану. Так як Священний Коран є слово Аллаха, що знає про всі духовні ступені і стани людства. Тобто, Священний Коран, показуючи дзеркало

123. Сура Фуссилат, 53.

124. См. Тірмізі, Фадаїлুলь-Куран, 14; Дарімі, Фадаїлুলь-Куран, 1.

людству, сприяє найбільш правильному розумінню себе. Тому кожен віруючий повинен частіше читати Коран, і розмислюючи над тим, що хотів сказати Всевишній Аллах цими повідомленнями.

Вдумливе читання одного аяту, розмислювання про наслідки і результати, набагато краще, ніж несвідоме читання всього Корану. Бо в кожному слові Корану міститься незліченна кількість таємниць.

Людина тільки чистим серцем і ніжною душею, які набуті як глибокими розмислами, так і високою моральністю і праведними діяннями, може пізнати ці таємниці.

Всевишній Аллах велить наступне:

«Ось сура, яку Ми послали і зробили законом. Ми послали в ній чіткі знамення, щоб ви могли пом'янути повчання».¹²⁵ **«Це - благословенне Писання, яке Ми послали тобі, щоб вони міркували над його аятами і щоб ті, які володіють розумом пом'янули повчання».**¹²⁶

«Невже вони не розмислюють над Кораном? Чи на їхніх серцях замки?»¹²⁷

125. Сура ан-Нур, 1.

126. Сура Сад, 29.

127. Сура Мухаммад, 24.

У Пророка (саляллаху алейхі ва салляам) запитали:

– Який голос та кіраат¹²⁸ є кращим для читання Корану?

Мухаммад (саляллаху алейхі ва салляам) дав наступну відповідь:

– Голос та кіраат тієї людини, коли слухаючи її читання Корану, відчуваєш її страх перед Аллахом.¹²⁹

У тих випадках, коли перед початком будь-якої справи шайтан вселяє сумніви, потрібно читати Коран. Так як людина, яка при читанні Корану розмірковує над його обіцянками, зрозумілими аятами і поясненнями, ще з більшим завзяттям і бажанням прагне здійснювати благі діяння. Ще більше уникає сумнівних речей і хараму. І так як таке читання Корану є найбільш добродієчним з благих вчинків, шайтан докладає всі свої зусилля, щоб віддалити людей від Корану.

Виходячи з цієї мудрості, перед читанням Корану наказано читати «істіаза», тобто, «أَعُوذُ بِاللَّهِ» («مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»). Бо в аяті Корану звелено:

128. Правильне читання Корану.

129. Дарімі, Фадаулуль-Куран, 34.

«Коли ти читаєш Коран, то шукай захисту від вигнаного і побитого в Аллаха сатани».¹³⁰

Як читав Коран Посланець Аллаха (саляллаху алейхі ва саллям)?

Посланець Аллаха (саляллаху алейхі ва саллям) читав Коран поступово, по літері. Він жив ним. Мухаммад (саляллаху алейхі ва саллям) розмислював над смислом аятів, і його ж повеління тут перетворював в повсякденне життя. Коли читав аяти, де повідомлялося про прославлення Аллаха, з виголосом «СубханАллах» він згадував про відсутність недоліків і вад Всевишнього Аллаха. Читаючи аяти «ду'а», він звертався з молитвами до Аллаха. Читаючи аяти, де йдеться про необхідність вдаватися до захисту Аллаха, він тут же просив у Нього захисту.¹³¹

Часом він так сконцентровувався на одному аяті, що до ранку перебував у стані молитви і розмірковував над цим аятом.

Хазрат Абу Зарра (радияллаху анху) розповідав наступне:

130. Сура ан-Нахль, 98.

131. См. Муслім, Мусафїрін, 203; Насаї Киямуль-лейль, 25/1662.

«В одну із ночей Пророк (саляллаху алейхі ва саллям) стоячи, до ранку, невтомно повторював нижче наступний аят:

إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرَ لَهُمْ فَإِنَّكَ
أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

«Якщо Ти піддаси їх мукам, то вони - Твої раби (Ти вчиниш з ними так, як забажаєш). Якщо ж Ти пробачиш їм (Ти могутній над кожною річчю), то Ти - Могутній, Мудрий (все звершуєш згідно Своєї мудрості)».¹³²

Посланець Аллаха (саляллаху алейхі ва саллям) кожен день разом з вище наведеним аятом читав наступний:

«Господи! Воістину, вони ввели в оману багатьох людей. Той, Хто слідує за мною, відноситься до мене. А якщо хто не послухається мене, то Ти – Той, який прощає, Милосердний».¹³³

Вслід він здіймав руки і починав молитися:

«О Аллах! Моя Уммо¹³⁴, моя Уммо!»

132. Сура аль-Маїда, 118; Насаї, Іфтітах, 79; Ахмад, 5 /156;

133. Сура Ібрахім, 36.

134. Община.

І починав плакати. Тоді Всевишній Аллах промовив:

«Гей, Джабраїле! В дійсності Господь про все добре знає, (але щоб і люди знали), іди та спитай у Мухаммада про причину його плачу!»

Коли Джабраїл прибув, Пророк (а.с.в.) пояснив йому, що плакав, переживаючи за свою умму. І тоді Всевишній Аллах повелів:

«Гей, Джабраїле! Йди до Мухаммада та доведи до нього радісну звістку: «Торкаючись твоєї умми Я зроблю так, що ти будеш задоволений і Я ніколи не ображу тебе».¹³⁵

Ось наскільки сильно Посланець Аллаха (саляллаху алейхі ва саллям) любив свою умму і наскільки він був добрий. Добре подумавши над цим хадісом, ми повинні провести самоаналіз: наскільки сильно ми любимо Посланця Аллаха і наскільки ретельно, як доказ любові до нього, ми виконуємо Його Сунну.

Абдуллах бін Масуд (радияллаху анху) розповідав наступне:

«Одного разу Пророк (саляллаху алейхі ва саллям) попросив мене:

135. Муслім, Іман, 346.

- Чи ти не можеш почитати Коран?

Я відповів йому:

- О Посланець Аллаха! Коран був посланий Вам, чи мені вам читати Коран?

Мухаммад (саляллаху алейхі ва саллям) пояснив:

– Я також люблю слухати читання Корану.

Я почав читати суру «Ніса». Коли дійшов до 41 аяту і прочитав нижче наведений аят: **«Що ж станеться, коли Ми приведемо по свідку від кожної громади, а тебе приведемо свідком проти цих?»** він вигукнув:

- На сьогодні вистачить!

Я подивився на нього і бачу: з його благородних очей течуть сльози.¹³⁶

Про ніжне серце і глибину розмисла Посланець Аллаха (саляллаху алейхі ва саллям) хазрат Айша (радияллаху анху) розповів наступне:

«Одного разу вночі Посланець (саляллаху алейхі ва саллям) сказав мені:

- Гей, Айшо! Дозволь мені провести всю ніч в поклонінні Аллаху.

Я промовила:

- Клянуся Аллахом, я люблю бути з тобою, але я ще більше люблю те, що подобається тобі.

Потім він встав, ретельно зробив обмивання і приступив до намазу. Він плакав. Він настільки сильно плакав, що його одяг, благородна борода і навіть місце, де він звершував саджду, були мокрими. Пророк (саляллаху алейхі ва саллям) перебував у такому стані, коли хазрат Біляль прийшов, щоб запросити його на ранковий намаз. Помітивши, стан Мухаммада (саляллаху алейхі ва саллям), він вигукнув:

- О Посланець Аллаха! Чому ви плачете, хоча Всевишній Аллах простив усі ваші гріхи, як минулі, так справжні?

Мухаммад (саляллаху алейхі ва саллям) відповів:

- Чому мені не бути благородним рабом, який дякує Аллаху? Клянуся Аллахом, в цю ніч мені були послані такі аяти, що горе тим, хто читав їх і не став розмислювати над ними! Вслід він прочитав такий аят:

«Воістину, у створенні неба і землі, а також у зміні ночі і дня укладені знамення (єдиного Аллаха) для тих, які володіють розумом, які поминають Аллаха стоячи, сидячи і на боці (тобто, кожен день) і розмірковують про створення неба і землі: « Господь наш! Ти не створив це даремно. Ти Пречистий! Захисти ж нас від мук у Вогні».¹³⁷

В ту ніч, коли були послані ці аяти, Посланець Аллаха (саляллаху алейхі ва саллям) до самого ранку плакав, проливаючи сльози, подібні до перлин, яким заздрили зірки. І сльози, які проливають мусульмани, розмірковуючи над божественною могутністю і проявами величі - завдяки милості Аллаха - будуть прикрасою тлінних ночей, світлом темряви могили, росою райських садів.

Вказуючи на необхідність та гідність вдумливого читання Священного Корану, намагаючись зрозуміти його таємниці, Мухаммад (саляллаху алейхі ва саллям) казав:

«Якщо група людей збереться в одному з будинків Аллаха, прочитає книгу Аллаха і буде обговорювати її між собою, на цих людей зійде

137. Сура Алі Імран, 190-191; Ібн Хіббан, Сахіх, 2 /386; Алуси, Рухуль-мані, 4/157.

*«сакіна» (умиротворення), їх охопить милість і зберуться навколо ангели. І Всевишній Аллах буде говорити про них серед Свого оточення».*¹³⁸

*«Хто прочитає весь Коран менше, ніж за три дні, той не зрозуміє його як слід, і як слід не буде розмислювати над ним».*¹³⁹

*«Читай Коран таким чином, щоб він стримав тебе від непорядних вчинків. Якщо він не стримає тебе від гріховних дій, тобі не буде зараховано його читання».*¹⁴⁰

Як сахаби читали Коран

Щоб зрозуміти Коран, асахаби концентрували свою увагу на розмислі. Вони читали аяти Корану, довго розмислювали над ними, і втілювали їх у своє життя. Типовим прикладом цього є такі слова хазрата Умара (радияллаху анху):

*«Суру аль-Бакара я закінчив за 12 років, і в якості подяки заколов одного верблюда».*¹⁴¹

138. Муслім, Зікр, 38; Абу Дауд, Вітр, 14/1455; Тірмізі, Кираат 10/2945.

139. Абу Дауд, Вітр, 8/ 1390; Тірмізі, Кираат 11/2949; Дарімі, Салят, 173.

140. Ахмед бін Ханбаль, Зухд, ст. 401/1649.

141. Куртубі, 1/40.

Абдуллах, син хазрата Умара (радияллаху анху), щоб вивчити і втілити суру «аль-Бакара» в своє життя, працював над нею цілих вісім років¹⁴² Бо вони читали Священний Коран, щоб вивчити закони спадщини, становище юриспруденції і все, що їх торкається. Заглибившись в розмисл аятів, вони керувалися ними в житті.¹⁴³

Хтось прийшов до Зайди бін Сабіта (радияллаху анху) і запитав у нього думки щодо прочитання всього Священного Корану за один тиждень. Він сказав, що «непогано» і далі сказав наступне:

«Але мені більше подобається робити «хатм» (повне читання) за п'ятнадцять-двадцять днів. Якщо запитаєш чому, то відповім, що я у цьому випадку краще думаю і краще розумію смисл»¹⁴⁴.

Абдуллах бін Масуд (радияллаху анху) казав наступне:

«Хто бажає знань, нехай розмислює над смислом Корану! Нехай приділить всю увагу його тлумаченню і кираату, бо в Корані містяться знання попередніх і майбутніх (поколінь)»¹⁴⁵. Один бедуїн

142. Муватта, Куран, 11.

143. Кетгані, Таратіб, 2/191.

144. Муватта, Куран, 4; Ібні Абдільбарр, Істізкар, Бейрут 2000, 2/477.

145. Хайсемі, 7/165; Бейхакі, Шуаб, 2/331.

почув з благородних уст Пророка (саляллаху алейхі ва саллям) наступний аят:

«Той, хто зробив добро вагою в найменшу частку, побачить його. І той, хто зробив зло вагою в найменшу частку, побачить його».¹⁴⁶

З величезним здивуванням він запитав:

- О, Посланцю Аллаха! Невже вагою в найменшу частку?

Мухаммад (саляллаху алейхі ва саллям)

- Так!

Тут бедуїн у відчаї заволав:

- Ох, мої помилки!

Він стояв і неодноразово повторював ці слова. Потім, повторюючи почутий аят, встав і пішов.

Пророк (саляллаху алейхі ва саллям) сказав йому вслід:

- *Іман увійшов в серце цього бедуїна.*¹⁴⁷

146. Сура аз-Зільзала, 7/8.

147. Суюті, Дуррур мансур, 8/595.

Як друзі Аллаха читають Коран

Фудаїль бін Іяз (куддіса сірруху)¹⁴⁸ сказав:

– Коран був посланий для того, щоб керуватися ним на практиці. А люди обмежуються тільки читанням його!

У нього запитали:

- А як можна керуватися Кораном?

Хазрат дав наступну відповідь:

- Визнати дозволеним те, що зроблено дозволеним, забороненим - заборонене, і практикувати це в своєму житті. Виконувати приписи, уникати заборон і приділяти час проявам Всевишнього, що викликає здивування. (Поминати Аллаха, досліджувати ці моменти і занурюватися в розмисли)¹⁴⁹.

Навіть в одному аяті Священного Корану міститься безліч глибоких смислів. Наприклад, Імам Шафії (рахматуллахі алейхі) говорив:

«Якщо люди як слід стануть міркувати над змістом сури «аль-аср», їм цього було б цілком достатньо».¹⁵⁰

148. Сура аш-Шуара, 7.

149. Хатіб аль-Багдаді, Іктізауль ільмі амала, стор. 76

150. Ібні Касір, сура Аср.

Асмаї, один з великих ісламських вчених, згадуючи один зі своїх розмислів над Кораном, розповідав наступне:

«Один бедуїн прийшов до халіфа Хішама бін Абдульмаліка. Хішам його попросив:

- Гей, бедуїн! Дай мені настанову!

Направляючи увагу халіфа до Корану, бедуїн дав йому наступне повчання:

- В якості настанови для тебе досить Корану! Я вдаюся до захисту Аллаха від вигнаного шайтана. З ім'ям Аллаха, Милостивого і Милосердного:

«Горе тим, які обважують, які хочуть отримати сповна, коли люди відмірюють їм, а коли самі міряють або зважують для інших, то завдають їм шкоду. Хіба не думають вони, що будуть відроджені у Великий день - в той день, коли люди постануть перед Господом світів?»¹⁵¹

Бедуїн продовжив свої слова:

- Пане, це покарання для тих, хто зважував неправильно. Ти подумай тепер про покарання

151. Сура Мутафіффін, 1-6.

тих людей, які у всьому неправі.¹⁵² Один з відомих османських вчених Мухаммад Хадімі говорив:

«Єдиним способом для визволення від різних труднощів, бід і нещастя є прагнення до Корану і перетворення його положень у своє повсякденне життя. Продовжуйте здійснювати поклоніння! Особливо прагніть читати Коран з розмислом, дотримуючись тартіль¹⁵³ і аддаби¹⁵⁴, бо таке читання Корану подібне бесіді з Аллахом». (Див. Хадімі, *Маджмуатур расаїль*, стор. 112, 194, 200).

ПРИКЛАДИ РОЗМИСЛА В СВЯЩЕННОМУ КОРАНІ

Розмисли над знаннями Аллаха

Багато ятів Священного Корану, торкаючись безмежних знань Всевишнього Аллаха, закликають людей до розмисла.

Наприклад, в аятах повідомляється наступне:

«У Нього ключі до потаємного, і знає про них тільки Він. Йому відомо те, що на суші і в морі.

152. Ібн Абдураббіх, *Звичаї кочових арабів*, Стамбул 2004, стор. 57.

153. Тартіль - читання з чіткою вимовою букв.

154. Адаби - правила поведінки.

Навіть лист падає тільки з Його відома. Немає ні зернини в темряві землі, ні будь-чого свіжого або сухого, чого б не було в зрозумілім Писанні».¹⁵⁵

Прочитавши цей аят, віруючий повинен зупинитися і трохи подумати: існує безліч прихованих комор, які до цих пір не відкривалися, не проявилися і до яких не дійшли знання людства, і ключі від них тільки у Всевишнього Аллаха. Про них, крім Аллаха, ніхто не знає. Аллах знає не тільки про ці приховані речі, а й про всі тварини, які існують з усіма подробицями. Варто тільки впастити листочку, як Аллах знає про те, де і куди він впав, скільки разів він перекинувся в повітрі при падінні.

Всевишній Аллах знає, коли закінчиться те, що впало в темряву землі і хто його з'їсть. Видиме і невидиме, відчутне і невідчутне, велике і маленьке, що було, є і що буде, таємне і явне, все, разом з усіма подробицями і тонкощами, перебуває в межах знань Аллаха:¹⁵⁶

Прочитавши вище наведений аят, уява людини відкриває свої горизонти у відомі і невідомі, у видимі і невидимі світи. Вона (уява) буде кружляти в невідомості суші, в бездонних глибинах

155. Сура ан-Ан'ам, 59.

156. Мухаммад Хамді Язар Хак діні, 3, 1947; Абу Хаян, 4, 145-146, сура аль-Ан'ам, 59.

океанів. Буде крок за кроком споглядати знання і мистецтво Аллаха в кожному кутку безкрайнього Всесвіту і за межами видимих світів. Буде бачити незліченні листя, які впали з у сіх дерев земної кулі. Всевишній Аллах бачить кожен листочок, що впав там, тут і тут. Жодна частка, прихована в глибинах землі, не сховається від погляду Аллаха. Все, що є в безмежному і безкрайньому Всесвіті, все вологе і все сухе, все рухається згідно Його веління і волі.

Це подорож, від якого крутиться голова і викликається сум'яття в умах.

Це подорож в глибини видимих і невидимих, відомих і невідомих світів, що здійснюється в часі і просторі. Відстань цієї подорожі величезна, а площа - дуже обширна. Уява людини не в силах уявити цей простір. Але захоплююча дух картина написана в декількох словах, причому, досить скрупульозно, в досконалій і всеосяжній формі, у вище наведеному аяті. *(Сейїд Кутуб, Фі Зіл'ляль, 2/1111-1113, сура аль-Ан'ам, 59).*

Чим більше людина, таким чином буде розмислювати над Священним Кораном та Всесвітом, тим хоч трохи, але вона усвідомлює знання і могутність Всевишнього Аллаха. А тим, хто далекий від розмисла, хто наділений божественними знаннями і мудрістю, залишиться волочитись в тенетах страстей.

Шейх Шіразі писав:

«В очах розсудливих людей кожен листочок зелених дерев є поемою маріфатуллаха. А для безтурботних людей що один листок, що всі дерева».

Всевишній Аллах в іншому аяті звелів:

«Він знає те, що входить в землю, і те, що виходить з неї, і те, що сходить з неба, і те, що підносить на нього. Він - Милосердний, Той, який прощає».¹⁵⁷

Прочитавши цей аят, в голові починають обертатися уявні картини незліченних тіл, рухів, форм та смислів. Їх навіть неможливо вмістити у свідомість.

Неможливо визначити, порахувати в одну мить тільки одну частину всіх подій, на які вказує цей аят. І якщо для цього будуть зігнані всі люди і присвятять цьому все своє життя, вони не зможуть визначити кількість всіх частинок, які в «одну мить» зглянулися з небес і увійшли в землю, скільки частинок піднялося із землі в небо.

Цікаво, що входить в землю? Скільки насіння падає в обійми землі? Скільки жучків, черв'ячків знаходять притулок під землею? Скільки водяних

157. Сура Саба, 2.

крапель, молекул газу і радіоактивних променів проникають в цю безкрайню землю? Так, багато що входить в землю! І все підкоряється волі і передвизначенню Всевишнього Аллаха...

Навпаки, скільки всього виходить із землі? Скільки рослин дають паростки? В аяті звелене наступне:

«Невже вони не бачать, скільки Ми виростили на землі благородних видів рослин?»¹⁵⁸

«Ми проливаємо рясні зливи, потім розсікаємо землю тріщинами і плекаємо на ній злаки, виноград і люцерну, оливи і пальми, сади густі, плоди і трави, на користь вам і вашій худобі».¹⁵⁹

Також, скільки джерел б'ють з-під землі? Скільки вулканів вивергають лави? Скільки газів випаровуються? Скільки жучків виходить на поверхню землі з таємних сховищ?

Як дивно! Коли снігом покривається все навколо, незліченна кількість живих істот ховаються в обіймах землі і довгий час, завдяки захисту Аллаха, залишаються там живими і неушкодженими.

158. Сура аш-Шуара, 7.

159. Сура Абаса, 25-32; см. Каф, 7-11.

Наш Господь зробив для них землю подібно колисці. Тому, після танення снігів навколо ми не бачимо скупчення мертвих тіл цих істот. Всі ці живі істоти, вибравшись на поверхню землі, продовжують своє існування.

Якщо подумати і уявити собі: скільки всього від землі піднімається до небес: які сили, ангели, душі, молитви і стогони. Стільки багато всього, видимого і невидимого. Скільки живих і неживих істот, частина яких відома людині, а велика частина яких невідома ...

Цікаво, що з небес сходить на землю? З одного боку дощові краплі, метеоритні осколки, палять і висвітлюють промені ... З іншого боку, стріли «каза», передвизначення, божественні блага ... Частина всього це стосується всіх творинь, однак деяка частина - це блага Аллаха, які спадають тільки на деяких рабів ...

Все це відбувається в одну мить. Цікаво, чи може свідомість людини зрозуміти події однієї миті? Скільки б життів людина не прожила, вона не зможе поррахувати ці події. Але ж безмежні знання Аллаха, які виходять за межі розуму, які не знають перепон і перешкод, охоплюють всі ці події - де і коли вони б не відбувалися. ***В такому випадку, завжди потрібно пам'ятати, що всі наші серця, зі своїми почуттями,***

намірами і биттям завжди знаходяться під наглядом Всевишнього Аллаха. (Сейїд Кутуб, фіз-Зіляль, 5/2891-2892, Саба, 2-3)

СУРА «АЛЬ-ВАКІ'А»

Необхідно скрупульозно розмислювати над кожною сурою, над кожним аятом Священного Корану. Як приклад ми розглянемо деякі аяти з сур «аль-Вакі'а», «Намль» та «Рум».

Всевишній Аллах починає сур «аль-Вакі'а» розповіддю про жахи Кінця світу. Він повідомляє, що в той день деяких людей він підійме, а деяких - принизить. Він наказує, що після звіту люди будуть розділені на три групи.

Потім Всевишній Аллах таким чином описує безпрецедентні блага, яких будуть удостоєні близькі Його раби, у всіх благих діяннях йдуть попереду, і праведники, книги записів діянь яких будуть дані їм справа, що кожен, хто чує про ці блага, немов п'яніє.

Вслід Він описує гіркі та жахливі муки, яким будуть піддані нещасні, які отримали книгу записів діянь зліва. Це картини мук, від яких волосся стає дибки, Він попереджає рабів уникати здійснення гріхів.

Щоб раби не потрапили в це гірке становище, Всевишній Аллах, закликаючи до розмисла, робить наступне попередження:

Створення людини

«Ми створили вас. Чому ж ви не визнаєте воскресіння? Чи бачили ви насіння, яке ви відкидаєте? Чи ви створюєте або Ми створюємо його, і доводимо до стану людини».¹⁶⁰

Яке найбільше мистецтво: з найменшої крапельки води створити тіло людини, яке оснащене вельми складними і настільки ж гармонійно працюючими системами.

Смерть и нове оживлення

«Ми розподілили між вами смерть, і ніщо не може перешкодити Нам замінити вас подібними вам (або змінити ваш вигляд) і створити вас такими, якими ви себе і не уявляєте».¹⁶¹

Реальність смерті ... Ніхто не зможе уникнути смерті. Якщо Господь забажає, Він може знищити всіх тих, які все заперечують Його і створюють ще кращу спільність людей.

160. Сура аль-Вакі'а, 57-59.

161. Сура аль-Вакі'а, 60-61.

«Ви вже знаєте про перше створення. Чому ж ви не пам'ятаєте повчання?» *(Сура аль-Вакі'а 62.)*

Всевишній Аллах, який здійснив таким чудовим чином, перше створення людини, володіє могутністю знову створити людину. Над цим потрібно міркувати і підготуватися до «басу багдаль мавт», тобто, до оживлення після смерті.

Насіння та рослини

«Чи бачили ви те, що ви сієте? Чи ви змушуєте його виростити або Ми змушуємо? Якщо Ми побажаємо, то перетворимо його в труху, і тоді ви залишитеся здивованими і скажете: «Воістину, ми зазнали збитку. Більш того, ми позбулися прожитку». *(Сура аль-Вакі'а 63-67)*

Розглядаючи пильним поглядом посіви, дерева і рослини, які ростуть навколо нас, ми повинні з подивом споглядати на творче мистецтво Аллаха та Його блага. Якщо Всевишній Аллах не побажає, всі зусилля і вжиті заходи будуть зроблені даремно і не виросте навіть травинки.

Уявіть собі, як на одну мить всі рослини навколо перетворяться в сухе сміття. Наше життя в одну мить перетвориться в морок.

Смачна вода

«Чи бачили ви воду, яку ви п'єте?

Чи ви посилаєте її з дощових хмар або Ми посилаєм?

Якби Ми побажали, то зробили б її гіркою. Чому ж ви невдячні?»¹⁶²

Смачна вода, яка зійшла з хмар, є одним з великих благ Всевишнього Аллаха. Якщо ця вода була б солоною, ніхто не зміг би її зробити смачною. Або ж, якщо буде посуха, хто зможе змусити дощ пролитися ?!

Вогонь

«Чи бачили ви вогонь, який ви викрешуєте?

Чи ви створюєте дерева для нього або Ми створюємо?

Ми зробили його нагадуванням і предметом користування для подорожніх» (Сура аль-Вакі'а, 71-73).

З одного боку, потрібно подумати: хто створив вогонь, в якому таїться безліч корисних властивос-

162. Сура аль-Вакі'а, 68-70.

тей для життя людини, і Хто створив дерева, які будуть горіти в ньому?

Зверніть увагу на могутність Аллаха, як Він із зелених дерев виводить вогонь! А також, давайте уявимо собі сутність вогню ... Як він горить, як він спалює?

Мандрівники, які подорожують по пустелі, в холодні і темні ночі знаходять захист біля вогню. Вогонь для подорожніх є гостро необхідним засобом обігріву, освітлення та приготування їжі. В принципі, у вогні мають потребу всі люди. Вкрай складно прожити без вогню.

Отже, вогонь є повчальною подією, а також, подібно до землі, води і повітря, дуже потрібен. Мухаммад (саяяллаху алейхі ва саллям) казав:

«У мусульман загальними є три речі: вода, трава та вогонь». (Абу Дауд, Бую, 60/3477).

З іншого боку, розглядаючи вогонь, потрібно згадати пекельний вогонь. Як це дивно! Під нашими ногами шар магми - величезний океан вогню. А над нами Сонце - велична вогняна куля ... Як би ми не дякували Всевишньому, який виявив Свою милість і обдарував нас прохолодним і безпечним життям між двома вогнями, все одно цього буде недостатньо!

Перед цими благами людина зобов'язана часто прославляти і поминати Аллаха:

«Прославляй ж ім'я Великого Господа твого!» (Сура аль-Вакі'а, 74)

- Язик наш повинен прославляти Аллаха, будучи зайнятий Кораном та закликком.

- Серце наше усією своєю гамою почуттів повинне прославляти Аллаха.

- Органи нашого тіла повинні прославляти Аллаха, шляхом збільшення нафіль-намазів, постів та служіння.

Зірки або божественні одкровення

«Клянуса місцями заходу зірок (або послання частин Корану)! Якби ви тільки знали, що це - клятва велика».¹⁶³

Безмежність божественної величі ... Всевишній Аллах направляє наш розмисл до безмежності ...

Небеса подібні до океану, якому не має меж ...

У цих аятах нашу увагу привертають до ранкових поклонінь після того як зірки перестануть

163. Сура аль-Вакі'а, 75-76.

бути видимими на небосхилі, а також до нічних поклонінь.

Також в цих аятах клятвенно завіряється і така важлива обставина, як божественні одкровення, послані Мухаммаду (саяяллаху алейхі ва саллям). Вони бувають у вигляді одного аяту, або декількох, або ж у формі однієї сури. Кожне одкровення називали «Наджм» (зірка).

Священний Коран

«Воістину, це - благородний Коран, який перебуває в збереженому Писанні. До нього торкаються тільки очищені». (Сура аль-Вакі'а, 77-79)

Потрібно проявляти трепетну повагу до Священного Корану. Забороняється торкатися без тахарату (обмивання) навіть до палітурки Корану. Людина без тахарату не має права торкатися до Корану рукавом одягу. Вчиняти дії, які кваліфікуються як неповажні, є ознакою безпечності. Так в Корані велиться:

«Він посланий Господом світів. Невже ви не вірите в це оповідання (або відвертаєтесь від нього) і робите вашу участь такою, що вважаєте брехнею істину?» (Сура аль-Вакі'а, 80-82)

До нас звернений Священний Коран і це є одним з благ, дарованих нам. І в знак подяки за це благо необхідно добре зрозуміти його і жити згідно з його розпорядженням.

Смерть

«А коли душа підступає до горла то ви дивитесь на помираючого». (Сура аль-Вакі'а, 83-84)

Коли підходить до кінця життя людини і настає передсмертна мить, ніхто з людей нічого не може вдіяти, щоб повернути її назад.

«Ми перебуваємо ближче вас до неї (душі), хоча ви не бачите цього. Хіба ви не схияєте ваші голови перед велінням релігії, не вірите в покарання, чому ж ви не повернете їх назад, якщо ви говорите правду?» (Сура аль-Вакі'а, 85-87)

Ось вона, могутність Аллаха ... Ось вона, людська слабкість ... Все людство, бажає цього чи ні, підкориться божественному передвизначенню. Навіть тирані і горді, вперто порушували в своєму житті божественні веління, в той момент не зможуть підняти свій голос ... Людина, з очей якої будуть підняті незліченні завіси безпечності, з усією реальністю саме в цей момент зрозуміє, що справжнє панування у Всесвіті належить тільки Одному Аллаху.

Вмираюча людина знаходиться в одному з трьох станів:

1) «Якщо вона буде однією з наближених, то знайде спокій (або радість, або милість), участь (або базилік) і Сад блаженства».

2) Якщо вона буде однією з тих, хто на правій стороні, то їй скажуть: «Мир тобі! Ти є однією з тих, хто на правій стороні».

3) «Якщо ж вона буде однією із заблудших, яка вважала брехунами посланців, то частуванням для неї буде окріп, і вона буде горіти в Пеклі». (*Сура аль-Вакі'а, 88-94*)

Невірні і грішні мусульмани входять в цю групу.

«Це є безсумнівною істиною!»¹⁶⁴

Молитва, звернена до Всевишнього Аллаха:

«Прославляй ж ім'я Господа твого Великого!»¹⁶⁵

164. Сура аль-Вакі'а, 95.

165. Сура аль-Вакі'а, 96.

СУРА «АН-НАМЛЬ»

У цій сурі пояснюється, що Коран послав Всевишній Аллах - Владика мудрості, який знає про кожна річ. Також розповідається про величину могутності Аллаха, про Його велич, про чудеса і допомогу, надану Мухаммаду (саляллаху алейхі ва саллям). Повідомляється радісна звістка про те, що послання Мухаммада (саляллаху алейхі ва саллям) пророком, є для людства засобом величезного прогресу і розвитку. Для роз'яснення цих моментів наводяться історії пророків Муси (aleyхіс саллям), Дауда (aleyхіс саллям), Сулеймана (aleyхіс саллям), Саліха (aleyхіс саллям) і Лута (aleyхіс саллям).

Ці історичні перекази є доказами, що демонструють могутність і досконалість Всевишнього Аллаха. Коли язичники не увірували, Господь привів більш чіткі і глобальні розумні доведення. При цьому Аллах повелів:

«Хто створив небо і землю і послав вам з неба воду? Її посередництвом Ми виростили прекрасні сади. Ви не змогли б виростити дерева в них. Так чи є бог, крім Аллаха? Ні, але

вони є людьми, які ухиляються від істини (або порівнюють з Аллахом вигаданих богів)».¹⁶⁶

Прочитавши цей аят, Пророк (саляллаху алейхі ва саллям) тут же вигукнув:

بَلِ اللّٰهُ خَيْرٌ وَأَبْقَى وَأَحْكَمُ وَأَكْرَمُ
وَأَجَلُّ وَأَعْظَمُ مِمَّا يُشْرِكُونَ

«Ні, Аллах набагато краще тих істот, яким надають співтоваришів. Він більше Вічний, більше Щедрий, більше Величний і більше Великий».
(Бейхакі, Шуаб, 2/372).

Аяти Корану, закликаючи людей розмислювати над явищами, які є ознаками божественної могутності, продовжити:

«Хто зробив землю житлом, проклав по її ущелинах річки, спорудив на ній непорушні гори і встановив перешкоду між морями? Чи є бог, крім Аллаха? Ні, але більшість їх не знає цього».

«Хто відповідає на благання того, що має потребу, коли він звертається до Нього, усуває

зло і робить вас спадкоємцями землі? Чи є бог, крім Аллаха? Мало ж ви згадуєте повчання!»

«Хто веде вас прямим шляхом у темряві суші та моря і посилає вітри з доброю звісткою про Свою милість? Чи є бог, крім Аллаха? Аллах понад тих, кого залучають в співтовариші!»

«Хто створює творіння спочатку, а потім відтворює його і забезпечує вас їжею з неба і землі? Чи є бог, крім Аллаха? Скажи: «Наведіть ваш доказ, якщо ви говорите правду».¹⁶⁷

СУРА АР-РУМ

Закликаючи Своїх рабів здійснювати розмисл, Всевишній Аллах повелів наступне:

«Невже вони не міркували про самих себе? Аллах створив небо, землю і те, що між ними, тільки заради істини і тільки на певний термін. Але багато людей не вірять в зустріч зі своїм Господом».

«Невже вони не мандрували по землі і не бачили, яким був кінець тих, хто був до них? Вони перевершували їх силою, обробляли

167. Сура ан-Намль, 61-64.

землю і відбудовували її краще, ніж це роблять вони (мекканські язичники). Їх посланці приносили зрозумілі їм знамення. (Так як вони не увірували, у них був плачевний кінець). Аллах не був справедливим до них - вони самі вчинили несправедливо по відношенню до себе». ¹⁶⁸

Через кілька аятів, один за іншим приводячи докази Єдності Аллаха, Його безмежної могутності і величі, повідомляється:

«Він виводить живе з мертвого і виводить мертве з живого. Він оживляє землю після її смерті, і таким же чином ви будете виведені з могил».

«Серед Його знамень - те, що Він створив вас із землі. Після цього ви стали родом людським і поширилися».

«Серед Його знамень - те, що Він створив з вас самих дружин для вас, щоб ви знаходили в них заспокоєння, і встановив між вами любов і милосердя. Воістину, в цьому - знамення для людей, які розмірковують ».

«Серед Його знамень - створення неба і землі і відмінність ваших мов і кольорів.

Воістину, в цьому - знамення для тих, які володіють знанням ».

«Серед Його знамень - ваш нічний і денний сон і ваші пошуки Його милості. Воістину, в цьому - знамення для людей, які чують».

«Серед Його знамень - те, що Він показує вам блискавку, щоб викликати у вас страх і надію, а також посилає з неба воду і оживляє нею землю після її смерті. Воістину, в цьому - знамення для людей, які розуміють».

«Серед Його знамень - те, що небо і земля тримаються за Його волю. Потім Він покличе вас всього один раз, і ви вийдете з могил».

«Йому належать ті, хто на небі і на землі. Всі вони покірні Йому».¹⁶⁹

ТІ ХТО НЕ РОЗМІРКОВУЄ НАД АЯТАМИ АЛЛАХА

Характеризуючи Своїх ближніх рабів, Всевишній Аллах велить:

169. Сура ан-Намль, 19-26.

«Коли їм нагадують про ознаки їх Господа, вони не ведуть себе як глухі та сліпі».¹⁷⁰

Коли віруючим читають Коран або роблять настанови шляхом читання аятів, вони тут же приділяють увагу, слухають від щирого серця, розмірковують над ними і здійснюють поклоніння.

В іншому аяті йдеться:

«Віруючими є тільки ті, серця яких відчують страх при згадуванні Аллаха, віра яких посилюється, коли їм читають Його аяти, які сподіваються на свого Господа».¹⁷¹

І на противагу їм, ті люди, які не отримують свою частку з духовності Корану, не розуміють вказівок і символів, що не досягають таємниць, не дотримуються веління і настанови, багато втрачають.

Всевишній Аллах велить:

«Я відверну від Моїх знамень тих, які загордилися на землі без жодного права на те. Яке б знамення вони не побачили, вони не увірують в нього. Якщо вони побачать правий шлях, то не слідуватимуть цим шляхом, а якщо вони побачать шлях омани, то підуть ним. Це - тому,

170. Сура Фуркан, 79.

171. Сура Анфаль, 2.

що вони вважали брехнею Наші знамення і знехтували ними».¹⁷²

Зарозумілі люди, які вважають себе особистістю і зарозуміло поводяться з іншими, не розмірковують над смислом аятів і не роблять належних висновків. Бо Всевишній Аллах не дав серцям лиходіїв можливість зрозуміти мудрість Корану і осмислити прояви Його величі. Він позбавив таких людей настільки великого божественного блага, так як вони не гідні Корану, джерела божественних таємниць і мудростей. Він впливаючи тільки на серця благочестивих своїх рабів, стає для них нуром (світлом), який показує на дорогу.

Сумне становище безтурботних людей, наділених почуттям богобоязливості, пояснюється ігноруванням розмисла над Кораном, і як наслідок цього, виникає залежність від незчисленних бажань пристрастей. Якби вони неупереджено міркували над Священним Кораном і слідували його розпорядженням, вони не стояли б похмуро, заціпенівши перед божественними веліннями. Швидше навпаки, вони визнали б істину, стали б володарями прекрасної моральності, і отримали б свою частку з божественних таємниць і мудро-

172. Сура аль-Аграф, 146.

стей. В результаті вони відкрили б для себе шлях вічного спокою і щастя.

З усього, що було сказано до цього, стає зрозумілим, що не може бути й мови про те, щоб віруючий, нехтуючи розмислом, безцільно витрачав своє життя. Бо Всевишній Аллах, роблячи попередження тим, хто, не знаючи цінності часу і витрачаючи її даремно, звелів:

«Клянуся передвечірнім часом, що люди зазнають збитків, крім тих, які увірували, здійснювали праведні діяння, заповідали один одному істину і заповідали один одному терпіння!»¹⁷³

Тому погляд благочестивого віруючого і навіть його мовчання має бути направлене на розмисл. Особливо потрібно заглибитися в розмислах над божественними істинами аятів Корану, і прагнути досягти маріфатуллаха. Також віруючий повинен вважати Священний Коран посланням Всевишнього Аллаха Своїм рабам. З любов'ю і хвилюванням віри прагнути до Корану - джерела вічного умиротворення.

ЗАВЖДИ БУТИ В СТАНІ «МУРАКАБА»

«Муракаба» означає контроль внутрішнього світу, тобто спостереження і концентрація уваги на певній точці. У тасаввуфі «муракаба» дається таке визначення: «берегти серце від усього, що може йому нашкодити», жити з думкою «Аллах кожному мить бачить мене, Він дивиться на моє серце» або «очікувати припливу фейза». Тобто, муракаба означає звернення до внутрішнього світу і постійний розмисл, аналіз і самозвіт свого стану, для тих, які пильнують кожному мить серцем, набути духовний стан навернення до Аллаха.

Найбільш короткий шлях, що веде до Істини

Внутрішній світ, як і зовнішні світи, являє собою безкрайню арену розмисла. Прекрасно підкреслює важливість «муракаба», тобто розмисла внутрішнього світу, наступна притча хазрата Мавляни:

«Одного разу один з суфіїв, зрадівши, вирішив віддатися спогляданню і з цією метою пішов в сад. Від веселкового різноманіття кольорів, які покривали дерева, він немов сп'янів. Закривши очі, суфій відмовився від усього і віддався розмислам.

У такому стані його помітив хтось, який випадково опинився в цьому саду, і вирішив, що суфій спить. Він позаздрив блаженному стану суфія, від чого у нього стислося серце. Тому, з'їджений заздрістю, він звернувся до суфія:

- Чому ти спиш? Відкрий свої очі і споглядай грони винограду, цвітіння дерев, позеленівші галявини! Прокинься і подивися на творіння Аллаха!

Суфій дав йому таку відповідь:

- Гей, безтурботна душа! Знай, що саме величне творіння Аллаха - це людська душа, а все інше перебуває в її тіні. Якщо між деревами протече струмочок, то ти побачиш в його прозорій воді відображення дерев. Все відображення, яке видно в воді, є грою уяви, але найголовніший сад - це душа людини, бо вона є місцем Божественного погляду. Все в мінливому світі являє собою тонкі і ніжні відображення душі ».

Якби все у цьому світі не було відображенням душі, то Всемогутній Аллах не назвав би цей світ місцем самообману. Як про це повідомляється в Корані:

«Нехай кожна людина скуштує смерть. Ви отримаєте нагороди ваші в день неділі. Той, хто уникне вогню і буде введений в Рай, той буде

блаженний, бо життя тутешнього світу є оманливим задоволенням».¹⁷⁴

Безтурботні люди, які прийняли цей світ за райські сади, є людьми, які були обмануті недосяжними міражами. Це нещасні, які, кинувшись до мінливої краси цього світу, залишилися далеко від справжніх божественних садів.

Одного разу людина прокинеться від цього сну безпечності. Відкриються її очі, і вона помітить істину, але яка може бути користь від цієї картини?

Щасливий той, хто «помер перед смертю», так як його душа пізнала істину цього «саду»!

Муракаба є важливим засобом досягнення близькості до Аллаха, для отримання знань, прозорливості, таємниці і мудрості. І навіть з методами духовного вдосконалення в тасаввуфі є найціннішим і має більше «фейза».

Віруючий, який бажає зайнятися муракаба, повинен спочатку підготувати серце, сісти як під час намазу і нахилити голову вперед.

Сконцентрувавши всю свою увагу в цій позі, прагнути до Аллаха і в цьому стані душі

174. Сура Алі Імран, 185.

розмислювати над наступним: «Аллах завжди бачить мене. Він постійно зі мною і ближче до мене, ніж я сам». Внаслідок цього божественне «світло», яке осягає все, почне проникати в його душу.

Хазрат Мухаммад Хадімі говорив, що муракабу можна здійснювати і шляхом «рабіти». В результаті цього проявляться деякі божественні мудрості.¹⁷⁵

На думку суфіїв, муракаба є найкоротшим шляхом, який наближає людину до Аллаха. Так, прагнення до Аллаха серцем ефективніше і важливіше, ніж іншими органами. Бо кожен може в будь-який час легко прагнути до Аллаха. Адже в літні роки і в хворобливому стані фізичні дії здійснювати складніше.

Мудреці кажуть:

«Вчинення «хузур» (духовне умиротворення) і «муракаба» Всевишнього Аллаха протягом одного подиху-видиху, краще і переважаюче за все, ніж мав Сулейман».

Як повідомляв Мухаммад (саяяллаху алейхі ва саллям), в Судний день, коли ніде не буде тіні, Аллах деяким рабам надасть милість під тінню

Арша. Один з цих щасливців такий правовірний, який, залишившись на самоті, в затишному місці згадував Аллаха і, розчулено, проливав сльози.¹⁷⁶

«МУРАКАБА»

«Муракаба» - це відчутти почуття «іхсана», визначення якого наведено в хадисі «Джібріль»:

*«Іхсан - поклоніння Аллаху таким чином, немов бачиш Його. Хоча ти не бачиш Його, безсумнівно, Він бачить тебе».*¹⁷⁷

Досягнення досконалості в Ісламі та вірі залежить від досягнення ступеня іхсану. І для досягнення стану іхсану необхідно пам'ятати, що Всевишній Аллах безперестанку бачить нас, і постійно здійснює муракаба (духовний контроль), і таким чином упорядкувати свій стан, своє життя.

Крім того, вимагається домогтися постійного реального наближення Аллаха до нас, ніж ми до себе.

Коли в серці виникають ці почуття, то це означає, що раб перейшов від іману до іхсану. Тепер

176. Бухарі, Азан, 36; Муслім, Закят, 91.

177. Муслім, Іман, 1, 5; Бухарі, Іман, 37

він усі праведні діяння здійснює з душею, повною «фейза» і духовності, і занурюється в духовні насолоди від розмислів над Кораном, Всесвітом і людиною.

Щоб весь Коран прочитати з розмислом, спочатку Ахлі тасаввуф¹⁷⁸ проходив навчання розмисла над деякими аятами. Для цього вибираються такі аяти, які мають найбільш сильний вплив на духовний світ людини і які прищеплюють почуття спільного перебування з Аллахом і любов до Нього. Заглиблення в смисл цих аятів і занурення в розмисли в школі «накшібандія»¹⁷⁹ називають «муракаба».

Муракаба має чотири ступені:

1. Муракаба Ахадіят

При цьому виді муракаба означає розмірковувати над сурою «аль-Іхляс». Цей розмисл над смислом імені «Аллаха», Якому властиві всі вчинені атрибути і Який далекий від усіх видів недоліків і вад. При цьому потрібно уявити, як в найпотаємніші куточки серця приходять духовна насолода і умиротворення.

178. Особи, які йдуть по шляху духовної досконалості.

179. Один із напрямків тасаввуфу.

Смисл аятів, над якими здійснюють муракаба, представляють без прив'язки до нашого світу. Розмірковують тільки над тим, що ці атрибути властиві тільки Всевишньому Аллаху. Коли це уявлення слабшає, потрібно ще раз прочитати цей аят і знову зануритися в розмисли. Після постійних вправ посиляться почуття іхсану і учень почне отримувати свою частку «ма'ріфатуллаха».

Сура Іхляс нагадує нам наступне: «Всевишній Аллах Єдиний, у Нього немає дружини і ніщо не подібне на Нього. Самотність властива тільки Йому.

У цьому світі немає відображення суті Всевишнього Аллаху. Йому притаманний атрибут «Мухалафатун ліль-хавадіс» - Він не подібний ні на що, що виникло пізніше. Щоб б не було у Всесвіті, Всевишній Аллах величніший за все. Наш Господь «мутагаль», тобто, Він ще величніший, ніж ми знаємо, Він настільки досконалий, що свідомість людини безсильна пізнати Його досконалість. Так як немає нічого, подібного до Нього і немає нічого протилежного, неможливо пізнати Його сутність.

Всевишній Аллах - «Самад». Він ні в чому не має потреби, все суще має потребу в Ньому. Всі сили у Всесвіті належать Всевишньому Аллаху. Людина, розмірковуючи над могутністю і величчю Всевишнього Аллаху, повинна усвідомити свою

нікчемність, і всією своєю істотою підкоритися Йому. Позбувшись від гордості і, усвідомивши свою слабкість, постійно молитися «О Господь мій!». І прагнути до того, щоб стати об'єктом відображення прекрасних атрибутів Аллаха.

«Ахадіят», тобто єдність не визнає поділу, обчислення, розчленування на частини і співтовариство. Тому Всевишній Аллах не народжується, не був народжений і ніщо не зрівняється з Ним. Тобто, Всевишній Аллах ніколи не був ані батьком, ані матір'ю, ані сином, як це стверджують християни. Бо «акида тавхіда» (вчення про Єдність Аллаха) не терпить співтовариств. Хто народжує, той ділиться, а що ділиться, те приречене на зникнення. В кінці і те, що народилося, виявиться в такому ж становищі. Народжують тільки тлінні істоти, які не залишаться на віки віків і це є необхідністю для збереження спадкоємства. А така потреба була б недоліком і вадою для Всевишнього Аллаха, який є Ахад, Самад і Ваджібуль Вуджуд. Тоді як Він далекий від усіх видів недоліків і пороків.

Так би мовити, серце, яке є центром тафаккуру і тахассусу, повинне відчувати візерунки божественної могутності і відображення Божої величі, і постійно перебувати в стані «хамд» (прославлення).

2. «Муракаба маіят»

На цій стадії поглиблено розмислюють над смислом аяту «**Він з вами, де б ви не були**».¹⁸⁰ Раб усвідомлює: з Ким він зобов'язаний перебувати. Цей стан стає як би свідомістю серця.

Люди ні в якому разі не залишаються поза межами знань і панування Всевишнього Аллаха. Де б вони не були: в глибині землі або висоті неба, неможливо залишитися поза межами знань Аллаха. Биття серцець, вдих і видих, видіння, здатність чути, чудова робота інших органів: все доводить, що Аллах завжди зі Своїми рабами. Коли Всевишній Аллах забирає ці функції, то настає момент смерті і люди вмирають.

Всевишній Аллах велить:

«Хіба ти не знаєш, що Аллаху відомо те, що на небі, і те, що на землі? Не буває тасмницею бесіда між трьома, щоб Він не був четвертим; або між п'ятьма, щоб Він не був шостим. Більше їх або менше - Він завжди з ними, де б вони не були. А потім, в День воскресіння, Він розповість їм про те, що вони зробили. Воістину, Аллах знає про всяку річ».¹⁸¹

180. Сура Хадід, 4.

181. Сура Муджадала, 7.

А найближчим другом людині є Всевишній Аллах. Надаючи вплив знаннями, часом Своєю могутністю, іноді Сам або за допомогою ангелів, Він у всьому ближчий до людини. Найближчий ближніх родичів. Родичі можуть бачити тільки зовнішній стан, але так як вони не можуть допомогти йому при будь-яких обставинах, зрозуміло, вони не можуть вирішити і всіх його проблем. Тоді як Аллаху відомо кожен стан і Він звершує все, що забажає. Особливо це має значення в передсмертну мить. Саме в той момент для людини немає нікого найближчого, крім Всевишнього Аллаха. В одному аяті Корану звелено:

«А коли душа підступає до горла і ви можете тільки дивитися на помираючого, Ми перебуваємо близько вас до нього, хоча ви не бачите цього».¹⁸²

Тих рабів, які забувають про невпинну присутність Всевишнього Аллаха і тих, які не володіють таким почуттям, Він попереджає наступним чином:

«Вони ховаються від людей, але не ховаються від Аллаха. Він знаходиться з ними, коли вони промовляють по ночам слова, якими Він

не задоволений. Аллах обіймає те, що вони роблять».¹⁸³

Раб, який усвідомив постійну присутність Всевишнього Аллаха і розуміє, що Він бачить всі скоєні ним вчинки, уникає гріхів і стежить за своїми діями.

3. Муракаба акрабіят

На цій стадії розмислюють над аятом «**Ми ближче до нього, ніж яремна вена**».¹⁸⁴ Всевишній Аллах ближче до нас, ніж ми самі. Йому відомі наші думки, наміри і почуття.

Всевишній Аллах знає кожне слово, яке промовлене людиною, причому про це не знають ангели, в обов'язки яких входить запис кожного слова. Він знає кожну думку, яка таємно виникає в голові людини, рішення, які приймає людина. Бо так само, як і всі, Він створює ваші думки. А хіба Творець може не знати про це?

Неможливо, щоб раб, який глибоко розмірковує про це, не тремтів і не піддавав свої вчинки аналізу! Якщо людина зможе повністю оживити в думках і серці тільки смисл цього аяту, у неї

183. Сура ан-Ніса, 108.

184. Сура Каф, 16.

не вистачить сміливості сказати хоча б одне, не угодне Аллаху слово, і навіть не зможе подумати будь-що таке, що суперечить Його волі.

Досить тільки одного цього аяту, щоб людина кожної миті вела благочестивий спосіб життя, і через страх піддалася звіту, будучи завжди напоготові.

У сурі аль-Анфаль повідомляється, що в будь-який момент, за Своїм бажанням Всевишній Аллах може увійти між людиною та її серцем,¹⁸⁵ і управляти її бажаннями та думками. Він настільки могутній, що може увійти не тільки між людиною і іншими людьми, але між людиною та її серцем. В одну мить Він може позбавити людину надій. Зруйнувати її волю і рішучість, і направити її в цілком протилежну сторону. Змінити його переконання, смаки. Тому, коли Всевишній Аллах опускає завісу між людиною та її серцем, і закликає до смерті, неможливо не відповісти на Його заклик і противитися Його велінню. Значить, людина не знає, що з нею станеться через один вдих-видих. (див. Алмалі М. Хамді, 2386-2387).

Абу Муса аль-Аш'арі (радияллаху анху) розповів одну історію.

«Ми в одному з походів були разом з Мухаммадом (саляллаху алейхі ва саллям). Піднімаючись на вершину пагорбів, ми гучним голосом вигукували «такбір» і «тахліль». І тоді Пророк (саляллаху алейхі ва саллям) зауважив:

– Гей, мусульмани! Не мучте себе, бо так звертаються до глухого, або до того, кого тут немає. Аллах завжди з вами, Він чує (вас) і ближче до вас, ніж ви самі до себе. (Бухарі, Джіхад, 131; Муслім, Зікр, 44).

Як впливає з подібних цих багатьох аятів і хадісів, так як Всевишній Аллах ближче до Своїх рабів, Він бажає, щоб і Його раби наближалися до нього. Тому Він наказує:

«...падай ниць і наближайся до Аллаха».¹⁸⁶

Хто за допомогою «муракаба акрабіят» усвідомив, що Всевишньому Аллаху відомі навіть думки, які пронеслися в голові, він буде уникати не тільки помилкових вчинків, але і незмінних почуттів та думок. Він буде прагнути до того, щоб наміри завжди були чистими і правильними.

В результаті таких розмислів у людини з'явиться сильна близькість і любов до Аллаха.

186. Сура аль-Алак, 19.

4. Муракаба мухаббат

При цій муракаба розмислюють над смислом аяту **«Аллах їх любить, і вони теж люблять Аллаха»**.¹⁸⁷ Внаслідок цього розмисла в душі людини посиляться любов до Аллаха. Тепер раб, заради Аллаха, на всі творіння буде дивитися з любов'ю. Він буде дивитися з любов'ю на кішку біля дверей, на собаку і навіть на зелену гілочку. Помітивши розкриту квітку, він вигукне: «О Боже, які Ти створюєш прекрасні блага. Адже і цю квітку подарував Ти». Невпинно буде вихваляти, і дякувати Аллаху. Нікого не буде ображати. Простить усіх, хто образить його.

Бо і ми здійснюємо гріхи, порушуючи волю Аллаха. Якщо ми не пробачимо образи, нанесені нам, з яким обличчям ти можеш просити вибачення за свої гріхи, вчинені всупереч волі Аллаха ?!

Прощаючи, стати гідним прощення Аллаха. Це є для мусульманина постулатом віри, який не можна упускати.

Справжня перемога - це вміння прощати, не відчуваючи при цьому ні найменшого гніву до тих, хто завдав особисту образу вам.

З іншого боку, пробачити заради Аллаха, є один із найбільших проявів любові до Аллаха. Якщо не демонструвати такі види проявів, заяви про любов до Аллаха залишаться порожнім звуком.

В процесі муракаба кожен віруючий, розмірковуючи над цими аятами, отримує фейз в залежності від свідомості, здібностей і щирості. Згодом він буде намагатися піднятися до такого рівня, щоб з розмислом прочитати увесь Коран.

Внаслідок муракаба раб усіма фібрами душі прагне до Всевишнього Аллаха, і не приділятиме уваги нічому іншому, крім Аллаха. Веління Аллаха будуть для нього важливіші за все. Займе свій язик поминанням Аллаха.

Щирого раба можна порівняти з дитиною, яка любить свою іграшку. Засинаючи, дитина спить з любов'ю до іграшки, і, вставши, тут же починає її шукати. Таким же чином відбудеться смерть і підйом людини з могили, і потім зібрання на місце Хашр. Людина повинна приділяти увагу тому, з якими думками вона лягає ввечері спати! Якщо всі думки мусульманина в повсякденному житті зайняті Аллахом, його смерть і оживлення відбудеться з Аллахом і з Його вдоволенням.

У хадісі йдеться:

«У Судний день люди будуть оживлені в тому стані, в якому вони померли». (Муслім, Джаннат, 83).

«Як ти будеш жити, так і помреш. Як помреш, так і будеш оживлений!» (Мунаві, Фейзуль кадр, 5/663).

Якщо всі прагнення і бажання людей спрямовані на будь-що інше, крім Аллаха, їхня смерть і друге оживлення будуть такими ж. А в Судний день вони не знайдуть собі помічників.

Щоб повністю досягти стану муракаба, необхідно зробити для себе звичкою звершення зікри і розмисла. Так як Мухаммад (саяяллаху алейхі ва саллям) казав:

حَفِظِ اللَّهَ تَجِدَهُ تَجَاهَكَ

«Думай про Аллаха і ти виявиш Його перед собою!» (Ахмад, 1/293).

Щоб отримати повну користь від муракаба, тафаккуру та зікрів, потрібно дотримуватися всіх адабів¹⁸⁸ та умов. Вибір такого часу, при якому

188. Адаб – правила, які регламентують відношення між людьми, а також відправу релігійних обрядів; етика, яка приписує звертати увагу на те, як набути милість Аллаха.

серце наповнене умиротворенням, а не в такі важкі моменти, коли мучить голод, долає гнів або бажання спати, є одним з таких адабів.

АДАБИ (ПРАВИЛА) РОЗМИСЛА

*Всі творіння є дзеркалом одного
з божественних відображень, які
Могутньою долонею відображені
в свідомості та розумі людини.
І відчуття тасмниць і мудростей
в цьому дзеркалі залежить від
чистоти дзеркала душі.*

АДАБИ (ПРАВИЛА) РОЗМИСЛА

РОЗМИСЛИ ДРУЗІВ АЛЛАХА

Якось хазрат Абу Бакр (радияллаху анху), згадавши Судний день, Терези, Рай, Пекло, стрій ангелів, скочення неба і Сонця, потемніння і падіння зірок, розкидання гір, впав у глибокий розмисл. Потім в страху перед Аллахом, вигукнув:

«Як би я хотів бути рослиною, як ці рослини, і щоб підійшла будь-яка тварина, і, з'ївши, знищила мене».

І тоді Мухаммаду (саляллаху алейхі ва саллям) був посланий нижче наведений аят:

«Тим же, які боялися постати перед своїм Господом, уготовано два сади».¹⁸⁹

В одну зі світлих ночей хазрат Абу Бакр (радияллаху анху) вийшов з дому. Дивився на

189. Сура ар-Рахман, 46. Суюті, Любабун нукуль, 2/146; Алуці, 27, 1170.

небо і милувався природою, яку з великою кількістю краси Всевишній Аллах створив для Своїх рабів. Тут він помітив пташку, яка сиділа на гілці дерева та воркувала прекрасним голосом. Хазрата Абу Бакра тут же охопив смуток, і він важко зітхнув. Із заздністю подивившись на пташку, він звернувся до неї:

«Яка ти щаслива, гей, пташко! Клянуся Аллахом, я теж хочу бути таким ж, як і ти. Сідаєш на дерева, харчуєшся фруктами і потім летиш. Для тебе немає звіту, немає мук! Клянуся Аллахом, ніж бути людиною, яка піддана звіту перед Всевишнім, я хотів би бути деревом на краю дороги. Щоб прийшов верблюд, зірвав мене, пережував і проковтнув». *(Ібн Абу Шайба, Мусаннаф, 8/144).*

Хазрат Алі (радияллаху анху) казав:

«Немає блага в поклонінні, далекому від фікхи,¹⁹⁰ тонкого розуміння; у «вера»¹⁹¹ без фікхи; в кирааті – без розмисла». *(Абу Нуаїм, Хілья, 1/77).*

190. Фікх – це детальне знання шаріатських приписів, які торкаються поклоніння, соціальних взаємовідносин та системи покарань.

191. Вера – обачність, побоювання, розрізнення дозволеного та забороненого. Одна зі стоянок (макам). Уникнення забороненого ставиться вищевиконання наказів (при тому, що, розуміється, необхідне і те, і інше). Завдяки вера' люди можуть набути перевершення над ангелами.

Нижче наведені мудрі слова хазрата Алі (радияллаху анху):

Немає блага:

1) В намазі, вчиненому без «хушу» (стану страху),

2) В пості, при дотриманні якого не уникали порожніх слів і непристойних вчинків,

3) В кирааті без розмисла,

4) У знаннях без почуття «вера»

5) В майні, в якому не проявляють щедрості,

6) У братстві, яке не зберігають,

7) У мінливому добрі,

7) У нещирій молитві.¹⁹²

Також хазрат Алі (радияллаху анху) з усього, на що дивився, засвоював уроки, довго розмірковував. Від страху перед Аллахом він плакав, як плачуть діти сироти; сильно тремтів, подібно хворому. Дуже любив здійснювати поклоніння, проводив аскетичний спосіб життя. Любив мало спати і здійснювати безліч благих справ. Релігію ставив понад усе. Він говорив:

192. Ібн Хаджар, Мунаббихат, стор. 31

«Всі блага зосереджені в чотирьох речах: розмові, мовчанні, погляді та вчинках. Будь-яка розмова, яка відбувалася поза рамками зікру, порожня. Мовчання без стану розмисла - помилкове. Погляд без повчання вважається безпечним. Вчинки, які не ведуть до поклоніння Аллаху, порожні і нікчемні. Хай буде милість Аллаха над людиною, розмова якої наповнена зікром та благом, мовчання - розмислом, погляд – засвоює уроки, і всі вчинки є поклонінням! Люди ніколи не постраждають від рук і слів такої людини ».¹⁹³

Ібн Масуд (радияллаху анху) описуючи Ахлі Куран, говорив:

«При розмові з людьми хафіз,¹⁹⁴ той, що вивчив увесь Коран, повинен виділятися своїм мовчанням. Сльози людини, яка вивчила Коран, мають свою особливу красу. Людина, яка стала хафізом, повинна бути поступовою, перебувати в стані розмисла і мовчанні, демонструвати свою високу моральність і характер». (*Абу Нуайм, Хілья, 1/130*).

Коли в Умми Дарда (радияллаху анху) запитали:

Якому поклонінню найбільше значення надавав хазрат Абу Дарда, вона відповіла:

193. Абу Наср Сарадж Тусі, аль-Лума, перекл. Х. Каміль Іл-маз, Стамбул 1996, стор. 137-140.

194. Хафіз – той, хто повністю вивчив Священний Коран.

«Розмисла та висновкам з нього».¹⁹⁵

Амір бін Абдікайс, один зі старих табіінів, розповідав:

«Не від одного, не від двох або трьох, а від багатьох асхабів хазрату Мухаммада (саляллаху алейхі ва саллям) я чув, як вони говорили наступне:

«Сяйво іману або ж збільшення світла іману, можливе на основі розмисла».¹⁹⁶

У хазрата Рабі бін Хайсамі запитали:

- Чи можеш ти описати нам людину, яка краща за тебе?

Він відповів:

- Так можу. Якщо при розмові людина згадує Аллаха, при мовчанні здійснює розмисл і при погляді засвоює потрібні уроки, та краща за мене.¹⁹⁷

Абу Сулейман Дарані радив:

«Привчайте свої очі до плачу, а серця - до розмисла».

195. Векі бін Джаррах, Зухд, стор. 474.

196. Ібн Кясір, 1/448; Суюті, ад-Дурруль Мансур, 2/409 (Алі Імран, 190.

197. Ібн Ханбаль, Зухд, стор. 334; Абу Нуаїм, Хілья, 2/106.

«Завантаженість мирськими справами є завісою між людиною та ахіратом, що є для праведників гіркою втратою. Розмисл над ахіратом сприяє появі світла мудрості і оживляє серця». (Імам Газалі, *Іхья*, 6/45).

Хазрат Юсуф Хамадані говорив:

«Коли в людини з'являється розмисл від віри, слідом йдуть благі вчинки. Потрібно постаратися наскільки можливо об'єднати діяння і розмисл».¹⁹⁸

Фудайль бін Іяз (рахматуллахі алейхі) казав:

«Розмисл виконує роль дзеркала Божої величчї і панування. Воно показує тобі добро і зло». (Імам Газалі, *Іхья*, 6/440).

Мухаммад бін Абдуллах казав:

«Розмисл має п'ять видів:

Розмисл над аятами Аллаха. Від цього з'являється маріфат.

Розмисл над благами Аллаха. Від цього з'являється любов.

Розмисл над обіцянками і нагородами Аллаха. Від цього з'являється прагнення до них.

198. Юсуф Хамадані, Рутбатуль хаят, перекл. Неждет Тосун, Стамбул 2002, стор. 60

Розмисл над погрозами і покараннями Аллаха. Від цього з'являється страх.

Розмисл над невдячністю за дані блага. Від цього з'являється сором і каяття ».

Мудреці казали:

«Довге здійснення розмисла об'єднує все хороше і добре. Мовчання - це безпека, а завантаженість порожніми справами тягне за собою засмучення і гірке каяття. Хто, забувши ахірат, йде на повідку незмінних бажань, той в Судний день, кажучи собі «Горе тобі!», Буде сильно бажати повного зникнення». (*Байхакі, Шуаб, 7/417/10812; 4/272/5070*).

РІЧКА РОЗМИСЛА ПОВИННА ТІКТИ В РОДЮЧІ ЗЕМЛІ

Всевишній Аллах кожному рабу дав здібності до розмисла. В душі кожної людини є бурхливо поточна річка розмисла. Ця річка ніколи не зупиняється і постійно тече. Якщо її не направляти і надати самій собі, невідомо куди вона потече. Почне текти де завгодно. Може розчинитися в посушливих пустелях. Іншими словами, вона подібно трісочці, яка потрапила в соляний потік, понесеться в невідомі краї.

Головне мистецтво - направити річку розмисла в сторону родючих земель і виростити хороший урожай.

Тих людей, які благо тафаккуру і тахасусу використовують в неугодних Йому цілях, Всевишній Аллах попереджає наступним чином:

«Воістину, найгіршими з живих істот перед Аллахом є глухі і німі, які не здатні розуміти».¹⁹⁹

«Ми створили для Геєни багато джинів і людей. У них є серця, які не розуміють, і очі, які не бачать, і вуха, які не чують. Вони подібні до худоби, але є ще більш заблудшими. Саме вони є безпечними невігласами».²⁰⁰

Серце подібне на дзеркало: темніє і покривається плівкою від безпечності і заперечення (істини). Для його очищення потрібно підтвердити (існування) Аллаха і потім, з любов'ю, спрямуватися до Нього. Людина повинна подумати над такими елементарними питаннями: «Чому ми прийшли в цей світ, в Чиїх володіннях ми проживаємо? Хто посилає нам їжу, куди лежить наш шлях? ».

Хто живе далеко від цих істин, загрузнувши в житті, підвладному нафсу, не приділяє часу

199. Сура аль-Анфаль, 22.

200. Сура аль-А'раф, 179.

для пізнання Аллаха серцем та розмислами над доказами Його існування, той є мандрівником з сумною долею.

Такі люди намагаються не помічати божественні блага, які зрозумілою мовою заявляють про істину, і не думають про них. Тому їх порівняли з тваринами, символами безпечності та омани. Бо всі їхні бажання зводяться до їжі, пиття і задоволення низьких бажань.

Всевишній Аллах велить:

«Чи бачив ти того, хто обожествив свою примху? Хіба ти є його опікуном і хранителем? Або ти думаєш, що більшість їх здатні чути або розуміти? Вони - всього лише подоба худоби, але вони ще більше збилися з шляху». ²⁰¹

Один із праведників сказав:

«Цей світ для розсудливих людей являє собою «сейр-і бадаі» (споглядання божественного мистецтва), а для дурних він складається з їжі та низинних бажань».

З іншого боку, розмисл, як ми згадували раніше, подібний на двосічний ніж. Може служити як добру, так і злу. Він може підкоритися низь-

201. Сура аль-Фуркан, 43-44.

ким бажанням нафсу, а може підкоритися наказу духовних висот. Тих, хто використовує здібність до розмисла в неправильних цілях, Всевишній Аллах попереджає наступним чином:

«Ні одна людина не увірує без дозволу Аллаха. Він скидає лютя на тих, хто не розуміє».²⁰²

Самий величезний бруд, який може пристасти до людини, це хвороба заперечення. Хто не завантажує свій розум і душу «кавні» (космічні, які закликають міркувати) і «калами» (словесні, тобто, які містять звернення, заклинання), аятами Аллаха, хто не розмірковує над ними, той не зможе позбутися від цього бруду.

Розуми, які живляться світлом «іману» і ведені під керівництвом «вахій» (одкровенень), знаходять шлях до «тавхіда» і пізнання Аллаха. Тоді як розуми, позбавлені цього, не удостоюються істини і добра. Саме в цьому полягає помилка філософів, які вважають, що можуть, не спираючись на «вахій», пізнати істину тільки завдяки своєму розуму.

Так вони вважають, що розуми, далекі від віри, можуть знайти шлях до істини і добра.

З іншого боку, щоб правильно використовувати благо розмисла, необхідно не займати розум і душу нікчемними справами. Так як в аяті звелено:

«..Які відвертаються від усього дозволеного».²⁰³

«Вони не свідчать брехливо (або не присутні при брехливих розмовах), а коли проходять повз дозволеного, то проходять з гідністю».²⁰⁴

В одному хадісі йдеться:

«Хто уникає непотрібних речей, значить, він хороший мусульманин». (Тірмізі, Зухд, 11; Ібн Маджа, Фітан, 12).

Найбільш ефективними ліками для хвороб душі є концентрація тафаккуру людини над корисними речами і відсторонення від усього непотрібного. Розмисли над нікчемними і дозволеними справами - це врата всіх бід, поразок і принижень. Хто думає над непотрібними речами, той втратить корисне і буде наділений тим, що йому необхідно.

Ібн Джузї говорив:

«Розмисли серця над «мубахамі» (не забороняється шаріатом) призводить до появи «зульма-

203. Сура аль-Му'мінун, 3.

204. Сура аль-Фуркан, 72.

та» (духовного бруду). Тепер уяви собі наслідки розмислів і планування заборонених справ. Якщо навіть «міск» (ароматична речовина) змінює властивість води і перешкоджає здійсненню їй тахарату, то подумай про властивості води, яку облизала собака! Тому один з великих людей казав: *«Хто зробив для себе звичкою здійснення мубахів, той позбавлений насолод «вуслата» (наближення до Аллаха). (Бурсаві, Рухуль баян, аль-Му'мінун, 51).*

Якщо людина не направить силу тафаккуру, тахассусу, уяви та уявлення на благо, шайтан спрямує всі її думки до поганого. Отже, ця людина не зможе стати володарем блага божественного розмисла. Здібності розуму і душі, даровані їй в якості блага Всевишнім Аллахом, замість того щоб принести користь, принесуть їй шкоду.

Тому, правовірний повинен думати в тому ключі, який зазначено Священним Кораном і Сунною, і завжди спиратися на істину і добро.

РОЗМИСЛИ ПОТРІБНО ЗВЕРШУВАТИ РАЗОМ З ЗІКРОМ

Юсуф Хамадані (куддіса сірруху) казав:

«Серце та зікр подібні дереву і воді. А серце з розмислом подібне на дерево з плодами. Помилково

чекати появи зелені, не поливаючи дерево і сподіватися появи плодів до появи листя і квітів. Навіть якщо захотіти, воно ніколи не принесе плоди, так як всьому свій час. Спочатку дерево потрібно поливати, очищати від шкідливих, рослин, які обвиваються, потім чекати коли воно прогріється сонячним теплом. Коли це станеться, дерево стане свіжим і радісним, прикраситься зеленим листям. І тільки після того, як дерево досягне цієї стадії, буде правильним очікування плодів. Тепер цей час отримання плодів». (*Рутбатұль хайят, стор. 71*).

Хазрат Хасан Басрі казав:

«Розумні люди навчають своє серце переходити від зікру до розмисла і від розмисла до зікру. В результаті цього їхні серця говоритимуть. Після цього їхні серця будуть висловлювати тільки мудрість». (*Имам Газалі, Іхья, 46*).

Отже, не можна відокремлювати зікр від розмисла. Один із важливих моментів зікру - здійснювати його усвідомлено і розмірковуючи над смыслом. Як казав один з великих святих хазрат Мухаммад Парса, при здійсненні зікру каліма-і таухід» (Ля іляха ілляллах), потрібно вважати, що все суще приречене на зникнення, і, видаляючи зі свідомості все, крім Аллаха, очистити думки. Серце має наповнитися свідомістю того, що воно є рабом тільки Всевишнього Аллаха. Кажучи «ілляллах» (є

тільки Аллах), потрібно думати над тим, що початкове існування Аллаха вічне, і тільки Він є Єдиною істотою, до якої потрібно прагнути з любов'ю. Таким чином, в серці відобразиться «джамаль» (прекрасні) атрибути Всевишнього Аллаха.

Хазрат Бахауддін Накшібанд (куддіса сірруху) казав:

«Метою зікру не є тільки повторення слів «Аллах» і «Ля іляха ілляллах». Можливо, потрібно відправитися до «мусаббібу» (головною причиною всього є Аллах) і знати, що всі блага йдуть від «мусаббіба».

Тобто, смисл зікру полягає в переході від стану безпечності в стан споглядання.

Мавляна (куддісу сірруху) казав:

«Наш Аллах, який Один і не має дружини і нічого подібного Собі, дав нам дозвіл, наказавши

«اذكُرُوا اللَّهَ» (поминайте Аллаха). Він побачив нас у вогні і подарував нам «нур» ... Зікр, який чинять тільки ротом і язиком, без почуттів, без розмисла, є порочною уявою. Царюючий зікр, тобто зікр від душі і серця, відчуваючи здивування, він очищений від слів і літер». (Маснаві, с.2, бейт;

1712, 1712).

У того, хто поминає Аллаха, розмірковуючи над Його іменами і атрибутами, з часом посилиться любов до Нього, так як поминання Аллаха не означає механічне повторення слова «Аллах». Зікр - це приміщення любові до Нього в серці - центр пізнання.

Завдяки зікру і розмислу, людина спочатку досягає «мухабаттулаха» і завдяки цьому «маріфатуллаха», тобто, він почне краще розуміти імена і атрибути Всевишнього Аллаха. Внаслідок цього і Аллах полюбить його, і зробить його Своїм другом. Бо в хадісі-кудсі Всевишній Аллах звелів:

«З моїх святих рабів і творинь Мої улюблені ті, хто поминає Мене. Натомість і Я згадую їх!»
(Ахмад, 3/430).

Зікр складається з трьох частин: мови, тіла і серця. Зікр мови - це поминати Аллаха Його прекрасними іменами і атрибутами, дякувати Йому, прославляти з тасбіхами, читати Його книгу і звертатися до Нього з молитвами. Зікр тіла - це займати органи тіла тим, чим звелено їх займати і утримувати їх від скоєння забороненого. Зікр серця Алмалі Хамді Ефенді роз'яснював в такий спосіб:

«Зікр Кальбі» - це поминання Аллаха від щирого серця і складається він з трьох складових:

1) Розмислювати над доказами, які вказують на сутність і атрибути Аллаха, і шукати відповіді на сумніви, які виникли щодо Його володінь.

2) Розмислювати над правами Аллаха на нас і своїми обов'язками, як Його рабів. Тобто, міркувати над повеліннями і заборонами Аллаха, над їхніми доказами та мудрістю. (Так як людина знає сутність обов'язків і наслідки підпорядкування Божим велінням, вона починає сильніше прагнути до здійснення праведних вчинків).

3) Розмислюючи над творіннями внутрішнього і зовнішнього світів, і над таємницями їх створення, усвідомлювати, що кожна частинка є відображенням божественного світу. В очах тих, які як слід дивляться на ці частинки, відображаються промені світу «джамаль» (краса) і «джалаль» (велич). І це швидкоплинне відображення найцінніше нашого світу.

Немає кінця зікру на цьому ступені. На цій точці людина виходить з себе і зі світу. Вся її свідомість губиться в Істині. Що навіть від зікра і Закіра (здійснює зікр) не залишається ані імені, ані ознак. Відчувається тільки «мазкур» (згадувана Істина). Так, багато хто говорить про цю ступінь, але ті, хто досяг її, не мають нічого спільного зі словами». (*Хак Діні Куран Ділі, сура аль-Бакара, 152*).

Таким чином, всі творіння є дзеркалом божественного прояву, які могутньою рукою утримуються в свідомості людини. І відчуття таємниць і мудростей в цьому дзеркалі залежить від чистоти дзеркала душі.

Найбільш благодатним часом зікру та розмислу є передсвітанковий час

Хто любить, той часто поминає того, кого він любить. Хто часто поминає будь-кого, через деякий час він починає ще більше любити його. Велич улюбленого відповідає самопожертві, зробленій заради коханого. Так ось, переривання солодкого сну на світанку і звернення до Всевишнього Аллаха, і є одним з прекрасних проявів істинної любові.

Треба пам'ятати, що в передсвітанкові години божественна милість і прощення немов переповнює все. Солов'ї, отримуючи натхнення від цього Божого блага, співають найсолодші мелодії. В цей час різнокольорові квіти, які розкрилися дивовижно благоухають. Як сумно, коли люди позбавляються своєї частки від цього божественного столу милосердя!

Найціннішою частиною дня є передсвітанкові години, які припадають на останню третину

ночі. Передсвітанковий час - це миті, коли мозок не заповнюють турботи, серце очищається, тиша переповнює все навколо, і слабшають тлінні зв'язки. Це час, коли сходить Божа милість і Господь світів дуже близький до Своїх рабів. Унаслідок віддаленості від турбот і душа повністю спрямовується до Аллаха, і для людей, які розмірковують, це час є найбільш влучним часом для засвоєння уроків. Це найбільш плідний час для розмисла.

Всевишній Аллах звелів:

«О той, що закутався! Простоюй ніч без малого половину ночі або трохи менше того, чи трохи більше того, і читай Коран розміреним читанням. Ми неодмінно пошлемо тобі вагомі слова. Воістину, молитви після пробудження серед ночі важкі та зрозумілі за викладом. Воістину, вдень ти буваєш довго зайнятий».²⁰⁵

День в протилежність передсвітанковій тиші, це час, коли увага розсіюється, збільшуються звуки і шуми. Хто не використовує ефективний час ночі, той між денними турботами не досягне того фейза і духовного стану від прагнення до Аллаха і здійснення ібади, яка буває в передсвітанкову годину.

Отже, передсвітанковий час - це особлива мить, виділена для поклоніння, а дні є прекрасним благом, призначеним для служіння і пошуку їжі. Тобто, віруючий в передсвітанкову годину повинен бути тільки з Аллахом, а в денний час змушений бути разом з Аллахом серед народу.

Пророк (саяллаху алейхі ва саллям) ніколи не нехтував вчиненням намазів, читанням Корану, вознесінням молитов і розмислом в самі благодатні передсвітанкові години. Він настільки цінував цей час, що навіть в той час, коли він захворів, що не міг стояти на ногах, він сидячи використовував цінні передсвітанкові години.²⁰⁶

Посланець Аллаха (саяллаху алейхі ва саллям) для розмисла головним чином використовував ночі. В сльозах, до набрякання ніг перебував в «киямі» (стояння), годинами перебував в «рукуг» (поясний поклін) і «саджди» (земний поклін).

Імам Хасан бін Рушайк казав:

«Щоб відкрити замки від річок розмисла і воріт Істини, немає кращого ключа, ніж прокинутися на світанку і звершувати діяння, які сприяють духовному зростанню. Так як людина в ті години далека від зовнішніх зв'язків, мирських

206. Абу Давуд, Тагавву, 18,

турбот і бажань. Вона проводить свій час разом з Господом. Її тіло відпочило, вона прийшла в себе, освіжіла і підбадьорилася. Одним словом, найпрекрасніший час доби, це час між днем і ніччю, коли повітря чисте, подих вітру солодкий, тобто передсвітанкові години. Бо на світанку світло покриває темряву. А ввечері на протигагу цьому, темрява покриває світло». (див. Абу Гудда, Цінність часу, стор. 86).

В аяті повідомляється:

«Вони (праведники для здійснення намазу вночі і прощення гріхів) відривають свої боки від ліжка, волаючи до свого Господа зі страхом і надією, і витрачають з того, чим Ми їх наділили».²⁰⁷

Звернення віруючого до Аллаха з проханням пробачити гріхи, переповнене почуттями від думок про Божий гнів, згадуванням смерті, оцінки і планування решти життя, розмислами над Священним Кораном є праведні діяння, які улюблені Аллахом і для Нього приємні.

Тим рабам, які в такій формі проводять передсвітанкові години, і живуть життям, наповненим

благодійністю, Всевишній Аллах повідомляє наступну виняткову звістку:

«Ні одна людина не знає, які насолоди для очей приховані для них у відплату за те, що вони звершували».²⁰⁸

Цей аят Посланець Аллаха (саяяллаху алейхі ва саллям) коментував наступним чином:

«Всевишній Аллах повеліває: «Для Своїх праведних рабів я приготував такі блага, які до цього не бачили ні одні очі, не чув ні один слух, і ні одна людина не може ні представити, ні уявити!» (Бухарі, Бадуль хальк, 8; Тафсір, 32/1; Тавхід, 35; Муслім, Джаннат, 2-5.

З цього зрозуміло, що невідомих для нас райських благ, в порівнянні з тими, про які нам повідомили, набагато більше. У деяких повідомленнях згадується, що про ці блага не знають навіть ангели і пророки.

208. Сура ас-Саджда, 17.

ВИСНОВОК

РОЗМИСЛ – ЦЕ КЛЮЧ ІСТИНИ ТА СПАСІННЯ

Розуміння істини можливе лише за допомогою розмисла і висновків з нього. Як може зрозуміти і знайти істину людина, яка поводить себе подібно сліпому і глухому перед доказами, тобто, перед візерунками божественної могутності і проявами величі? Тому говорили: «Якщо знання не пробуджують почуття, не буде і науки».

Стан невірних, які не можуть знайти істину, Всевишній Аллах в аяті описує наступним чином:

«Ти не примусиш чути мерців і не змусиш глухих почути твій заклик, коли вони звертаються назад».²⁰⁹

Якщо людина, яка бажає бути захищеною від таких бід, як сумніви, низькі бажання, і вихована «вахій», буде намагатися отримати свою частку з

духовної спадщини Мухаммада (саяяллаху алейхі ва саллям), вона досягне істини і блага. Навіть якщо не брати до уваги його чудеса, і як слід міркувати тільки над його моральністю і життям, людина зрозуміє, що він воістину справжній пророк і те, до чого він закликав, дійсно є істиною. В результаті цього розмисла - з дозволу Аллаха - він позбудеться від бажань нафсу і тупиків, в яких застряг розум.

Всевишній Аллах про стан і каяття мешканців Пекла повідомляє наступне:

«Там вони закричать: «Господь наш! Виведи нас звідси, і ми будемо поступати праведно, а не так, як ми чинили раніше».

Аллах накаже: «Хіба Ми не дарували вам досить довге життя для того, щоб опам'ятався той, хто міг опам'ятатись? Та й застережливий увіщувач приходив до вас. Скуштуйте ж покарання, і немає для беззаконників помічників».²¹⁰

Значить, людина може пізнати істину і знайти вічне спасіння двома шляхами:

1) Знайти праведних мусульман, піти за ними, і в атмосфері їх духовності і фейза поклонятися Аллаху.

210. Сура Фатір, 37.

2) Знайти істину, використовуючи можливості до тафаккуру і тахассусу відповідно до положень Корану і Сунни, і змусити свій нафс підкорятися їй. Не доводиться сумніватися в тому, що якщо людина не буде підкорятися ахлі хакікат (людям істини), або ж покладаючись на свою думку, не піде по шляху, вказаному розуму, в кінці його очікують болісні покарання.

СПРАВЖНІЙ РОЗМИСЛ – ЦЕ ПІД- ТВЕРДЖЕННЯ ВАДЖІБУЛЬ ВУДЖУД

Як ми казали раніше, людина не зможе пізнати сутність Всевишнього Аллаха. Бо людські способи пізнання - це «хавасс-і хамса» (п'ять почуттів), розум і серце. А можливості цих здібностей пізнання обмежені. Засобами, можливостями і здібностями які обмежені, неможливо пізнати істоту, яка є Баки (Предвічний), Мутлак (Абсолютний), Азали (Одвічний) і Абаді (Вічний). Обмеженими засобами можна пізнати тільки обмежене.

Отже, положеннями Корану і Сунни заборонені такі дії, які перевищують людські можливості, як, наприклад, розмисли над сутністю Аллаха, намагатися повністю вирішити таємницю і мудрість передвизначення. Як зневага розмисла божественних істин є причиною нещастя, також і

зусилля людини, які перейшли межі дозволеного, і спрямовані на виконання справ, які перевищують її можливості і сили, прирікає її на величезну втрату.

Тому Мухаммад (саяяллаху алейхі ва саллям) казав:

«Розмислюйте над творіннями і благами Аллаха, але ні в якому разі не думайте над сутністю Аллаха! Так як ви ніколи не зможете (належним чином) оцінити Його ступінь!» (див. Дайлемі, 2/56; Хайсемі, 1/81; Байхакі, Шуаб, 1/136).

Хазрат Ібн Арабі казав:

كُلُّ مَا خَطَرَ بِبَالِكَ وَاللَّهُ غَيْرُ ذَلِكَ

«Яка б думка, пов'язана з Аллахом, не прийшла б тобі в голову, знай, що Аллах зовсім інший». Так як одна з реалій, якої вчить Іслам, наступна: одним з атрибутів «Особистості» Всевишнього Аллаха є «мухал'яфатун ліль хавадіс», тобто не має нічого спільного, навіть найменшої ознаки, з іншими творіннями. З цієї причини, навіть якщо ми будь-яку людину будемо характеризувати деякими такими властивостями, які притаманні Аллаху, як «алім» (вчений), «аділь» (справедливий), це не буде їх уподібненням завдяки нашій вірі в атрибут «мухал'яфатун ліль-хавадіс».

Поряд з тим, що неможливе пізнання істиною суті Аллаха, але виходячи з відображень атрибутів у Всесвіті і в усьому що відбувається, можна розумом і серцем зрозуміти Його існування і Його Єдність. Тільки це допустимо для людини, яка, як і всі творіння, обмежена у своїх можливостях і силах. І цього цілком достатньо для того, щоб Аллах вважав нас правовірними, віруючими. Тому ісламські вчені говорили: «Вершина знань і саме гідне - це маріфатуллах, тобто знати, що Аллах існує».

Дійсно, людина є володарем такого розуму, який вибудовує такий логічний ланцюг: від ознак до описуваного, від твору - до майстра, від картини - до художника, від слідства - до причини. Таким шляхом людина, дивлячись на творіння, кожне з яких є чудо мистецтва і на послані блага, може зрозуміти згідно свого рівня здібностей, величі, могутності і милості Всевишнього Аллаха. Тобто, кожен може взяти стільки води з океану маріфатуллаха, скільки вміщує його посудина.

Хазрат Мавляна казав:

«Одного разу у мене з'явилося бажання побачити нур Аллаха в людях. Я немов хотів побачити океан у краплині, і Сонце - в частці..»

Якщо людина, зі здоровою свідомістю і щирим тафаккуром і тахассусом зверне увагу на атрибути

Всевишнього Аллаха, на Його дії і творіння, вона ніколи не стане невірною. Так як передвизначення починається тоді, коли порушуються функції розуму і мислення, а також сприйнятливості серця. Тобто, неможливо уявити, щоб розсудлива особистість з чуйним серцем і твердими природними даними, схилилася до безвір'я. Якщо ця людина, відкрила очі в світі безвір'я, вельми висока ймовірність позбавлення її від «куфра» (невір'я). Прикладом цього є хазрат Ібрахім, який, не дивлячись на те, що народився серед язичників, завдяки розуму і духовним здібностям зрозумів існування і Єдність Аллаха. Про це докладно розповідається в Священному Корані.

З врахуванням цього неможливо вважати абсолютним «мункіром» (людина, яка заперечує істину) розсудливу людину. Бо якщо стосовно будь-чого сказати «ні», це не вирішує проблему. Потрібні переконливі, правильні аргументи та докази. Що доводять ті, які кажучи «ні», не розв'язали при цьому загадку життя, Всесвіту і загробного життя? Це подібне на стан людей, які голодні, але не розуміючи цього, зіпсували собі здоров'я. Хоча вони, будучи голодні, кажуть що ситі, це є доказом їх хвороби. Людина, у якої порушилися функції нервової системи або ж їй зробили наркоз, не може відчувати цвях, який потрапив в тіло або ніж, яким, як тканину, ріжуть його органи.

Тому про людей, які хворі, але не розуміють цього, Всевишній Аллах використовує таке висловлювання:

«Сліпі, глухі, німі».

Бо в природу кожної людини Всевишній Аллах вмістив необхідність і здібність до пошуку віри та істини. Тому відсутність відомостей про віру та істину є причиною духовної сліпоти і глухоти. Але ж і душа невіруючої людини готова пізнати Аллаха або ж перебуває на шляху до пізнання. Але це, через духовну сліпоту або глухоту, не вийшло з підсвідомості. Немов сні, які наснилися, але їх не можуть пригадати.

Іншими словами, схильність душі людини до віри має під собою природні властивості, вгамувати які як голод, виникає необхідність ще з дитячих років. Наприклад, побачивши батька, що здійснює намаз, дитина не буде ставити питання торкаючись суті, якості намазу. Так як вона не пізнавши велич Аллаха, вона стане вживати конкретні, уособлені висловлювання. Вона запитає про величину Аллаха, стане цікавитися тим, куди йдуть мертві, і захоче дізнатися, що являє собою Рай і Пекло. Вона буде завжди знаходитися в пошуку. Так як в природі людини прихована духовність. Коли ці приховані здібності з'являються в свідомості, людина стає віруючою. Коли вони укладені

в підсвідомості, людина стає невіруючою. Подібна пташці, яка закрита в клітці. Якщо пташку довго тримати в клітці і потім її відпустити на волю, вона не зможе літати. Так як її крила заkostenілі. Також, коли почуття віри не виходить на поверхню свідомості, здатність людини до віри починає притуплятися.

Значить, необхідно пізнати Аллаха, який створив нас з небуття, відповідно до наших можливостей і здібностей. Щоб досягти близькості до Нього, пізнавши «ірфан» і маріфатуллах, вельми важливо правильно зрозуміти Його атрибути і діяння.

Якби Всевишній Аллах - Владика мудрості в кожній справі - відправляючи до суспільства язичників для заклику до Ісламу хазрата Мухаммада (саяяллаху алейхі ва саллям), відразу наказав би прочитати аят «Читай з ім'ям Господа, що в Нього нема подружжя і немає співтоваришів», це тут ж викликало б заперечення. І зменшилася б вірогідність привернути увагу людей, погляди яких обумовлені «шірком». ²¹¹ Тому Всевишній Аллах почав Своє звернення з атрибута «створювати», який ніхто не міг відкинути. Змусивши визнати це, Він пов'язав слово «створювати» з Творцем

211. Шірк – язичництво, багатобожжя.

і потім наказав: **«Читай в ім'я твого Господа, Який створив все суще».**²¹²

Язичники, які знали, що ідоли нічого не можуть створити самі по собі, зрозуміли, що справжнім Богом є Аллах, і всіх справжніх вихвалянь гідний тільки Він.

Муфассір Байдаві писав:

«У сурі «аль-'Алак» Всевишній Аллах нагадує, що підніс людину з низької сходинки на саму найвищу сходинку. Таким чином, перш за все, Він вказує на створення, що сприяє пізнанню Аллаха шляхом роботи розуму. По-друге, Він привертає увагу на читання і письмо, що є наслідок здатності людини чути. Тобто, з'єднує умоглядні і практичні знання.

Отже, Всевишній Аллах зробив розмисл над творіннями засобом увірування «тих, які заперечують», щоб вони прийшли до Істини. А розмисл віруючих є способом зміцнення віри і посилення «якін» (очевидної, несуперечливої віри).

Все перебуває в процесі руху та змін

Якщо подумати, в цьому світі, який ми бачимо, все змінюється. З однієї форми переходить в іншу. Наприклад, «нутфа» переходить в «алак», «алак» - в «мудгая», мудгая - в м'ясо та жир..²¹³ Такі форми видозмін відбуваються і в зірках, плаєтах, речовинах, рослинах, тобто, у всьому.

Всередині атому відбуваються величезні рухи. Електрони рухаються по тонко розрахованим орбітам і з недосяжною нашому розуму швидкістю.

Один поет прекрасно висловився про те, що при переході від твору до творця цілком достатньо однієї частинки:

*Не потрібен увесь наш світ щоб зрозуміти
про Твоє існування,*

213. Перші сорок днів, які проводить немовля в утробі матері, в хадісі згадані як стадія зародження «нутфа». Сучасні відкриття доказують, що перша стадія ембріона триває сорок днів, і саме в цей час відбувається утворення «алака» (зародка), що повністю співпадає поясненню Мухаммада (саляллаху алейхі ва саллям) висловленого словом «збиратися». Між 40 і 80 днями проходить стадія «мудга» (ембріона), між 80 та 120 днями - стадія закладання форми, після 120 днів дитина починає подавати ознаки життя.

*Достатньо для доведення однієї створеної
Тобою краплі. (Шінасі)*

Якщо згадати, що на вістрі шпильки, площа якої близько одного кв. міліметра, перебуває приї близько 100 трильйонів атомів, ми ще краще зрозуміємо, твором якої могутності є рух у всьому Всесвіті.

Щоб виникли всі ці рухи і зміни, виникає необхідність в істинному джерелі руху. А це Всевишній Аллах, Який є Халлак-і Мутааль. Бо цілком неможливо, щоб усі ці надприродні стани, які викликають здивування розуму, виникли без зовнішнього фактора, або ж від несвідомого джерела.

Все створено з визначеною метою

Очевидно, що в цьому світі все створено з певною мудрістю і метою. Як ми раніше казали:

- Світлом Сонця і Місяця висвітлюються всі творіння в світі і знаходять радість в цьому. Завдяки обертанню Землі і Місяця навколо Сонця проявляється час. Обертання Землі дає нам поняття пір року, років, днів, і ночей, а обертання Місяця - місяців.

- Повітря, яке ми постійно вдихаємо, потрапляючи в легені, очищається кров'ю. І так як наше тіло найбільше його потребує, повітря багато і воно всюди навколо нас.

- Вітри переносять хмари і там, де вони необхідні, йдуть дощі. Також вітри проводять запліднення рослин і дерев, регулюють спеку, очищають повітря.

- Таким же чином неможливо перелічити всі корисні властивості морів.

Все це і ще безліч речей, які ми не в змозі перерахувати, досить важливі для життєдіяльності людей. Значить, той, хто дивиться на них вивчають поглядом і розмірковує над ними, прийде до висновку, що в творінні всього сущого є величезна мудрість і мета. І вважати все це збігом обставин, випадковістю, говорить про відсутність совісті та здорового глузду. Все це творіння Істоти, Яка володіє знаннями, мудрістю, могутністю і величчю. А це Всевишній Аллах.

Із однієї і тієї речовини виникають різні речі

Джерело всіх творінь, які ми бачимо навколо, одне і те ж. Всі вони виникли з речовини. Різні

елементи представляють частинки однієї речовини. Наприклад, всі небесні тіла виникли з однієї і тієї речовини. Але у кожного тіла є свої особливості, функції, обсяг і життя. Деякі холодні, а на інших спекотно до крайнього ступеня...

З таких елементів, як азот, вуглець, кисень і водень складаються рослини і тварини. Але ж між цими речовинами і життям, особливо між такими високими її проявами, як знання, воля, могутність, здатність чути і бачити, немає ніякого зв'язку.

Все це і є чудеса божественного мистецтва. Настільки відмінні і досконалі істоти, які ми бачимо у Всесвіті, є творіння Художника, який володіє величезною могутністю.

Абсолютно неможливо, щоб істота, створила стільки чудес мистецтва, була пізніше подібною на них. Це Одвічний Всевишній Аллах, Який є Ваджібуль вуджуд, тобто, Його існування необхідне і існує Сам по собі.

Зовсім неважко для мислячої людини пізнання і захоплення перед Господом. Завдяки розмислу, людина, якщо вона невірна, знайде віру. Якщо вона віруюча, досягне більш високого рівня, і вона почне підніматися по сходам марин фата і мухаббат (любові).

Шлях маріфатуллаха

Вчені-калямісти²¹⁴ кажуть, що перший фард, який замовлений людині, це маріфатуллах, тобто пізнання Аллаха і прагнення до розмисла, який поведе до Нього ».

Загальна і основна мета Священного Корану - позбавити розум і серця від диктату всього, крім Аллаха, і направити до маріфатуллаху.

Всевишній Аллах створив людину для того, щоб вона пізнала Його і поклонялася Йому. Цієї мети людина може досягти зікром та розмислами. Ібада - суть людського життя. Найбільш кращою формою поклоніння Аллаху є зікр. А зікр і розмисл подібні двом нерозлучним братам.

Безперечно, найважливіше для людей - це досягти вічного щастя і знайти спокій. Всі інші бажання, в порівнянні з ними, залишаються не настільки важливими. Найбільш важливим засобом для досягнення вічного щастя і спокою є «маріфат».

Наукові знання засновані на розумінні причинно-наслідкового зв'язку однієї із подій. А маріфат, на додаток до цього, здійснюється на

214. Калям (араб.: слово, промова) – теоретичне мусульманське богослов'я, яке опирається на формально-логічні доведення для обґрунтування релігійного вчення.

усвідомленні прояву Божественної волі. Тому знанням, які торкаються Аллаха, дали назву «маріфатуллаха». Тобто, це означає розуміння існування Аллаха відповідно до рівня маріфату. Тому в 84-87 аяти сури Му'мінун слово «тазакур» (міркування, поминання) згадано раніше слова «таква» (богобоязливість). Це пояснюється тим, що люди досягають маріфату через тафаккур і тахассус. Люди знають, що після пізнання Аллаха так, як це личить Його величі, потрібно вести благочестивий спосіб життя, уникаючи порушення Його волі. Бо без маріфатуллаха, тобто, без розуміння Аллаха належним чином, жодне діяння не має цінності.

Безсумнівно, що найважливішим знанням є маріфатуллах. Гунайд Багдаді (куддіса сірруху) казав:

«Якби я знав, що під небесним склепінням є знання вище, ніж знання, до якого прагнуть Ахлі маріфат, я нічим не займався б і невпинно докладав зусиль, щоб знайти їх».

Ібн Каюм аль-Джаузї казав:

У Священному Корані Всевишній Аллах закликає Своїх рабів досягти маріфатуллаха двома способами:

1. Дивитися на діяння і творіння Всевишнього Аллаха, і розмислювати над ними.

2. Здійснювати тафаккур і тадаббур над аятами Священного Корану.

Перша група - це сказані відкритим текстом аяти Аллаха. А друга група аятів - це ті, які можна почути і усвідомити розумом. (*Ібн Каюм, Фаваїд, 31-32*).

Тафаккур і тахассус над ними сприяють досягненню людиною іману «тахкікі» і направляють до причини створення.

Як прекрасно висловився якийсь поет:

«Увесь Всесвіт - від початку від кінця - найя величніша Книга Аллаха. Яку б літеру ти не прочитав в цій величезній Книзі, ти побачиш, що смисл один - Аллах. Над якою б дрібною часткою Всесвіту ти не розмислював, вона приведе тебе до Аллаха».

Розмисл повинен перейти в практичні діяння

Для осягнення істини за допомогою розмисла, зікру і муракаби, необхідно практикувати отримані знання. Якщо людина, яка думає над Божими істи-

нами і аятами Корану, зуміє скористатися ними на практиці, то означає, що вона здійснила розмисл на бажаному Аллаху рівні. Бо діяння є зовнішнім втіленням «батині»²¹⁵ тафаккуру та тахассусу.

З цього питання Імам Газалі писав:

«Плоди розмисла це осягнення знань, досягнення духовної чистоти і прагнення до вчинення праведних діянь. Коли в серці з'являються знання, стан серця змінюється. Коли змінюється стан серця, змінюються вчинки органів. З цієї точки зору вчинки підпорядковуються стану, стан - знанням, а знання - розмислом. В такому випадку, розмисл і початок, і ключ до всього доброго.

Істинний розмисл - це такий розмисл, який спонукає людину від некрасивого до прекрасного, від жадібності - до аскетизму і достатку. Це такий розмисл, який сприяє отриманню людиною стану «мушахада»²¹⁶ і стану праведності». (Імам Газалі, *Іхья, 6/47*).

Завдяки тафаккуру і тахассусу, який перейшов в діяння, людина позбавляється від хвороби бачачи чудеса Всесвіту як щось буденне, звичайне.

215. Батин – внутрішня сторона душі людини.

216. Мушахада – споглядання.

Дійсно, звичайна людина, захоплюючись картиною, на якій художник відобразив природу, не відчуває таке ж відчуття захоплення перед Всесвітом і його Творцем. Всі чудеса вона сприймає в повсякденному світі.

Друзі Аллаха, володарі чистих сердець, замість подиву і захоплення полотнами, які художники створюють заради створення свого іміджу, відчувають подив і захоплення перед головним Художником і Його творами. Вони відчувають насолоду від нескінченних чудес Божественного мистецтва, які створила в природі могутність Аллаха. Вони дивляться на різнокольорові рослини і квіти, які виростили на одному і тому ж ґрунті, на їхні переливи, на кольори. Вони дивляться на незліченну кількість плодів на деревах, на дивовижні візерунки на крилах метелика, життя якого триває близько двох тижнів, на чудеса створення людини. Ці люди захоплюються здатністю очима бачити, здатністю мозком думати, і нескінченними Божественними чудесами, які називаються «лісануль-халь».

Увесь Всесвіт для таких людей подібний книзі, завжди готовій для читання. Вони давно переступили знання, написаними рядками, і досягли знань «садр».²¹⁷ Як це сталося з Мавляною, який був

217. Ільму садр – букв. знання душі. Ці знання називають ще «ільму ладунні».

звичайним викладачем в Сельджукському медренсе, і жив серед книг. Завдяки «іршаду»²¹⁸ і погляду одного дервіша на ім'я Шамс, серце якого було наповнене любов'ю, в серці Мавляни загоріла ся іскра і він почав горіти у вогні любові ... Після переродження в атмосфері любові, в очах Мавляни, книги, які стосувалися знань «захір» втратили значення, і він почав «читати» таїнства і візерунки Всесвіту.

І тільки після він зміг створити шедевр під назвою «Маснаві», який був криком душі, котрий розкривав таємниці і мудрості людини, Всесвіту і Корану.

Які щасливі обрані раби, які досягли маріфатуллаха і прожили життя в цьому світі в кліматі тафаккуру і тахассусу, який є наслідком «серця», очищеного світлом іману і здорового розуму, вихованого Божественними одкровеннями.

ЕПІЛОГ

В наші дні деякі люди, що стали чужинцями своєї історії і культури, шукають заспокоєння в програмах вдосконалення, засновані на західних джерелах або на курсах східної йоги і медитації. Але ж справжній спокій, який шукають люди, укладений в муракаба («споглядання») - ключ божественної мудрості і істини - який здійснюється через зікр, тафаккур і тахассус, приписаний Ісламом.

Розмисл, вдосконалений тахассусом серця, є джерело духовного умиротворення. Ось такий розмисл і приводить людину до мудрості. А початок мудрості - таква (страх перед Аллахом). Почуття справедливості й страху. Отже, розмисл сприяє досягненню мусульманином вдоволення Аллаха і набуття любові.

Людина, яка глибоко замислюється над Всесвітом і явищами природи, почне шукати відповіді на наступні питання: «Що являє собою цей світ? Навіщо я створений? У чому істина і смисл мінливих днів? Який шлях веде до щастя? Хто я? Чому я повинен жити? Звідки я прийшов і куди

йду?» Ці думки допоможуть йому позбутися від тлінних пристрастей мирського життя і знайти вірний шлях і знайти вічне щастя.

У цій скромній праці ми постаралися розповісти вам лише трішки про таємниці Всесвіту, людини і Корану, про мудрість і істину, про сучасні наукові відкриття. Хто знає: які ще таємниці і мудрості виявляться в майбутньому і відкриють завісу над безмежністю Божественної могутності і величі?

Крім того, ті теми, які ми зачепили, з урахуванням скромних розмірів нашої книги являють собою приклади. Наші шановні читачі - іншаалах - в світлі цих прикладів доведуть у своїй душі горизонти розмисла, про який ми намагалися розповісти, до широти, яка обіймає всі істоти і явища. Таким чином, витягнуть з річки маріфатуллаха безліч перлин таємниць і мудростей.

Хай обдарує нас Всевишній Аллах горизонти тами розмисла! Хай пошле нам успіх, розмірковуючи над таємницями Корану, людини і над Всесвітом, духовно ожити! Хай зробить нас з числа тих щасливих рабів, які, перебуваючи в стані муракаба, досягли маріфатуллаха!

Амінь!

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

Аріф – це людина, яка пізнала приховані мудрості, це володар знань про Аллаха, Його атрибути, дії Аллаха, про світ невидимий, отриманий через натхнення.

Асхаби (сахаба, асхаби) – сподвижники Мухаммада (саляллаху алейхі ва саллям) ті, хто прийняв Іслам і брав участь в створенні мусульманської держави в період життя Пророка (саляллаху алейхі ва саллям). А. діляться на дві категорії - ансари і мухаджіри.

Акіда (араб.: віра, догма, мн.ч.акаїд) – віровчення Ісламу, його світогляд, збори основних його догматів, його символ віри.

Адаб – правила, які регламентують відносини між людьми, а також відправлення релігійних обрядів; етика, відповідно до якої звертали увагу на те, як знайти милість Аллаха.

Адатуллах – закони Всевишнього Аллаха, які проявляються у Всесвіті.

Аят – (араб.: знамення, іноді перекладається як вірш) – найменша самостійна частина Корану.

Аманат – річ або предмет, відданий на зберігання.

Ахірат – потойбічне життя

Басірат — бачення «внутрішнім оком». Цей термін двічі згадується в Кур'ані (12: 108; 75: 14). Це якість і здатність духовного серця - очищеного і відполірованого.

Батин – внутрішній, прихований.

Вара – обачність, побоювання, розрізнення дозволеного і забороненого. Одна з стоянок (макам). Уникнення забороненого ставиться вище виконання наказів (при тому, що, зрозуміло, необхідно і те, і інше). Завдяки 'вера люди можуть знайти перевагу над ангелами.

Вахдат ал-вуджуд — «Єдність буття», вчення, що відбувається з концепції Ібн Арабі. Божественне начало, що прагне до самопізнання у творенні, декларує себе в сутності Всесвіту відповідно до одвічно існуючих в ньому прообразів. Конкретизуючись у світі, Абсолют залишається тим не менш єдиною справжньою реальністю; ним обумовлено буття відображаючого його світу. У найвищій мірі атрибути божественного начала втілені в людині; в «скоєній людині» Абсолют пізнає себе у всій своїй повноті. Буття схильне безперервним змінам, кожне нове богоявлення відмінне

від попередніх, чим пояснюються відмінності в людських уявленнях.

Вуслат – досягнення близькості до Аллаха.

Дервіш — «жебрак», «бідняк», синонім слів «факір», «суфій», що позначає члена мусульманського братства; термін «дервіш» став вживаним з 11 ст., часу поширення численних містичних суфійських об'єднань, очолюваних наставниками. Існувало безліч груп дервішів; всі дервіші поділялися на мандрівних і тих, які живуть в обителі і керовані «святим старцем». У більш вузькому сенсі слово «дервіш» вживалося стосовно злиденного бродячого аскета, який відмовився від володіння будь-яким майном.

Захір – зовнішній, явний, екзотеричний.

Зульмат – духовний «бруд». Вживають в тих випадках, коли відчувається вплив людей з низькою моральністю або ж невірних.

Зухд – «Стриманість», «зречення», «аскетизм». В Ісламі спочатку благочестива поведінка, припустило відмову від мирських благ, бідність, помірність в їжі і скорочення часу, відведеного для сну; пізніше один з етапів містичного шляху суфія.

Ібада – поклоніння, відправлення релігійних приписів.

Ідрак — розуміння, досягнення, усвідомлення потаємного, прихованого.

Ільмі ладуні — духовне знання і шлях розуміння слів Аллаха Всевишнього шляхом натхнення. Знання, для осягнення яких не потрібно живого вчителя. Цим знанням навчає Хідр (а.с.) або ж Посланець Аллаха. Іноді ці знання отримують безпосередньо від Аллаха.

Ільму садр – букв. знання душі. Ці знання називають ще «ільму ладунні».

Іман – віра у Всевишнього Аллаха, в пророків, в божественні книги, ангелів, в Судний день і т.д.

Ірфан – пізнання сокровених Божественних знань.

Іршад — це також повчання людей на праведний шлях.

Істіаза – вимовлення фрази «Агуза біллягі Мінаш шайтанір раджім» (Вдаюся до захисту Всевишнього Аллаха від намови шайтана).

Істікамат - являє собою виконання веління Аллаха: «Будь прямий, як тобі наказано!» Тобто, осягати знання, удосконалювати моральність, прагнути до пізнання Творця.

Іхсан – виконання релігійних приписів в такому стані духу, немов на власні очі бачиш Аллаха, хоча насправді ти не бачиш Його.

Кадар – доля, участь. Існує два види: кадар Муаллака і кадар мубрам.

Каза – це практична реалізація або втілення всього того, що спочатку заплановано Аллахом.

Кальб – серце, в мусульманському богослов'ї вмістилище віри і благочестя, орган, через який осягаються релігійні істини; одне з ключових понять суфізму. Згідно ал-Газалі, в Кальбі з'єднуються вища і нижча природа людини; кальб уподібнюється дзеркалу, що відбиває людські вчинки: добрі справи вдосконалюють його, наближаючи до Бога, погані - псуують. У Ібн Арабі, кальб - місце, де зустрічаються трансцендентна і матеріальна сторони єдиного божественного Абсолюту. Кальб - найважливіший орган істинного зікри, в результаті якого Бог рухає серцем; кальб - єдина на світі сутність, здатна вмістити Бога.

Келам (араб.: слово, промова) – теоретичне мусульманське богослов'я, що спирається на формально-логічні доведення для обґрунтування релігійного вчення.

Кираат – правильне читання Корану відповідно до певних правил, названих «таджвіда».

Маріфат – це знання, отримане в результаті переживання, бачення, відчуття і досвіду. Джерелом його є серце, дух, таїнство, натхнення і інтуїція. Також це духовний стан, при якому раб пізнає могутність і велич Аллаха.

Маріфатуллах – пізнання Аллаха.

Мубах – дії, вчинення і не вчинення яких не мають особливого значення.

Мукарраб – наближений, друг Аллаха, близький до Аллаха ..

Муракаба – означає контроль внутрішнього світу, спостереження, концентрація уваги на певній точці.

Муфассір – тлумач, коментатор сур і аятів священного Корану.

Нафс – людське ество, ниці властивості.

Рабита – відокремлений притулок, «скит»; психологічна практика суфіїв: духовний зв'язок з наставником за допомогою відтворення в серці його образу (аж до розчинення в ньому).

Садака – добровільна милостиня, запропонована законами Ісламу кожному мусульманину, використана для допомоги нужденним членам

громади - жебракам, біднякам, мандрівникам, учасникам війни за віру.

Садака-і джарія – відплата за будь-яке діяння записується і після смерті. Наприклад, якщо хтось написав книгу, навчив людей, будував мости і лікарні, книга запису діянь не закривається, і поки люди будуть користуватися плодами його вчинків, все буде зараховуватися як відплати.

Саджда – земний поклін.

Сакіна – умиротворення.

Сура – Коран ділиться на 114 глав, названі сурами, які розташовані в порядку убування довжини, за винятком першої сури, «Фатіха».

Сиддик – правдивий, вірний. Правдивість в промові, правдивість в намірах і прагненнях, правдивість в рішучості, правдивість у вчинках і правдивість в пошуках ступенів релігії. Той, хто володіє правдивістю у всіх перерахованих властивості - той сиддик.

Тавхід – мається на увазі догмат про єдиність і Аллаха, висловлений у формулі «немає ніякого божества, крім Аллаха».

Тадаббур – міркувати і думати про результати і наслідки будь-якої справи.

Такбір – вимовляння фрази «Аллаху акбар».

Тарікат – (араб .: шлях, дорога - 1. шлях релігійно-морального самовдосконалення суфія. Згідно з вченням суфізму, цей шлях досягнення вищої істини, заснований на певних правилах і вимогах. 2. Суфійское братство).

Тартіль – читання Корану з чітким вимовлянням літер.

Тасавуф – синонім слова «тарікат». Це слово пов'язане з термінами суфії, суфім. Попередниками суфіїв були західи (аскети), але поступово склалася ідейно-теоретична основа суфізму.

Тафаккур – розмисл.

Тахарат – ритуальне обмивання, що здійснюється для відправлення релігійних приписів.

Тахаюль – уява.

Тахліль – вимовляння фрази «ля іляха ілляллах».

Фейз – духовна насолода, душевна рівновага.

Фікх – це детальне знання шаріатських приписів, що стосуються поклоніння, соціальних взаємин і системи покарань.

Халяль – дозволене

Харам – дії, вчинення яких категорично заборонені релігійними законами, називаються «харам». Щоб щось було харамом, це повинно бути визначено положеннями аятів і хадісів в твердій і ультимативній формі.

Хафіз – той, хто вивчив увесь Священний Коран.

Хашр – місце зборів людей в день Страшного суду.

Хузур – духовне умиротворення.

Хушуг – стан богобоязливості, страху перед Аллахом.

Шірк – надання співтоваришів Аллаху, приписування Йому антропоморфічних властивостей.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
РОЗМИСЛИ У ВСЕСВІТІ, В ЛЮДИНІ І В КОРАНІ	15
Межі розуму	15
Призначення серця	18
Важливість розмисла	22
Мухаммад (саляллаху алейхі ва саллям) завжди розмірковував	24
РОЗМИСЛИ ВСЕСВІТУ	29
РОЗМИСЛИ НЕБЕС	33
<i>Галактики</i>	35
<i>Сонячна система</i>	37
<i>Небеса безперервно розширюються</i>	38
<i>Сім небесних верств</i>	41
<i>Нехтування тафаккуром є великим гріхом</i>	42
АТМОСФЕРА	48
<i>Тиск повітря</i>	53
<i>Врівноваженість тепла і холоду</i>	54
<i>Вітри</i>	54
<i>Інші корисні властивості повітря</i>	57
<i>Божественні фільтри</i>	58
<i>Стеля, що оберігає</i>	60

<i>Радіохвилі</i>	61
<i>Хмари, дощ і сніг</i>	64
РОЗМИСЛИ ПРО ЗЕМЛЮ	66
<i>Рослини</i>	67
<i>Безкрайні океани</i>	71
<i>Вода</i>	72
МУДРІСТЬ, ЗАКЛАДЕНА В	
ТВАРИННОМУ СВІТІ	73
<i>Медова бджола</i>	76
<i>Чудо підсвідомості</i>	78
<i>Створення пар</i>	81
РОЗМИСЛИ ПРО БЛАГА АЛЛАХА	82
<i>Розмисл при кожній нагоді</i>	85
<i>Кожна крихта розповідає про Аллаха</i>	85
<i>Навіщо Всемогутній Аллах створив цей</i>	
<i>Всесвіт</i>	89
РОЗМИСЛИ ПРО ЛЮДИНУ	91
ЧУДЕСНІ ТОНКОЩІ В СТВОРЕННІ	93
<i>Кістки</i>	96
<i>Органи</i>	99
<i>Милосердя та милість</i>	
<i>Всевишнього Аллаха</i>	101
<i>Обличчя людини та кінчики її пальців</i>	103
<i>Чудо генів</i>	105
<i>Хто заставляє працювати фабрику тіла? ...</i>	107
ДЛЯ ЧОГО СТВОРЕНА ЛЮДИНА?	109

РОЗГАДАТИ ТАЄМНИЦЮ СМЕРТІ	111
<i>Розмисл про смерть (тафаккур мавт)</i>	114
<i>Розмисл про смерть сподвижників</i>	116
<i>Користь від розмислів про смерть</i>	119
<i>Підготуватися до жахів смерті</i>	121
РОЗМИСЛИ В КОРАНІ	129
<i>Розмисл в Корані</i>	131
<i>Аллах навчив Корану</i>	132
ВСІ КНИГИ ТІЛЬКИ ЗАРАДИ ОДНІЇ	
КНИГИ	133
<i>Як читав Коран Посланець</i>	
<i>Аллаха (саяллаху алейхі ва саллям)?</i>	137
<i>Як асхаби читали Коран</i>	143
<i>Як друзі Аллаха читають Коран</i>	146
ПРИКЛАДИ РОЗМИСЛА В	
СВЯЩЕННОМУ КОРАНІ	148
<i>Розмисл над знаннями Аллаха</i>	148
СУРА «АЛЬ-ВАКІ'А»	154
<i>Створення людини</i>	155
<i>Смерть і нове оживлення</i>	155
<i>Насіння та рослини</i>	156
<i>Смачна вода</i>	157
<i>Вогонь</i>	157
<i>Зірки або Божественні одкровення</i>	159
<i>Священний Коран</i>	160
<i>Смерть</i>	161

СУРА «АН-НАМЛЬ»	163
СУРА «АР-РУМ».....	165
ТІ ХТО НЕ РОЗМІРКОВУЄ НАД АЯТАМИ АЛЛАХА	167
ЗАВЖДИ БУТИ В СТАНІ «МУРАКАБА»	171
<i>Найбільш короткий шлях, що веде до Істини</i>	171
«МУРАКАБА»	175
1. Муракаба Ахадіят	176
2. Муракаба маіят	179
3. Муракаба акрабіят	181
4. Муракаба мухаббат	184
АДАБИ (ПРАВИЛА) РОЗМИСЛА	189
РОЗМИСЛИ ДРУЗІВ АЛЛАХА	191
РІЧКА РОЗМИСЛА ПОВИННА ТІКТИ В РОДЮЧІ ЗЕМЛІ	197
РОЗМИСЛ ПОТРІБНО ЗВЕРШУВАТИ РАЗОМ З ЗІКРОМ	202
<i>Найбільш благодатним часом зікру та розмисла є передсвітанковий час</i>	207
ВИСНОВОК	212
РОЗМИСЛ – ЦЕ КЛЮЧ ІСТИНИ ТА СПАСІННЯ	212
СПРАВЖНІЙ РОЗМИСЛ – ЦЕ ПІДТВЕРДЖЕННЯ ВАДЖІБУЛЬ ВУДЖУД..	214
Все перебуває в процесі руху та змін	221

Все створено з визначеною метою	222
Із однієї і тієї речовини виникають різні речі	223
Шлях маріфатуллаха	225
Розмисл повинен перейти в практичні діяння	227
ЕПЛОГ	231
СЛОВНИК ТЕРМІНІВ	233
ЗМІСТ	243

